

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı

MAHREMİYET İLİŞKİLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ: GELENEKSEL VE
ÇEKİRDEK AİLELERDE KADIN-ERKEK İLİŞKİLERİ

Yüksel TUZCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2016

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı

MAHREMİYET İLİŞKİLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ: GELENEKSEL VE
ÇEKİRDEK AİLELERDE KADIN-ERKEK İLİŞKİLERİ

Yüksel TUZCU

Danışman
Prof. Dr. Nalan YETİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylül, 2016

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

05./10./2016

Yüksel TUZCU

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

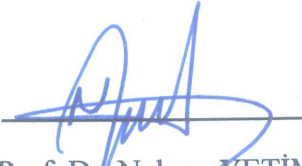
Yüksel TUZCU tarafından hazırlanan Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

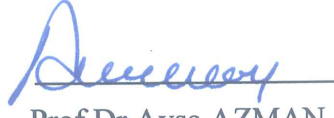
Üye

Prof. Dr. Nalan YETİM
(Danışman)

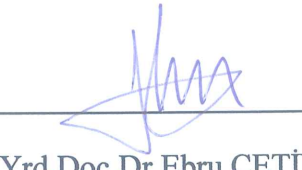

Üye

Prof. Dr. Ayşe AZMAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ebru ÇETİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylım.

Onay

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Aile toplumdaki en kutsal kurumlardan biridir. Toplumsal değişme ile birlikte aile yapısı da sürekli olarak değişmektedir. Aile Kurumunun sağlam bir temele sahip olması, aileyi kuran bireylerin sağlıklı ve özgür olmaları ile mümkündür. Mahremiyetlerine ve benliklerine saygı gösterilerek yetiştirilen kız ve erkek çocuklarının sağlam yuva kurmaları kaçınılmazdır.

“Mahremiyet İlişkilerinin dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın Erkek İlişkileri” konulu bu tez çalışmasının Türk aile yapısına katkı sağlayacağı inancını taşımaktayım.

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca bana olan destek ve katkılarını esirgemeyen tüm Hocalarıma, arkadaşlarıma ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Bu tez çalışması, bu değerli kişilerin katkı ve çabaları olmadan başarılamazdı.

Öncelikle Programa girdiğim andan itibaren benden ilgi, alaka ve yardımlarını esirgemeyen, beni her konuda yüreklendiren, Değerli Danışman Hocam Prof.Dr.Nalan YETİM’e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tezimi tamamlama aşamasında engin bilgi birikimiyle ve hoşgörüsüyle benden yardımlarını esirgemeyen Değerli Hocam Prof.Dr. Ayşe AZMAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tezimin daha anlamlı ve başarılı bir çalışma olması için önerilerini benden esirgemeyen Değerli Hocam Yrd.Doç.Dr. Ebru ÇETİN’e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Anket çalışmasında alanda destek ve katkılarını esirgemeyen kıymetli arkadaşım Öğr.Gör.Nihal YILMAZ’a, anketlerin analiz aşamasında bilgi birikimiyle

bıkmadan usanmadan sorularımı yanıtlayan ve yardımlarını esirgemeyen, Arş.Gör.Sercan BENLİ'ye, tezimle ilgili yardıma ihtiyacım var dediğim anda yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım ve Hocam Öğr.Gör.Mithat TURHAN'a, mensubu olmaktan gurur duyduğum Sosyal Bilimler Enstitüsündeki Hocalarıma, mesai arkadaşlarıma ve özellikle Enstitü Sekreteri A.Sedef SERTELLİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Anket için değerli vakitlerini ayırarak çalışmama katkı sağlayan kadın ve erkek tüm katılımcılara binlerce teşekkür ediyorum.

Dualarını her zaman benden esirgemeyen Anneme şükranlarımı sunuyorum.

Özellikle hayatımın her alanında her zaman ve her koşulda benden yardım ve desteğini esirgemeyen, pozitif enerjisiyle hayatımı daha anlamlı kılan, büyük bir sabır ve özveriyle uzun ve yorucu yüksek lisans öğrenimim süresince manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim Canım Ablam Suna TUZCU'ya minnettarlığımı sunuyorum ve bu tezi kendisine ithaf ediyorum.

Yüksel TUZCU

ÖZET

MAHREMİYET İLİŞKİLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ: GELENEKSEL VE ÇEKİRDEK AİLELERDE KADIN-ERKEK İLİŞKİLERİ

Toplumsal yaşam içerisinde mahremiyet kavramı vazgeçilmez bir değer olmakla birlikte gün geçtikçe daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Modern çağımız insanları daha fazla mahremiyet özgürlüğüne sahip olmak istemektedirler. Toplumsal aile yapılarında meydana gelen değişmelerin mahremiyet kavramına bakışı da etkilediği düşünülmektedir. Bu tez çalışmasında “Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri” nin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışma grubu kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Geleneksel ve çekirdek ailelerden toplam 200 kişi ile anket ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde karşılaştırmalı analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre geleneksel ailelerde ve modern çekirdek ailelerde de hala geleneksel ailenin etkisinin çoğu noktalarda devam ettiği, günümüz modern kadınlarının elde ettikleri kazanımlara rağmen evliliklerinde tam anlamıyla bağımsız olmadıkları erkek egemenliğinin etkisini sürdürdüğü tespit edilmiştir.

Bu çalışmada geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklerin mahremiyet ilişkilerindeki eşitliğin sağlanması için geleneksel ve çekirdek ailelerin çocuk yetiştirme pratiklerinin toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir. Bu çalışma kavramsal ve uygulamaya yönelik çıktılar ile sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mahremiyet (intimacy) , geleneksel aile, çekirdek aile

ABSTRACT

TRANSITION OF THE INTIMACY RELATIONSHIPS: MAN-WOMAN RELATIONSHIPS IN THE TRADITIONAL AND ELEMENTARY FAMILY

The term intimacy as an indispensable value in social life becomes crucial day by day. Modern people of our age seek for having more freedom of intimacy. It is believed that the changes in social family structure also influence the outlook on term intimacy. In this study, the “Transition of the Intimacy Relationships: Man-Woman Relationships in the Traditional and Elementary Family” is examined by using snowball sampling method. The data is gathered from a survey of 200-people and depth interview. In data analysis stage, we used comparative analysis technique to draw conclusions from our data. The findings of the study show that the influence of the traditional family still holds in traditional and modern elementary family. Despite the gains that our modern-day women achieve, in their marriages, they are not totally independent and they live in an undergoing male-dominant settings.

In this study, in order to equalize man-woman relationships in between traditional and elementary families, it is suggested that child rearing applications should be reorganized on the basis of gender mainstreaming. This study is finalized with theoretical and application-oriented outputs.

Keywords: intimacy, traditional family, elementary family

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
I.1. Mahremiyet Kavramı.....	5
I.2. Mahremiyetle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	12
I.3. Geleneksel Toplumların Temel Karakteristikleri ve Mahremiyet Örüntüleri	35
I.3.1. Geleneksel Toplumsal Yapı.....	36
I.3.2. Geleneksel Aile ve Mahremiyet	38
I.4. Modern Toplumun Temel Karakteristikleri ve Mahremiyet Örüntüleri	41
I.4.1. Modern Toplumsal Yapı.....	42
I.4.2. Modern Çekirdek Aile ve Mahremiyet.....	47
I.5. Gelenekselden Moderne Aile Yapısında Mahremiyet Örüntüleri.....	50
I.5.1. İslam ve Aile Mahremiyeti	50
I.5.2. Küreselleşme ve Mahremiyetin Yeni Anlamları	53
I.5.3. Günümüz Toplumunda Mahremiyet Örüntüleri	57
II. BÖLÜM: TEZİN METODOLOJİSİ.....	67
II.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	67
II.2. Araştırma Soruları	68

II.3. Araştırmanın Önemi.....	69
II.4. Araştırmanın Yöntemi.....	70
II.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	71
II.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	71
III. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	73
III.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	73
III.2. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri	83
III.3. Ev İçi İşlerde Alınan Kararlar.....	95
III.4. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Ebeveyn Çocuk İlişkileri	99
III.5. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Eşler ve Akrabalar Arasındaki Mahremiyet İlişkileri.....	101
III.6. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Bilgi Mahremiyeti.....	110
III.7. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde İletişim Mahremiyeti	116
III.8. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Beden Mahremiyeti	119
III.9. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Mekan Mahremiyeti.....	123
III.10. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Ekonomi İlişkileri	128
SONUÇ VE ÖNERİLER	138
KAYNAKÇA.....	146
EKLER	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyet.....	73
Tablo 2. Yaş Durumu.....	74
Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumu.....	76
Tablo 4. Meslek	78
Tablo 5. Çalışma Durumu.....	80
Tablo 6. Ailedeki Çocuk Sayısı	81
Tablo 7. Katılımcıların Aylık Geliri	82
Tablo 8. Katılımcıların Doğum Yeri.....	83
Tablo 9. Eşlerin Tanışma Durumu.....	85
Tablo 10. Eşlerin Evlilik Kararında Etkili Bireyler	86
Tablo 11. Evlenirken Kaç Yaşında Olduğunuz	87
Tablo 12. Katılımcıların Evlilik Süresi.....	88
Tablo 13. Ev İçi İşlerde Eşin Yardımı	90
Tablo 14. Eşlerin Ayrı Ayrı Kendilerine Zaman Ayırma Durumu.....	92
Tablo 15. Eşlerin Birbirlerinin Kişisel Gelişim Etkinliklerini Destekleme Durumu.....	93
Tablo 16. Eşlerin Birbirlerine Tanıştırmadığı Arkadaşlar	95
Tablo 17. Ev İçi Önemli Kararlar	96
Tablo 18. Aile ile İlgili Verilen Kararlar	97
Tablo 19. Bayramlarda ve Tatillerde Gidilecek Yerlere Kimin Karar Verdiği	98
Tablo 20. Çocukların Kararına Saygı	100
Tablo 21. Ailede Çocukların Eğitimi ile Kimlerin İlgilendiği.....	101
Tablo 22. Eve Misafir Kabulü	102
Tablo 23. Eşler Aralarındaki Özel Konulara Müdahale Edilmesi	104
Tablo 24. Eşler Arası Özel Konulara Kimler Tarafından Müdahale Edildiği	105
Tablo 25. Eşinizin Aranızdaki Özel Konuları Ailesine Yansıtması	106
Tablo 26. Eşinizle Aranızdaki Özel Konuları Ailenize Yansıtmanız.....	107
Tablo 27. Eşlerarası Özel Konuların Aileye Yansıtılmasından Duyulan Rahatsızlık	109
Tablo 28. Özel Konuları Aileye Yansıtmanın Eşi Rahatsız Etmesi	110
Tablo 29. Eşlerin Birbirlerinin Bankamatik ve Kredi Kartı Şifrelerini Bilmeleri	111
Tablo 30. Eşler Arasındaki Özel Sorunlarda Kimlere Başvurulduğu.....	112

Tablo 31. Eşlerin Kendileriyle İlgili Özel Konuları Başkalarıyla Paylaşmaları.....	114
Tablo 32. Eşlerin Kendilerine Ait Özel Bir Eşyalarının Olup Olmadığı.....	115
Tablo 33. Eşlerin Birbirlerinin Cep Telefonlarını Kontrol Etmesi.....	116
Tablo 34. Eşlerin Birbirlerinin Mail ve Mesajlarını Kontrol Etmesi.....	117
Tablo 35. Eşlerin Birbirlerinin Facebook ve Twetter gibi Sosyal Medya Hesaplarının Şifresini Bilip Bilmediği.....	119
Tablo 36. Aile Büyükleri Yanında Eşlerin Birbirlerine Sarılmaları.....	120
Tablo 37. Eşlerin Birlikte Olmaya Zorlanması.....	121
Tablo 38. Eşlerin Birlikte Olmak İstememeleri Durumunda Rol Yapmaları.....	122
Tablo 39. Aynı Hanede Kimlerle Birlikte Yaşandığı.....	124
Tablo 40. Evde En Rahat Hissedilen Mekan.....	125
Tablo 41. Kız ve Erkek Çocuklarının Aynı Odada Yatırılması.....	126
Tablo 42. Kız ve Erkek Çocuklarının Banyoda Birlikte Yıkılması.....	127
Tablo 43. Eşlerin Birbirinden Habersiz Birikim Yapmaları.....	129
Tablo 44. Eşlerin Birbirinden Habersiz Ailelerine Maddi Yardımda Bulunmaları.....	130
Tablo 45. Ailede Alınan Gayrimenkullerin Tapusunun Kimin Üzerine Yapıldığı.....	132
Tablo 46. Aileye Ait Ortak Hesap Durumu.....	133
Tablo 47. Ailede Mali Konularla Kimlerin İlgilendiği.....	134
Tablo 48. Aile Bütçesine Katkınızın Nasıl Olduğu.....	135
Tablo 49. Ailenizde Gelirlerin Nasıl Toplandığı.....	136
Tablo 50. Eşten Habersiz Kredi Çekilmesi.....	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Evlilik İlişkilerinde Mahremiyet ve Memnuniyet ile Kendini Açma Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bir Lineer Model	22
Şekil 2. Mahremiyet Alanları	26
Şekil 3. Mahremiyet Boyutları	26
Şekil 4. Proksemik Kişisel Alanlar Teorisi'nin Gösterimi.....	54

GİRİŞ

Bu çalışma “Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri” bağlamında ele alınmıştır. Mahremiyet ve kadın erkek ilişkileri hem sosyolojinin hem de feminist kuramın içinde kendisine yer bulan tartışma konularından birisidir. Sosyoloji de konuyu tartışmaya açan ilk isimlerden birisi Giddens’tır. Giddens, mahremiyet olgusunu modern toplumda ortaya çıkan dönüşümler bağlamında dile getirmiştir. Giddens’in belirttiği üzere mahremiyetin dönüşümü öncelikle seks ve cinsiyet alanlarında gerçekleşmiştir. Mahremiyetin dönüşümünün, bir bütün olarak modern kurumlar üzerinde dönüştürücü bir etkisi bulunmakla birlikte, bugün cinselliği etkileyen değişimler derin bir şekilde devrimcidirler (Giddens, 1992/2010).

Mahremiyet yaşamın farklı alanlarında ortaya çıkan bir olgudur. Feminist kuram içerisinde geniş yer bulan özel alan ve kadın erkek ilişkileri de mahremiyet ilişkilerinin dönüşümünün gözlemlenebildiği bir alan olarak karşımıza çıkar. Bu çalışmada aile ilişkileri bağlamında geleneksel ve modern çekirdek aile dikotomisinden yola çıkılarak mahremiyet ilişkilerinin farklılaşma ve dönüşme boyutlarının ortaya koyulabileceği düşüncesinden yola çıkılarak yapılmıştır.

Kavramsal olarak mahremiyetin tanımlanmasına bakıldığında insanların yaşamlarını anlamlı kılan değerlerden en önemlisi olduğu görülmektedir. Özel yaşamın korunması olarak da tanımlanan mahremiyet “Kişisel özerkliğin yanısıra toplumdan gelecek tüm baskılara karşı koyarak kişisel ve duygusal alanlarda özerkliği güvence altına almakla kendini gösteren özel bir bağımsızlık türü” (İnceoğlu, 2010:175) olarak düşünülmektedir. Bu tanım mahremiyet olgusunun modern yüzünü ortaya koymaktadır. Bireye ve onun özerkliğine yapılan vurgu modern dönemin insan anlayışı ile yakından ilişkilidir. Mahremiyet kavramı on yedinci yüzyıldan itibaren Batı’da ortaya çıkmıştır.

Burjuva sınıfının tarih sahnesine çıkışı ile mahremiyetin ortaya çıkışı arasındaki ilişki “Uşak sofradan, çocuk anne ve babanın yatak odasından kovulmuştur” (Öztekin, 2010:537) şeklinde özetlenebilir. Bu çerçevede mahremiyet, modern devlette bireysel özgürlüklerin teminatı olmuştur. Aynı zamanda mahremiyet gelenseksel toplumdan kopuşu ve farklılaşmayı da içermektedir. Geleneksel toplumdaki mahremiyet ilişkilerine bakıldığında, mahremiyet düşüncesinin henüz ortaya çıkmadığı kabulünün yaygın olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar mahremiyetin modernizmle birlikte ortaya çıktığını göstermektedir. Çünkü modernizimden önce toplumsal yapıda uğruna çaba harcanan veya ulaşılmaya çalışılan bir olgu olmadığı gibi, varlığı bilinen bir şey de değildir. Bu çerçevede modern öncesi topluluklarda insanların özgürlüğü ya da serbestliği, komşuların, akrabaların yaşamın ve ölümün baskısıyla ortaya çıkmaktadır. İnsanlar bu baskılardan hiç bir şekilde kaçamadığı için çok dar bir mahremiyet alanına sahip olmaktadır (Yüksel, 2003).

Modernitenin sabit zaman mekân anlayışında ortaya çıkan mahremiyetin karşısı ise doğrudan aleniyet veya yayın değil; ifşattır, sırrın açığa vurulmasıdır (Karaoğlu, 2010:7). Sırların açığa çıkması ise kadın erkek ilişkilerinde dolayısıyla özel alan olarak tanımlanan aile de mahremiyet ilişkilerinin önemini ortaya koymaktadır. Modern dönemde kişiler daha fazla mahrem alanlarını korumak eğilimindedir. Aile mahrem alanın sırlarının çizilmesi en sorunlu toplumsal kurumdur. Yakın ilişkilerin ön plana çıktığı karşılıklı güven ve saygı ilişkilerini önceleyen modern çekirdek aile mahremiyet ilişkilerinde dönüşümün görülebileceği bir alan olarak da düşünülebilir. Modern zamanlarda evliliğin gerçekleşmesinde ve sonlandırılmasında büyüklerin rolünün azalması, kadın erkek ilişkilerinde bireysellik anlayışının ön plana çıkması bu dönüşümün en önemli göstergesi olarak düşünülebilir.

Mahremiyet aynı zamanda kültürel bir olgu olarak da düşünölmelidir. Mahremiyet olgusu farklı toplumsal yapılar da kendine özgü görünömlerle ortaya çıkabilmektedir. Örneğın toplumlar arasındaki din farklılığı mahremiyet ilişkilerinde kendisini gösterebilmektedir. Müslöman toplumlarda geleneksel ilişkilerde ortaya çıkan mahremiyet ilişkileri Batı toplumlarından farklılaşabilmektedir. Nitekim Sosyolog Nilüfer Göle bu konuya özel olarak dikkat etmektedir. Özellikle kadın-İslam ve modernlik üzerine yaptığı araştırmalarda “modern mahrem” kavramsallaştırmasını kullanmakta ve modern toplum ve İslam arasındaki gerilimleri kadın ve mahremiyet ilişkileri açısından analiz etmektedir (Göle, 2002).

Türkiye’de mahremiyet konusunu tartışabilmenin yolu toplumun modernleşme sürecinin açıklanmasından geçmektedir. Türk toplumunun modernleşme sürecine dair başlangıç Osmanlı dönemine kadar götürölebilmesine karşın toplumun tüm katmanlarıyla moderliğin bir dönüşömlün projesi olarak resmileşmesi Cumhuriyet dönemiyle birlikte gerçekleşmiştir. Üstelik modernleşme ilişkileri açısından değışim ve dönüşömlün önemli bir göstergesi olarak da laiklik ve sekölerleşme gösterilmiştir (Berkes, 2000). Aile ve ailenin dönüşömlüne ilişkin benimsenen temel yaklaşımda bu çerçevede olmuştur. Türk ailesi geleneksel ailenin İslami bir formu olarak düşünölmüş ve modern topluma geçiş sürecindeki bir kurum olarak değıerlendirilmiştir (Kıray,1999). Çekirdek aile modern ailenin göstergesi olarak kabul edildiğinden Türk toplumundaki değışimde aile özel bir yer tutmaktadır. Özellikle kentleşme süreciyle birlikte çekirdek ailenin yaygınlaştığı savı kabul görmüştür. Bu çalışmada da geleneksel ve çekirdek aile dikotomisi ekseninde mahremiyet ilişkilerinin dönüşömlü ve farklılaşması incelenmiştir.

Bu bağlamda ilk olarak mahremiyet kavramsal düzeyde tanımlanmaya çalışılmıştır. Kavramsal tanımlamalarda farklı disiplinlerin benimsedikleri mahremiyet

anlayışları sunulmuştur. Ardından mahremiyetin açıklanmasından farklı kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır. Kişilerarası ilişkileri bazalan yaklaşımların yanısıra toplumsal önceleyen yaklaşımlarda değerlendirilmiştir. Bu çalışmada benimsenen geleneksel ve modern toplum modeli ayırımı çerçevesinde mahremiyetin temel örüntüleri sunulmaya çalışılmıştır. Ardından konunun anlaşılmasına yönelik sorular ekseninde yöntemsel yaklaşım aktarılmaya çalışılmıştır. Son olarak da çalışmanın bulguları analiz edilerek tartışılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I.1. Mahremiyet Kavramı

Bu bölümde ilk olarak mahremiyet kavramının etimolojisi Doğu ve Batı dillerinde ki karşılıklarıyla açıklanacak ve kavramın farklı tanım ve yönleri üzerinde durulacaktır.

Mahrem kelimesi Arapça "haram" kelimesinden gelmektedir. "Mahrum", "hürmet", "muharrem", "tahrir" gibi kelimeler de aynı kökten gelirler. Men etmek, mahrum etmek, mümkün olmamak, el sürmemek, herhangi bir şeyi terk etmek, kişinin namusunu koruduğu yakınları, saygı gösterilecek şey; kadın ve kendileriyle evlenmenin haram olduğu yakın akraba gibi anlamlar içerir. Mahremiyet ise, aynı kökten gelip, bir şeyin gizli hali, bir şeyin gizli yönü demektir. Türkçede buna karşılık olarak kullanılan 'özel alan' dan daha kapsamlıdır "mahremiyet" Bu aynı zamanda ilahi belirleyiciliğinde egemen olduğu bir alandır (Bağlı, 2011 :185).

Mahremiyet sözcüğünün, etimolojik kökeni 'en iç', 'en derin iç' anlamını taşımaktadır. Günlük dilde ise bireyin bilinçaltındaki en gizli gerçekliği' gibi anlamlar taşımaktadır (akt. Demir, 2015). Türk Dil Kurumunda mahremiyet tanımlanırken özellikle gizlilik vurgusu esastır. Sözcük "Gizli Olma Durumu, Gizlilik" olarak açıklanmıştır.

Batı dillerinde mahremiyet kavramı Latince privatus sıfatından türetilen privacy, private sözcüğünün karşılığı olarak açık olmayan, diğer insanlar tarafından bilinmeye kapalı olan anlamını taşımaktadır. İngilizce ve Türkçe sözcüklerde bu sözcük özel olan, bireysel olan kamu ile paylaşılmayan anlamına gelen private ile karşılanmaktadır (Yörükhan, 2008:129).

Mahremiyet kavramı Batı hukukunda ilk olarak 1890 yılında Amerikalı yargıç Brandies tarafından bireyin yalnız bırakılma hali olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler

Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesinin 17. maddesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesinin 7. ve 8. maddeleri mahremiyetin tanınmasına ve korunmasına yönelik kişilik hakları, bir yönüyle “iletişim özgürlüğü”, bir yönüyle “özel hayata saygı” kavramları ile ilişki içerisinde olması gerektiği şeklinde açıklanmıştır (Beceni, 2008:2).

Mahremiyetin tanımında daha ziyade bireyin var oluşu, bireye ait haklar, ön plana çıkmaktadır. Örneğin, Atman’a göre: Mahremiyet “ Başkaları tarafından kişinin beden, his, düşünce ya da kendisi veya ilişkilerine ait bilgilerine erişmenin sınırlanması anlamına gelmektedir. Mahremiyet kavramı felsefi anlamını bireyin bağımsız, tikel bir varoluşa sahip olduğu anlayışında bulur. Mahremiyet bir “varlık”, bir “insan olma” durumudur” (akt. Bekmezci ve Özkan, 2015:114).

Giddens ise mahremiyetin dönüşümü adlı eserinde mahremiyeti “Öteki tarafından özümsemek değil, onun özelliklerini bilmek ve kendi özelliklerini açıkça ortaya koymak, demektir. Ötekine açılma’nın, kişisel sınırların korunmasıyla mümkün olacağını var sayar. Ötekine açılma, iletişimsel bir fenomen olduğundan paradoksal biçimde kişisel sınırlar gerektirir” (Giddens, 1992/2010). şeklinde tanımlamıştır.

Mahremiyet kavramı insanlar için vazgeçilmez bir unsurdur. İnsanlar mahremiyetlerini kurmak ve onu tüm yaşamları boyunca korumak isterler bunu yaparken mutlak manada bir amaçla ulaşmak isterler Altman mahremiyetin amaçlarını aşağıda belirtildiği gibi üç şekilde açıklamaktadır.

- a) Kişi, grup/ toplum ve dünya arasındaki ilişkiler
- b) Benlik ve toplumsal dünyanın yüzleşmesi
- c) Benlik tanımı ve kimlik (akt. Altay, 2004:54).

Newell’in çalışmasında Bailey, Fischer ve Weiss’e göre “mahremiyet yararlıdır. Sorumluluk sahibi olmayı kişisel gelişimi ve kendini farketmeyi çabuklaştırır ve

bu kazanımlarda payı vardır. Çoğunluk bu kavramı pozitif bir kavram olarak görür. Newell mahremiyetin iki işlevi olduğunu savunur.

1- Sistemin düzeneğine karşı bir koruma sağlaması

2- Bireyin insanların sistem geliştirmesine karşı koruma sağlamasıdır
(akt. Altay, 2004:55).

Wesis mahremiyetin yaşam boyu süren bir durum olduğunu belirterek kavramın statik değil, dinamik bir olgu olduğu vurgusunu yapmıştır. Bu yönüyle “mahremiyeti bir oluş durumu olarak görmez, insanın varoluşu beden ve sürekli varolan ve hüküm süren mahremiyetin ortak bir ürünüdür, kişinin eylemlerinin ilk, temel ve başlangıç kaynağıdır. Yaşamın sonlanmasına, bireyliğin veya insaniliğin kaybedilmesine dek kişi ile olan birşeydir. Kendine hakim olmak, türler, çevre ve toplumla etkileşim içinde olmakla elde edilir” (akt. Altay, 2004).

İnsanların yaşam süresi içerisindeki en temel amacı, mahremiyetlerini kurmak ve onu tüm yaşamları boyunca korumak isterler bunu yaparken mutlak manada bir amaçta ulaşmak isterler Altman mahremiyetin amaçlarını aşağıda belirtildiği gibi üç şekilde açıklamaktadır.

- a) Kişi, grup/ toplum ve dünya arasındaki ilişkiler
- b) Benlik ve toplumsal dünyanın yüzleşmesi
- c) Benlik tanımı ve kimlik (akt. Altay, 2004:54).

Bates'in tanımında mahremiyet 'geri çekilme', olarak, Kelvin'in tanımında “değerlerinin birey üstündeki gücünün sınırı”, Johnson'a göre 'kişisel kontrol, Westin'in çalışmasında ise bireyin kendisi ile ilgili değerlendirme yapabilmesi, olayları daha sağlıklı olarak ele alabilmesi için kendine zaman ayırması gerektiğine, mahremiyetini oluşturabilmesinin koşulunu ise, yalnız kalması koşulu ile benliğini geliştireceğini ancak o zaman mahremiyete sahip olabileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede “Mahremiyete sahip

olabilmek için, şahsın, özerkliğe, kişisel otonomiye, ne zaman isterse o zaman kendi çevresini kontrol edebileceği bir bireysellik duygusuna ve bilinçli seçme imkanına sahip olması gerektiğini belirtmiştir” “Birey, bir yalnızlık veya uzak durma hâli içerisinde bulunduğu zaman, sadece haber/bilgiyi işleme tâbi tutmakla kalmaz, aynı zamanda haber/bilgiyi yorumlamak ve yeniden düzenleyerek plânlar yapma imkânına da kavuşur ve böylece sonraki davranışlarının önceden bilinçli bir hâle gelmesini sağlar” (akt.Yörükhan, 2008:143). Kelvin ise bir cognitive süreç, bir algılama olarak mahremiyeti, başkalarının etkisinin gücünün hükümsüz sayılmasını ifade etme diye tanımlamaktadır. Altman içinse mahremiyet, benliğe ulaşmada seçmeli olarak yapılmış bir kontrol işlemine işaret etmektedir (akt. Yörükhan, 2008).

Mahremiyet üzerine yapılan çalışmalarda mahremiyetin içerik olarak cinselliği, diğerine duyulan sevgiyi, rüya ve hayalleri kapsadığı belirtilmektedir. Bir başkasıyla bu tür konuları paylaşma, onunla mahrem, özel ilişki kurma anlamına gelmektedir. Bu çerçevede mahrem ilişkiler, öteki ilişkilerden farklılıklar göstermektedir bu farklılıklar, duyguların yoğunluğu, paylaşılan enformasyonların niceliği ve niteliği; diğerine ve ilişkiye bağlanma, ilişkinin uzun süreli olacağına inanç, karşılıklı güven ve bağımlılık gibi hususları kapsamaktadır (akt. Demir, 2015).

Mahremiyet kavramının ortaya çıkışında on yedinci yüzyıldan itibaren Batı’da ortaya çıkan toplumsal yaşamın bir kamusal birde özel alana sahip olduğu düşüncesi etkili olmuştur. Bu çerçevede mahremiyet, modern devlette bireysel özgürlüklerin teminatı olmuştur. Georges Duby’nin çalışmasında “Mahremiyet, silah ve zırhlarımızı bir kenara bırakabileceğimiz ve dış dünyadan korunmak için sığındığımız bir yer” olarak tanımlanmıştır. Westin’in çalışmasında mahremiyet “...bireylerin, grupların ya da kurumların kendilerine ait enformasyonları ne zaman, ne ölçüde ve nasıl ötekilerine

aktarılabileceğini belirleme hakkı olarak ele alır. Bu açıdan bakıldığında, mahremiyet, bireyin kendi hakkındaki enformasyonun dolaşımına karar verme ve denetleme hakkı'dır” (akt.Dolgun, 2004).

Mahremiyet kavramı çok geniş bir perspektife sahiptir. Bu kadar geniş bir perspektife sahip olması, kavramın çok farklı alanlarda kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, “Önceleri bireysel bir hak ve özgürlük bağlamında ele alınan mahremiyet kavramı, daha sonraları psikolojik, sosyal, politik, mimari ve hatta ekonomik bir kimlik kazanarak disiplinlerarası pek çok çalışmaya konu olmuştur” (Altay, 2004:48).

Mahremiyet bireylerin yaşamlarının her yönünü etkilediğinden özel yaşamla eşdeğer olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Özel hayat hakkı da denilen mahremiyet, bireyin kendisi ile ilgili tüm bilgilerin başkaları tarafından öğrenilmesini istemeyerek gizli kalmasını istemesi, bireyin eşyalarının, bireyin iletişiminin, konutunun dokunulmazlığı ve bunların herkese aleni olarak ileri sürülmesine yönelik anayasal güvence altındaki mutlak hak olarak tanımlanmaktadır.

Günlük hayatta da oldukça fazla kullanım alanına sahip olan mahremiyet, bireylerin gereksinimlerini gidermek amacı ile ortaya çıkmış bir kavramdır. Bireyin kendi benliğinin farkında olması ve bütün işlerinde bağımsız karar verebilme özelliği, bedeninin dokunulmazlığı ve fikirlerinin özgünlüğü Mahremiyet kavramına olan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Mahremiyet kavramının evrensel bir tanımı yoktur. Bir diğer anlatımla “Kişilerin yalnız başına kalabildikleri istedikleri gibi düşünüp davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda ne ölçüde ilişki ve iletişim kuracaklarına bizzat kendilerinin karar verebildikleri bir alanı ve bu alan üzerinde sahip olunan hakkı ifade eder” (Yüksel, 2003:182).

Mahremiyet sadece bireylerin kendileri için gerekli olmayıp başka insanlarla olan ilişkileri de düzenler. Bu nedenle “Mahremiyet, bizim başkaları tarafından ne ölçüde tanınıp bilindiğimiz, başkalarının fiziksel olarak bize ne ölçüde ulaşabilir oldukları, bizim başkalarının ilgi ve dikkatinin ne ölçüde nesnesi olduğumuz hususlarıyla yakından ilişkili bir kavramdır” (Yüksel, 2009:278).

Bireylerin kendileri ile ilgili enformasyonları ne ölçüde ve kimlerle paylaşması gerektiğine karar vermesini etkileyen önemli bir kavram olan “Mahremiyet, kişinin herkesle paylaşmayacağı veya herhangi bir kimse ile paylaşmamak hakkının bulunduğu olay, inanç ve duygularının, isteği üzerine o kişiyle paylaşılmasını” ifade eder (Türeli, Şalvarcı, Davras ve Dolmacı, 2015:239). “Mahremiyet, başkaları tarafından kişinin beden, his, düşünce ya da kendisi veya ilişkilerine ait bilgilerine erişmenin sınırlanması anlamına gelmektedir. Mahremiyet kavramı felsefi anlamını bireyin bağımsız, tikel bir varoluşa sahip olduğu anlayışında bulur. Mahremiyet bir “varlık”, bir “insan olma” durumudur”. Mahremiyet kavramını ilk kez ele alan Altman’a göre mahremiyet insanın en temel gereksinimi olup, kontrol edilmesi oldukça önemlidir.” (akt:Bekmezci ve Özkan, 2015:114).

Mahremiyet ister kadın, ister erkek olsun tüm bireylerin cinsel yaşamlarına da etki etmektedir. Bu bağlamda “Bir anlamda buna insanın dokunulmazlığı da denebilir. Mahrem ve mahremiyet kavramlarının, kadın erkek ilişkilerinde özel bir kullanım kazandığı, özellikle cinsel dokunulmazlık anlamına geldiği anlaşılmaktadır” (Diler, 2014:72).

Kişiliğini geliştirmeye öncelik gösteren insanlar için, mahremiyetin genel olarak kabul edilen yönü temel insan gereksinimi ve hakkı olmasıdır. Diğer insanlar

tarafından yapılacak fiziksel veya düşünsel müdahaleleri kontrol etme hakkı aslında tamamen insana saygıyı esas alır. Bunun anlamı kişinin özerkliğine saygıdır ve onların yararı için davranmaktır. Gerçek anlamda bağımsız olmak bireyin kendi kararlarını kendisinin vermesidir. Dış müdahalelerden uzak olmak demek mahremiyetini korumak için bireyin tamamen diğer insanlardan uzaklaşarak, kendini toplumdaki soyutlamak, inzivaya çekilmek anlamına da gelmez. Bireylerin, kendisi ile ilgili enformasyonu diğer insanlarla ne ölçüde paylaşacağına karar verme hakkını ifade eder (Bekmezci ve Özkan, 2015:114).

İnsanların mahremiyetlerini oluşturup geliştirebilmelerinin ön koşulu, özgür olmaları, yani özgürce davranıp, özgürce karar alabilmeleridir. Mahremiyet gerçek anlamda insanların baskısı altında kalmadan bağımsız hareket edebilme yetisidir. Bu bağlamda, Mahremiyet; özgürlükle iç içedir. Kişinin kendisine ilişkin bir alanının olması, kendi başına kalabilmesi; yalnız kendisinin bildiği ve sadece kendi istediği kişilerle paylaştığı özel bilgi ya da niteliklerine ilişkin doğal, insani bir haktır. Bu anlamda bireysel anlamda “iyi”dir. Mahremiyet ayrıca kişinin kendi öz gücüne erişebilmesini de sağlayan, araçsal bir “iyi”dir. Mahremiyet bu boyutuyla da sadece bireysel değil, “toplumsal” anlamda da “iyi”dir (Dedeoğlu, 2014:5891).

Mahremiyet aynı zamanda bireyin yaşam biçimine onun toplum içerisindeki konumunu oluşturmasına da etki etmektedir. Bu çerçevede, “Mahremiyet mekânsal bir düzeni kapsayabileceği gibi zihinsel faaliyetleri de kapsamaktadır. Bireyin toplumsal statüsü, eğitim düzeyi, hangi dine mensup olduğu, cinsiyeti, yaşı ve kültürel birikimi, içinde yaşadığı toplumun antropolojik yapısı, mahremiyet çerçevesinin nasıl ve hangi boyutlarda şekilleneceğini ortaya koymaktadır” (Yörükhan, 2008:131).

Demokrasilerde Mahremiyet kavramından kötü ve iğrenç olayları sakladığı düşüncesiyle nefret edilir, oysa her şeyin açık ve ortada olması da kişiler arasındaki mahremiyetin gelişmesine engel olduğundan, toplumsal yaşamda huzur ortamının oluşmasına engel olur (Dedeoğlu, 2014).

Mahremiyet-gizlilik kavramlarının kişiye yaptığı vurgu aslında kişinin sosyalliğini belirtmektedir. Dolayısıyla mahremiyet-gizlilik kavramları da toplumsal bir ilişki biçimine gönderme yapmaktadır. “Gizlilik”, “saklanan bir nesnenin varlığını” öngörür. Mahremiyet ise rahatlığa-kontrole-kimliğe gönderme yapar ve “kişinin başkalarına karşı kendini koruması”nı ön plana çıkarır. Ayrıca “başkalar”ı ile birlikte olmak zorunluluğu ise söz konusu korumanın zorunluluğunu belirtir. Ayrıca, Mahremiyetin, kişiler arası bir durum olması nedeniyle iletişim biçimleri ile ilişkilidir (Akça ve Başer, 2011:25).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da mahremiyet bir hak olarak tanımlanmıştır. “Kişisel Bilgilerin Korunması” başlıklı 20. maddesi, ‘Herkes, kendisiyle ilgili kişisel bilgi ve verilerin korunması hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir’.

I.2. Mahremiyetle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bu bölümde mahremiyetle ilgili farklı kuramsal yaklaşımlar ele alınacaktır.

Dinamik bir olgu olarak kabul edilen ve yaşantımızın her alanında davranışlarımızın şekillenmesine yön veren “Mahremiyet, “bedensel ya da fiziksel”,

“zihinsel ya da iletişimsel” ve “bilgi” olarak üç boyutta incelenebilir olmasına rağmen boyutlar arasında kesin sınırlar çizmek mümkün değildir” (Akça ve Başar, 2011:25).

Mahremiyet insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır ve insanın olduğu her yerde mutlak manada mahremiyet ilişkileri de olmuştur. Bu açıdan bakıldığında mahremiyetin sınırlarının kesin bir şekilde çizilmesi mümkün değildir. Giddens’in çalışmasında mahremiyet, diğer insanlarla ve benlikle iletişim kurma işlevi olarak tanımlanmıştır. Giddens’in bu iletişim biçimi öznelarası bir kurgu oluşturur ve bu çerçevede mahremiyeti bir “demokrasi” vaadi olarak tanımlar. Bir ilişkinin sadece başlangıcı değil devamı içinde içsel düşünümsellik geçerlidir. Bu kriterlerin karşılanması için sadece diğerine saygı değil, o kişiye açılmada gereklidir. Gerçek niyetleri partnerinden gizli olan bir birey, ilişkinin şartlarının birlikte belirlenmesi için gerekli nitelikleri sunamaz” bu bağlamda mahremiyet etkileşimsel bir betimleme olarak değil, pratik eylem planları tanımlayan bir ayrıcalıklar ve sorumluluklar kümesi olarak anlaşılmalıdır. Mahremiyet, “beklenti” ve “ vaad ” gibi gerçek bir edimden çok imgelem olarak kurulmuş bir kavramdır (akt. Arat, 2006:71).

Mahremiyet aynı zamanda insanı gerek ruhen gerekse bedenen diğer insanlardan gelecek tehlikelere karşı koruma işlevide görür. Westine’in çalışmasında mahremiyetin dört farklı özelliğine vurgu yapılmaktadır. Bunlar, yoğun yalnızlık (solitude), intimacy (yakınlık), anonymity (isimsizlik,tanınmazlık) ve reserve’dir. Schoeman’nın belirttiğine göre bu kavram kişiye sınırlı bir biçimde ulaşabilmenin durumudur. Kişinin hayatına, kişi ile ilgili bilgiye, düşüncelerine, bedenine sınırlı erişimdir. “Mahremiyet kişinin şimdiki ve geçici durumudur (akt. Altay, 2004).

Mahremiyet bireylerin cinsel yaşamını da etkiler, bundan dolayıdır ki mahremiyet denildiğinde akla ilk cinsellik gelmektedir ve bu cinsellik aynı zamanda aile ile ilişkilendirilmekte ve sınırları aile ortamında çizilmektedir. Ama modern zamanlarda ailenin üreme fonksiyonlarını yitirmesiyle mahremiyetinde de büyü bozulmuştur. Büyünün bozulmuş olmasına rağmen mahremiyet insanların arzuladıkları bir davranıştır. Bu bağlamda bireyler sadece mahremiyeti elde etmeye çalışmazlar aynı zamanda toplumdaki diğer insanlarla da ilişkiler kurarak ve sosyal yaşam içerisinde isteyerek kendileri ile ilgili enformasyonları üçüncü kişilerle paylaşabilirler. Cinsellik mahremiyetle ilişkilendirilen en önemli özelliklerden birisidir. Bu nedenle cinsellikle birlikte aile de mahremiyet olgusuyla birlikte değerlendirilmekte ve sınırları aile ortamında çizilmektedir. Ama modern zamanlarda ailenin bu özelliği ile mahremiyet, yalnız başına olma hem de başkalarıyla birlikte bulunma arzusu arasındaki diyalektik ve karşılıklı oyun alanı olarak tanımlanabilir (Toprak, 2009).

Geleneksel ve modern toplumlarda mahremiyet kavramı çok farklı boyutlarda değerlendirilmiş olmasına rağmen Fischer-Hubner Mahremiyet kavramını üç farklı kategoriye ayırır.

1. Mekânsal mahremiyet: Kişinin fiziksel alanını korumayı kapsar,
  2. Bireysel mahremiyet : Kişiyi haksızlıklara karşı korumayı amaçlar,
  3. Bilgi mahremiyeti: Kişisel bilgilerin toplanması, saklanması ve başkalar ile ilgili yapılan paylaşımları kapsar, (akt. Eralp, 2007).
- Kelvin, mahremiyeti sosyal güç, sosyal roller, normlar, uyum ve benlik kavramlarıyla ilişkilendirmiştir;
  - Irwin Altman, sosyal karşılaştırma ve benlik teorileriyle;
  - C. A. Johnson, kişisel kontrol kavramıyla;

- B. Schwartz ise, Kelvin gibi, mahremiyetin tanımını sosyal rollerle ve normlarla bağlantılı hâle getirmeye çalışmıştır.

Kavram, ayrıca I. Altman, H. M. Proshansky ve arkadaşları ile Alan F. Westin'in çalışmalarında özellikle sosyo-çevresel alana ve bilgi alışverişini kontrol etmede bulunan gizlilik ve sansür uygulaması ile kültürel karşılaştırmanın ışığı altında, iki temel teoriyi esas alarak Alan F. Westin'in statik olarak, Irwin Altman'ın ise dinamik ve dialektik olarak kişi, çevre ve yapıli mekân ile olan ilişkisini açıklamaya çalışılmıştır (akt. Yörükhan, 2008).

Mahremiyet üzerine çalışan batılı kuramcılardan Westin, Petronio'nkilerin kuramları hala geçerliğini korumaktadır. Bu kuramcılardan çalışmalarında, mahremiyetin toplumsallaşma sürecinde kişinin kendisiyle ilgili enformasyonu ne ölçüde paylaşp paylaşmadığı fikri çok önemlidir. Dolayısıyla mahremiyet fikri, her şeyden önce iletişimle ilgilidir. Onun aracılığıyla gerçekleşmektedir. Mahremiyet kavramı sadece kişiler için geçerli olmayıp gruplar ve kurumlar içinde geçerli olduğundan, aynı zamanda bireylerin, grupların, ya da kurumların kendileriyle ilgili enformasyonu ne zaman, ve ne ölçüde ötekilere aktaracağına karar verme hakkı olarak da tanımlanabilmektedir. Petrenio mahremiyete ilişkin beş sav ileri sürer.

1. Özel (mahrem) enformasyonu bireyler kendilerine ait gördükleri için mülkiyet ilişkisi ile tanımlamaktadırlar.
2. Bireyler kendilerine ait özel enformasyonun dağıtımını denetleme hakkını da kendilerinde görmektedirler.
3. Bireyler özel enformasyon akışını denetleyerek birtakım mahremiyet kuralları geliştirirler ve bu kurallarla mahremiyetin bireysel ve kolektif sınırlarının yönetimini etkilemeye çalışmaktadırlar.

4. Bir defa özel enformasyon ihlali yapıldığında kolektif mahremiyet sınırı oluşmakta ve bu özel enformasyonu alan diğerleri de paylaşılan bu enformasyonun ortak sahibi haline gelmektedirler.
5. Mahremiyet kuralları asıl sahibi ile paylaşım yapılan diğer ortak sahipleri arasında yönetilemediğinde sınırların yokolma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanlar kolektif mahremiyet kurallarını sürekli etkili ya da aktif olarak müzakere etmemektedirler. Kişiler kendilerine ait enformasyonu ne kadar korunmak isterlerse istesinler yinede mahremiyete yönelik oluşan tehditleri önleyememektedirler (akt. Şener,2012).

Westin'in söylediği üzere mahremiyete yönelik tehditlerin üç kaynağı bulunmaktadır. Bu tehditler;

1. Kendini ifşa etme (seli-revelation),
2. Merak (curiosity)
3. Gözetlemedir (surveillance).

Mahremiyete yönelik en önemli tehdit kaynağı, kişinin kendi özelini ifşa etmesidir. Mahremiyet, her zaman başkaları tarafından ihlal edilmez; bizzat kişinin kendisi tarafından da ihlal edilebilir. Bu çerçevede kişiler, çevrelerindeki bireylere kendileri ile ilgili enformasyonu paylaşarak kendi özelyaşam alanlarını oldukça sınırlandırabilmektedirler (akt.Yüksel, 2003:185).

Spooner'in belirttiğine göre mahremiyet kavramının cinsel ve cinsel olmayan iki şekli, fiziksel, zihinsel ve duygusal, üç hali bulunmaktadır. Erikson'un belirttiği teoriye göre, kişilerarasındaki mahremiyet ilişkisini geliştirebilmenin ön koşulu, güçlü bir kişisel kimlik duygusuna sahip olmaktır. Erikson yetişkinlerin bu gelişme sürecini daha da

pekiştirebilmesi için aşık olmaları gerektiğini ama kararlı bir ilişkinin devamı içinse iletişim ve uzlaşmanın olması gerektiğini belirtmiştir.

Kişiler arasındaki özel mahrem ilişkiler genellikle bir süreç halinde gerçekleşir. Bu süreci betimleyen sosyal psikologlar yüzeysellikten derinliğe doğru bir aşama gösterdiğini belirtmişlerdir.

Moser'in belirttiği üzere kişilerarasındaki mahremiyet ilişkileri 3 aşamalı bir modelde betimlenmiştir.

I.Aşama: Diğerini Fark Etme Aşaması: Diğer kişinin varlığının bilincine varılması iki tarzda gerçekleşir.

1) Düzenli Karşılaşmalar 2) Yüzeysel Temaslar

II. Aşama: Karşılıklı Keşif Aşaması: Bu aşamada taraflardan herbiri diğerini keşfetmeye çabalarken aralarında bazı benzerlikler olduğunu farkederlerse ilişkinin devamı konusunda karar almaktadırlar.

III.Aşama: Karşılıklı Çekim Aşaması: Bireyler birbirlerine kendilerini daha fazla açarlar, daha özel enformasyonlar verirler (akt. Bilgin, 2014:211).

Bu bağlamda duyguların iletişimi ve kişilerarasındaki Mahremiyetin birlikteliği (ARC) Modeli kullanılarak açıklanabilir. A (Apathy) yani kayıtsızlık, diğerlerinden maksimum uzaklaşma, (alienation) yabancılaştırma ve duyguların eksikliği olarak açıklanmaktadır. R (Reactivity) kişilerarasındaki ilişkilerde aynı ve zıt oluşumların tekrarlanması reaksiyonuna başvurmaktadır. C (Conductivity) değişime uyum ve taahüt, ilişkilerdeki yaratıcılığa gönderide bulunmaktadır (L'Abate,Sloan, 1984).

Uzun süren Romantik ilişkilerde partnerler arasındaki mahremiyet, karşılıklı taahüt, pozitif duygusallık ile bilişsel olma ve fiziksel yakınlığın sayısı ile

belirlenmektedir. Bu tanımda mahremiyetin beş bileşeni spesifik olarak aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır;

- a) Commitment: Taahüt,
- b) Affective İntimacy: Duygusal Yakınlık,
- c) Cognitive İntimacy: Bilişsel Yakınlık,
- d) Physical İntimacy: Fiziksel Yakınlık,
- e) Mutuality: Mukabele yani karşılıklılık

Mahremiyetin yoksun olduğu romantik ilişkilerde kendini açma kendini ifşaa ve taahüt yoktur, bu çerçevede mahremiyetin operasyonel niteliği kendini ifşaadan ayırmaktadır. Evlilik terapistleri genellikle söz vermeyi kendini ifşaanın bir aracı olarak göstermektedirler (Moss ve Schwebel, 1993). Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar göstermiştir ki, mahremiyet ilişkilerinde kendini ifşaa çok önemli bir yer tutmaktadır. Kendini açma veya kendini ifşaa etme kişisel olan özel bilgilerini başkalarına açma olarak tanımlanmaktadır. Özellikle mahremiyetin gelişmesinde kendini ifşaa etme bir zorunluluk olmaktadır. (Mahremiyet iki kişi arasındaki sözlü ve sözsüz taahhüt etme ilişkisi olarak tanımlanmaktadır). Jourard ve Lasakow'un belirttiğine göre, evlilik ilişkilerinde mahremiyet yani kendini açma çok önemli bir yer tutmaktadır. Çoğu otoriteye göre iyi bir evlilik ilişkisinin can damarı aile etkileşiminin yani mahremiyet ilişkisinin güçlü olmasına bağlıdır. Satir'in söylediği üzere, çiftlerin iletişim kapasitesi ve evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ve Gilbert ve bu etkileşimin çiftlerin birbirlerini tanımlarını artırdığı savunmaktadır Daha ilişkinin başlangıcında karşılıklı saygının yanında kendini ifşaa ilişkinin sağlam bir zemine inşaa edilmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Bienvenu'un çalışmasında, Çiftler arasındaki güçlü ve zayıf etkileşimin oluşmasında, öfkenin ve farklılıkların, sesin tonunun, iyi dinleme alışkanlıklarının ve birbirini anlamamanın ayırt edici özellikler olduğu belirtilmektedir. Zayıf iletişimin oluşmasında dırdır etkili olup, eşler arasındaki etkileşimin bozulmasına neden olmaktadır (akt.Gilbert, 1976). Bu bağlamda Altman mahremiyet kavramını, dört gruba ayırmaktadır. Bu gruplar aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

1. Yalnızlık ya da başkalarının gözleminden uzak olmak;
2. Başbaşa olmak, ya da ikinci bir kişi ile beraber, fakat dış dünyadan arınmış olmak;
3. İzole olmak ya da bir kalabalık içinde olup da tanınmamak;
4. Mesafe koymak ya da istenmeyen müdahaleleri kontrol için takınılan psikolojik tavr.

Çoğu kuramcı Mahremiyet kavramını değişik şekillerde değerlendirmiş olup, farklı gruplara ayırmışlardır. Bu bağlamda Marshall da mahremiyetin altı alt türünü aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

1. Yalnızlık (solitude);
2. Gizlenme (seclusion);
3. Kendi hakkında bilgi vermeme (reserve);
4. Komşuluk etmeme (not neighbouring);
5. Kalabalıkta kayıp olma (anonymity);
6. İntimlik (intimacy);

Kişisel mekan, egemenlik sınırı sözlü ve sözsüz davranışlar da mahremiyet ilişkilerini etkilemektedir. Bu bağlamda mahremiyet 'Gizlilik-Girilmezlik' süreci değil toplumsal gelenek ve görenekler tarafından etkilenen insanların birbiriyle olma ya da

olmama durumuna göre değişen bir kontrol sürecidir. Bu kontrol süreci sosyal ilişkiler düzeyinde incelendiğinde üç tür mahremiyet davranışı ortaya çıkmaktadır.

1. Yabancılar arasındaki geçici beraberliklerden oluşan “Kamusal Mahremiyet”
2. Aile bireyleri ve misafirler arasındaki sosyal ilişkiler gibi yakın sosyal ilişkilerin düzenlediği “ Toplumsal/Sosyal Mahremiyet”
3. Eşler arasındaki ya da ebeveyn ve çocukları arasındaki çok samimi ilişkilerde ortaya çıkan “ Kişisel Mahremiyet” bu çerçevede mahremiyetin toplumsal normları; mahremiyet eylemlerinin içeriklerini tabu (tüketilmemesi gereken), mahrem(gizlice tüketilen) ve toplumsal (açıkça tüketilebilen) olarak ayırt etmekte ve mahremiyete uyma koşullarını oluşturmaktadır. (akt.Karasözen,1993).

Mahremiyet ilişkilerinin oluşmasında ve gelişmesinde mekan da çok önem arz etmektedir. Mekan denildiğinde ilk akla gelen konut olmaktadır. Altman Konutu, kültür ve çevre ilişkilerinin bir yansıması olarak incelemiş olup, bu kültürel faktörleri aşağıdaki gibi açıklamıştır;

- Dünya görüşü
- Çevresel bilişim ve algılamalar
- Mahremiyet düzeni
- Sosyal yapı ve aile yapısı olarak incelemektedir.

Konut mahremiyeti insanların yaşam tarzlarının oluşmasında etkili olmaktadır.

Bu çerçevede Rapoport’un söylediğine göre, konutun biçimlenişini oluşturan kültürel bileşenlerden biri olan yaşam tarzını oluşturan faktörler;

- Bazı temel gereksinimler

- Aile
- Kadınların konumu
- Mahremiyet
- Sosyal İlişkilerdir

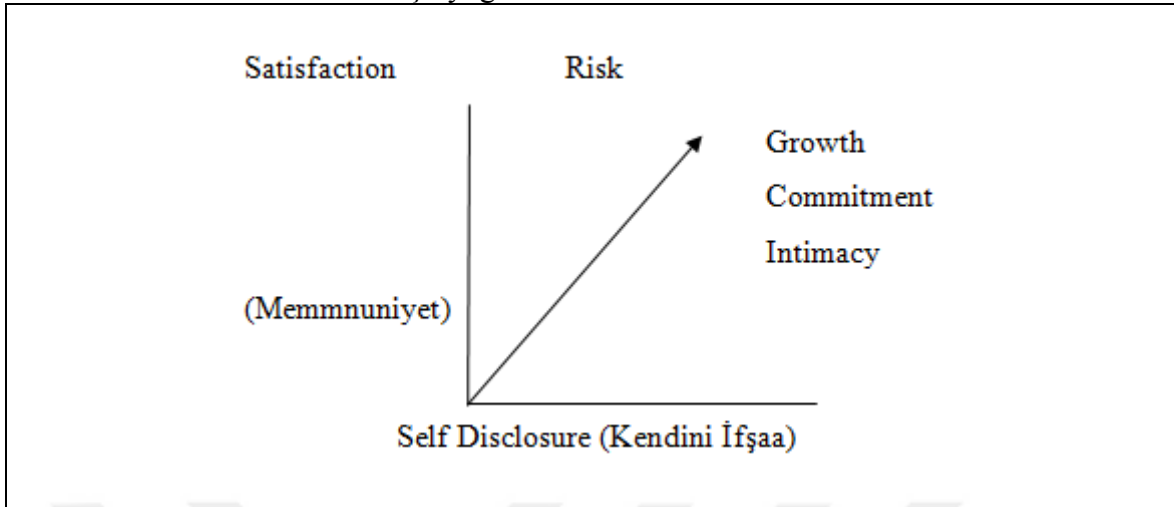
Yine Rapoport'un belirttiğine göre, mahremiyete karşı tavırları etkileyen faktörler ise şunlardır;

- 1- Kadınların konumu
- 2- Cinsellik ve utanma
- 3- Kişisel değerler
- 4- Alansallık duyguları (akt:Karasözen, 1993)

Araz'ın belirttiği üzere kendini açma benlikle ilişkili olup sunumu ve kendini uyarlama eğilimiyle ilişkili görülmektedir. Benliğimiz diğerlerinin tepkilerinden olumlu ve olumsuz yönde etkilenecek şekilde şekillenmektedir. İlişki içinde gelişir korunur ya da değişir. Olumlu tepkiler öz-saygımızı yükseltiyor.(Pygmalion etkisi) Benlik algısı, temel bir filtre mekanizması olarak işliyor; bireyler diğerlerinin onaylayıcı tepkilerinin düzeyine göre kendilerini açıyor ya da kapıyor (akt.Bilgin, 2014:213).

Genel olarak kadınlar erkeklerden daha çok kendilerini açmaktadırlar. Kadınlar sevmeye temelde, erkekler daha çok güven temelde kendilerini açmaktadırlar. Açılma, dengeli bir biçimde ayarlandığında sevgiye yol açmaktadır. Bir kişi diğer kişinin yakınlık alanına zamansız girdiği takdirde, kaygıya veya endişeye sebep olmakla birlikte, açılma bireyler arasında uzaklaşmaya neden olmaktadır. Bu bağlamda çok güçlü ve çok hızlı gelişen ilişkilerin kalıcılığı olmamaktadır (Yener ve Gülaçtı, 2010).

Şekil 1. Evlilik ilişkilerinde mahremiyet ve memnuniyet ile kendini açma arasındaki ilişkiyi gösteren bir lineer model

Birbirlerini uzun süre tanıyan insanlar birbirlerine daha çok açılmaktadırlar.

Sternberg'e göre, sevginin üç unsuru vardır:

1. Mahremiyet (intimacy),
2. İhtiras ve fiziksel sevgi (passion)
3. Kararlılık- bağıtlılık'(commitment).

Mahremiyet, iki birey arasındaki sıcaklık ve yakınlık derecesini de ifade eder; karşılıklı anlayışı, sevilen kişiye yardım etme isteğini, sevilen kişi gereksinim duyduğu an ona sevgiyle yaklaşabilmeyi, paylaşmayı, duygusal açıdan destek olmayı, sevilen kişiyi mutlu etmeyi de içerir (akt. Yener ve Gülaçtı, 2010).

Birisine karşı çekim duyguları duyma ile kendini açma arasındaki ilişki, sosyal karşılaştırma açısından da değerlendirilebilir. İki kişiden her biri diğerini keşfederken aynı zamanda kendi benliğini de keşfetmiş olmaktadır. Böyle bir keşiften sonra ilişki sağlam temellere oturtularak geçicilik yerini kalıcı bir ilişkiye bırakır. Adına aşk dediğimiz olgunun sürekliliği sağlanmış olur. İlk başta fiziksel çekicilik önemli iken ilişki ilerledikçe ve karşılıklı kendini açma ilişkide tutarlılığın oluşmasını sağlamaktadır. Taraflardan ilişki

başlangıcında ortaya çıkan engeller ilişkiyi mahremiyetleşme seviyesine taşımaktadır (Bilgin, 2014).

Açılmada sevgiyi bir karşılıklılık kuralı belirlemektedir. Bireyler karşısındaki İnsandan aynı düzeyde açılmalarını beklerler. Aynı yakınlık düzeyinde açılan insanları sevmekle birlikte, karşısındaki kişinin özel alanına zamansız bir girişle karşısındakini tehdit etmiş olmaktadır. Ancak kişiler, diğer kişiden daha özel bir düzeyde açılmışsa, o zaman kendisini açık vermiş hissetmektedir. Bu çerçevede mahrem ilişkilerde gerçek yakınlık, yavaş yavaş gelişmektedir. İnsanlar yalnızca güven duydukları kişi ile yakınlaşmaya önem vermektedir. Bu noktada, gerçek yakınlığın hafife alınmaması, tek elde tutulmaması saygı ve ilgi ile beslenmesi konularına ayrı bir önem verilmelidir. Bir aşkın hikayesi, bir bakıma aşkın zamana karşı mücadelesinin dramıdır. Evli çiftlerin aşk ilişkilerinin evrimi konusunda yapılan bir araştırmada, aşka dayalı evliliklerle görücü usulü yapılan evliliklerin gelişimi karşılaştırılmıştır. Araştırmada, evli çiftler, kendini açma dereceleri, duyguları, cinsel etkileşimleri gibi çeşitli konularda görüş bildirmişlerdir. Evliliğin ilk yıllarında iki grup arasında fark bulunmamıştır. Görücü usulü ile evlenenler, aşk evliliği yapanlar kadar heyecan ifade etmişlerdir. Ancak ikinci ve dördüncü yıllar arasında görücü usulüyle evlenenlerde büyük bir duygusal düşüş olduğu gözlenmiştir (Yener ve Gülaçtı, 2010).

Rubin'in çalışmasında, iki birey arasındaki özel psikolojik sürecin üç önemli unsur; *Aldırma-Önem Verme (Caring)*: Sevilen kişinin mutluluğunu isteme. *Bağlanma (Attachment)*: Fiziksel temasta bulunma, onaylanma ve korunma isteği ve gereksinimi için bir başkası ile birlikte olma, *Mahremiyet (Intimacy)*: iki kişi arasında sırdaş iletişimle kendini gösteren bağlılık ya da ilişki. Rubin, sevgi (love) ile hoşlanmanın (like) farklı duygular olduğunu belirtmektedir: Sevgi, "bağlılık (attachment), şevkat (affection),

aldırma önem verme (caring) ve sırdaşlık (intimacy)” unsurlarını; hoşlanma ise “olumlu değerlendirme (positive evaluation) ve benzerlik (similarity)” unsurlarını içermektedir (akt.Yener ve Gülaçtı, 2010). Nasıl ki insan yetiştiği çevrenin bir ürünü ise mahremiyette kişinin yetiştiği ortama göre şekillenir ve kişinin benliğinin oluşumuna etki eder. Nitekim konu ile ilgilenen araştırmacıların elde ettikleri bulgularda bu yöndedir. Tarhan’a göre “Bireyin mahremiyet algısı, içinde yaşadığı aileye, topluma göre şekillenir.” (akt.Diler, 2014:81). Johnston’a göre, “Nozick’in teorisi bir doğal haklar teorisidir. Bu teoriye göre, bireysel haklar, insanların en doğal hakları olup herhangi bir anlaşmadan çıkmış değildir. Bireyler, bu haklardan sadece kendi rızalarıyla vazgeçerek yoksun kalabilirler. Ayrıca bireyler, haklarını başkalarına devretme hakkına da sahiptirler. Yeter ki, bunu yaparken başkalarının haklarını ihlal etmemiş olsunlar” (akt.Yüksel, 2009:284).

Mahremiyet eğitiminin bilişsel ve duyuşsal olarak iki yönü bulunmaktadır. Birincisi bilişseldir, zihinle/akıl öğrenme alanına girer. İkincisiduyuşsaldır, kişinin mahremiyetle ilgili duygu ve tutumlarını içerir kişinin sadece bilişsel olması yeterli değildir. Kişinin öğrenme yapabilmesi için duyuşsal olarak da üst aşamaya gelmiş olması gerekir. (Diler, 2014:82). Gavison’un belirttiğine göre mahremiyet, üç farklı bağlamda bir tutarlılığa sahiptir.

1)Yansız bir mahremiyet kavramına sahip olmak,

2)Mahremiyet, bir değer olarak tutarlı olmalı ve bütünlük arz etmelidir.

3)Mahremiyet, hukukî bağlamda kullanışlı bir kavram niteliğine kavuşturulduğu takdirde, hukukî koruma gerektiren olayların veya durumların tespiti mümkün olabilir. Mahremiyet, hem bir değer olarak tutarlı ve yansız olmalı, hem de hukukî bir kavram olarak kullanışlı olmalıdır (akt.Yüksel, 2009).

Altman ve Taylor tarafından geliştirilen Mahremiyeti düzenleme kuramı yani Sosyal Girme Kuramına göre, sosyal ilişkiler genişlik ve derinlik boyutlarında ilerlemektedir. İnsanlar ilişkinin başlangıcında en görünen yanlarını açmaktadırlar daha kişisel özel paylaşma süreci ancak ilişkinin gelişmesiyle ve göreceli olarak paylaşılmaktadır. (akt.Altay, 2004:55).

Etzioni mahremiyet hakkını dengelemede dört önemli faktör belirtir:

a) Kamu güvenliğini ciddi şekilde tehdit eden makro düzeydeki bir tehlikeyle yüz yüze gelindiğinde mahremiyet sınırlandırılmalıdır.

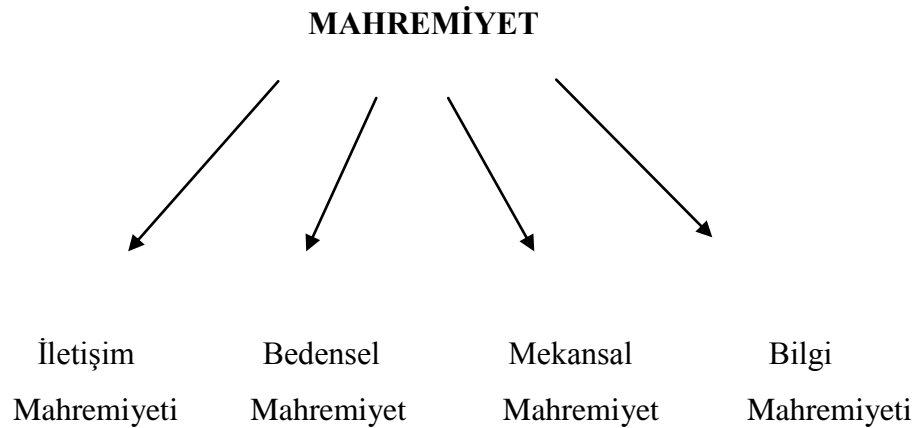
b) Kamu yararının bulunduğu durumlarda söz konusu amaca mahremiyeti sınırlandırmaksızın varılıp varılamayacağı tartışılmalıdır. (Örneğin sağlık kuruluşlarındaki tıbbi kayıtlara ihtiyaç duyulması halinde, isim, adres v.s. verilmeksizin araştırmacılara sunulabilir).

c) Mahremiyetin sınırlandırılması, mümkün olduğunca minimum düzeyde tutulmalıdır (Örneğin uyuşturucu testleri v.b. uygulamalar).

d) Mahremiyetin sınırlandırılmasının zorunlu olduğu durumlarda istenmeyen yan etkileri önlemeye yönelik tedbirler alınmalıdır (akt.Yüksel, 2009).

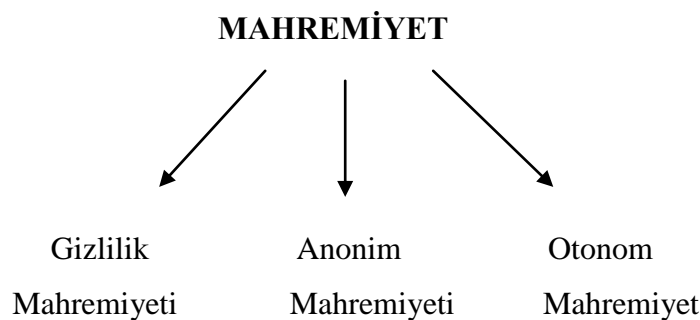
Toplumsal kurumların kişisel mahremiyete tecavüz etmemesi insan onuruna yakışan bir davranıştır. Onurlu olan mahremiyeti, toplumsal hayatın içine tam anlamı ile yerleştirmektedir. Mahremiyeti ihlal etmek, sakatlığa neden olmaktadır; çünkü biz kendi kimliğimizin ve öz-saygımızın zaruri ön koşulları olarak ortak normları tecrübe etmek üzere sosyalleşmişizdir (Cohen-Almagor, 2006).

Şekil 2. Mahremiyet alanları (Aksoy, 2010)

Bedensel mahremiyet fiziksel varlığına dair genetik araştırmalar, tıbbi testlere karşı korumaya ilişkin, iletişim mahremiyeti iletişim türlerinin (posta, telefon, e-posta..) gizliliğini, mekânsal mahremiyet aramalarına, güvenlik kameraları, kimlik kontrolleri gibi kişisel alanlara olan müdahalenin sınırlarının çizilmesine ilişkin ve bilgi mahremiyeti kişisel verilerin toplanması ve tutulmasına ilişkin kuralların çerçeveleriyle ilgilidir (Türel, Şalvarcı, Davras ve Dolmacı, 2015). Bireylerin davranışları, kimlik bilgilerinin korunması, sahip olduğu şeylerin başkalarının bilgisine nasıl, ne zaman ve ne kadarının açılması gibi şeyler kişisel mahremiyet ile ilgilidir. Mahremiyetin farklı boyutları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 3. Mahremiyet boyutları (Tataroğlu, 2009)

Gizlilik mahremiyeti, bireylerin kendileri ile ilgili enformasyonu başkaları veya bazı kişilere karşı gizli olmasını istemeleri şeklinde ortaya çıkar. Anonim

mahremiyet, bireylerin yaptıkları davranışları bireyle ilişkilendirilemeyecek şekilde yapma isteğidir. Otonom mahremiyet ise, bireylerin yaptıkları davranışlarının devlet veya diğer kişilerin ilgisine kapalı kalmasını tercih etmesidir. Mahremiyeti ihlal etmek, olumsuzluğa neden olmaktadır. Çünkü insanlar kendi kimlikleri ve kendi öz saygılarının zaruri ön koşulları olarak ortak normları tecrübe etmek üzere sosyalleşmiştir (Türelİ vd., 2015).

İnsan tek sınırı olan deri ile sınırlanmamıştır. Durumlara göre yayılan ve daralan kişisel ve sosyal sınır ve mekansal davranış kalıplarına sahiptir. Mahremiyet, kişisel mekan ve alansal davranış (egemenlik sınırı) kavramları, çevre ve davranış arasındaki ilişkilerin odak noktasıdır. Mahremiyet, bu kavramlar arasında mihenk taşıdır (Karasözen, 1993).

Mekanlar üzerinden üç kavramı yapısal olarak incelersek, kamusal alan, meydanlar, özel alan ev; mahrem alan ise kişinin mekansızlaştırdığı susturduğu, imgeleminde yarattığı çoğu zaman da dile bile gelmeyen duygulanımları ve düşünceleridir. Bu çerçevede iktidar, kamusal alanda devlet; özel alanda erkek; mahrem alanda ise bireydir. Ancak birey kadın olduğunda, mahrem alan duvarlarla üzerine kapanır. Sokaktan eve girdiğimizde evde her ailenin kendi sırlarıyla karşılaşırız. Bu gizemin olmadığı hane neredeyse yok gibidir. Hanenin duvarları sırrın dışarıya taşmasını önler. Virginia Woolf haneye tıkmış kadının kendini yaşaması için bir iç haneye yani mahremiyete geçmesi gerektiğini düşünüyordu. Woolf'un imgeleminde kadının mahrem mekansızlığını, bir odaya çevirdiğinde olacakları kendi kaleminden şöyle sıralıyordu. Kişi odaya girer ama bir kadının bir odada olanları anlatabilmesi için İngiliz dilinin kaynaklarını fazlasıyla zorlaması ve sözcük sürüleri kanat çırpışlarıyla yasadışı yollardan varılmaya yönelir. Odalar birbirinden oldukça farklılık gösterir, ya fırtınalıdır; bir denize açılır ya da tam tersine bir hapisane avlusuna ya değerli taşlar ve ipeklerle bezenmişlerdir ya da at kuyruğu

denli sert ya da kuştüyü denli yumuşaktırlar. Tüm bunların ortaya dökülmesi için herhangi eve veya bir odaya girilmesi yeterlidir. Ancak mahremiyetin kadın için bırakılan üretim alanı imgelemde bile zorlayıcı olduğu için Wololf için tek çıkış vardır: Cebine taşları doldurup nehre girmek (Arat ve Rigel, 2006).

Sternberg'in Üçgen Sevgi Kuramında (**A Triangular Model of Love**) belirttiği üzere), sevginin üç unsuru vardır:

- 1-“Mahremiyet (intimacy),
- 2- ihtiras ve fiziksel sevgi (passion)
- 3- Kararlılık- Bağlılık’(commitment).

Sevgide alınan kısa süreli kararın ve sevginin sürekliliğinde ise uzun süreli bağlılığın bulunduğunu belirtmiştir. Söz konusu üç unsur, kalıcılık, kontrol edilebilirlik, dikkat çekicilik, her tür ilişki için geçerli olmakla birlikte yakınlık, genellikle uzun süreli ilişkiler için önemlidir. Sternberg ve Grajek'in belirttiği üzere göre sevgiyi oluşturan faktörler:

- Bir başkasını yakından tanıma.
- Düşünceleri ve bilgileri paylaşma.
- Kişisel düşünce ve duyguları içtenlikle paylaşma.
- Bir başkasından duygusal destek alma ve ona duygusal açıdan destek olma.
- İlişki ilerledikçe kişisel açıdan gelişme ve sevilen kişinin de kişisel gelişimine yardımda bulunma.

Sternberg'in Üçgen Sevgi Kuramı'ndaki boyutların, sevgi ilişkilerinin duygusal, güdüsel ve bilişsel unsurları temsil ettiğini düşünen Hasebrauck ve Buhl her bir boyutun sevginin büyüklüğüne katkıda bulunduğunu belirtmektedirler (akt. Özen ve Gülaçtı, 2010).

Mahremiyet bir ideoloji olup, güven samimiyet ve rahatlık deyimi ile değil ama bunların beklentisi ile biçimlenir. Bu bağlamda beklenti ilişkilerin yakınlaştıkça sıcaklaşmasıdır. Aslında insanların mahremiyetlerin önüne çıkan engellerden kurtulma çabasıyla bulmak istedikleri yoğun bir sosyalliktir. Bu beklenti eylem aşamasında yenilgiye uğratılmaktadır. İnsanlar birbirlerine yakınlaştıkça mahremiyet sınırlarını aşarak sosyalliklerini yitirmektedirler (Arat ve Rigel, 2006).

Dört ilişki düzeyi bulunmaktadır ve ilişkiler bu dört düzey arasında ileriye ya da geriye doğru bir gidiş gösterebilmektedir. Her basamakta farklı çekim etmenlerinin aşırılık kazanması söz konusudur:

1-“Sıfır ilişki” (zero contact) düzeyinde, iki kişi birbirini tanımamaktadır. Bu iki bireyin karşılıklı olarak birbirlerinin bilincine varmaları

2-“karşılıklı bilinç” (awareness) durumu, fiziksel uzaklığa/yakınlığa bağlıdır. Kişiler arası bir ilişki yoktur, kişiler birbirlerinin dış görünüşlerinin farkına varmışlardır.

3-“Yüzeysel ilişki” (surface contact) basamağında, kişiler arasında bir ilişki vardır ve bu ilişkide çeşitli etmenler etkili olmaktadır.

4-“Karşılıklı İlişkiler”(Mutuality) Başlangıçta, kişilerin ilişki içine girmeleri yönünde etkili olan öz fiziksel çekicilik iken, ilişkinin devamında kişisel benzerlik önem kazanmaya başlamaktadır. Bu aşamada kişiler birbirlerinin çeşitli ilgi ve tutumlarını keşfetmeye çalışmaktadırlar (Levinger, 1974). Yüzeysel temas basamağında yaşanan ilişkiler, taraflar için ödüllendirici olduğunda ve ilgi benzerlikleri belirginleştiğinde, çift “karşılıklı ilişkiler”(mutuality) basamağına geçecektir. Bu düzeydeki ilişkiler kişilerin etkileşimlerinin yoğunluğu boyutunda değişim göstermekte olup ilişkinin devamı paylaşımların mutluluk vermesine bağlıdır. (Özen ve Gülaçtı, 2010). Bu çerçevede beden mahremiyeti de önem arz etmekte olup, beden ve mahremiyet birbirlerinden ayrı

düşünülemez, dünyadaki tüm haller bedeni ilgilendirir bu bağlamda beden diğer pek çok şey gibi (özgürlük, ahlak, cezalandırma vs.), mahremiyetinde sınırlarının çizildiği alandır. Mahremiyet, gizlilik ve belirsizlik yapısıyla ilişkilerin içinde her daim vardır. Kişi ister kendisiyle ister grup içerisinde yani toplum içindeyken ve aşk-sevgi ve cinsellik düzlemindeyken mahremiyet duygusu ile bulunur. Burada Mahremiyetin sınırları farklılaşmış bir durumda bulunur. Eril düşüncenin kadın bedeni üzerindeki tahakkümü bedene yüklenen anlamlarla ilgilidir. Feminist düşüncelerin ve eşcinsel kimliklerin eril dünyanın içine sızmasıyla erkek dünyasının mahrem yapısıyla yeni mahremlik alanı farklılaştırmıştır. Mahremiyet sınırlarına giren ve değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele geleneksel ile modernin mücadele ettiği merkezde bulunan kişilik hakları ve özel hayata saygı çerçevesinde bireyin dış görünüşünde oluşturduğu mahremiyet olgusu, kişilerin kullandıkları giysilerle dış görünüşlerindeki vücut hatlarını ortaya çıkarma veya kapatma konusu ile ilgili tercihlerini belirleme hakkı olarak ifade etmek mümkündür (Koç ve Zhumagaziyeva 2010).

Kendini açma düzeyi benlik sunumu ya da kendini uyarlama eğilimiyle ilişkili görünmektedir. Kişilerin benlik sunumu eğilimi azaldıkça, kendini açma düzeyi de azalmaktadır. Genelde kendini açmada karşılıklılık ilişkisi önem kazanmaktadır. Kendini açma benlik gelişiminden soyutlanamaz. Benlik algısı temel bir filtreleme mekanizması gibi işliyor, korunuyor veya değişiyor. Kendini açma, kendini betimleme veya anlatma kadar kendini sevdirmeyi de amaçlamaktadır (Bilgin, 2014).

“Kendini açma, otantik, dürüst ve sağlıklı ilişkilerin temel koşullarındandır.”

İki kişi tanıştığında havadan sudan konuşurken ilişki ilerledikçe mahrem konulara kadar iner böylece ilişki özelleşir. Mahrem alanlarına sızmalar, özel amaçlara yönelik olabileceği

gibi, resmi nitelikte de olabilmektedir. Örneğin kıskanç bir kocanın karısının mektuplarını okuması sızmanın tipik bir örneğini oluşturmaktadır. (Yüksel, 2003:185).

Toplumsal hayatta mahremiyet ile ilgili ihtiyaçlar farklı boyutlarda ortaya çıkabilmektedir. Kişinin yalnız kalma arzusu, arkadaşları ve yakınları ile yaşamış olduğu ilişkilerin ve etkileşimin diğer kişilerin gözetiminden uzak tutmak istemesi mahremiyet ihtiyacını yansıtmaktadır (McAndrew, 1993:122) .

Bu güven duygusu kişilerarasındaki mahremiyet ilişkisini daha kalıcı ve daha tatminkar bir hale getirir ama insanın sürekli olarak kendini ifşa etmesi, bireyi kendi benliğinden uzaklaştırır, ayrıca mahremiyet ilişkilerinin toplum önünde yaşanmasının cazip hale getirilmesi mahremiyet ilişkilerinin önündeki en büyük görünmez tehlikedir. Bununla birlikte “Modern zamanlarda bireylerin üzerine kurulan denetim, modernliğin bireye sağladığı güven duygusuna bağlı olarak artar, bireylere sağlanan bu güvenceler, bireylerin kendilerini her yönüyle deşifre etmelerine bağlı gibidir. Bunun içinde birey, deyim yerindeyse sırrını ifşa etmek zorundadır. Sistem insanı mahremiyetini ortada yaşamaya mecbur bırakmaktadır”(Bağlı, 2011:253).

Senett’in çalışmasında, büyük bir gizlilik içerisinde olması gereken ilişkilerin, kamusal alanda herkese “açık” bir şekilde yürütüldüğü ve herkese açık olan bu eylemin “kişi dışı” bir eylem olarak bireyin varlığını herhangi bir anlamdan yoksun olmasına neden olduğu ve burada sözü edilen “kişi dışılık” insani kaybın insan ilişkilerinin toptan yok olması olarak tanımlanması anlamına geldiği belirtilmiştir. Kapitalizmin ve sekülerizmin doğurduğu ilişkilerdeki derin sarsıntılar yeniden kişilerarası birebir ilişkilerin yaşanması gerektiği inancını doğurmuştur (akt. Bağlı, 2011:255).

Westin’in çalışmasında, mahremiyetin dört durumu yalnızlık (başkalarının gözlemlerinden uzak olunması), mahrem ilişki (küçük gruplara kapanılması ve böylelikle

yakın ve açık ilişkilerin kurulması imkanının doğması), kişisel alan (kamusal alan içinde kimlik tanımlamalarından ve başkalarının gözetiminden bağımsız olmayı) kendini sakınma (kendisi ile ilgili bilgileri açığa sermemek olarak ifade etmektedir. Bu dört temel ifade sonunda mahremiyet kavramı hayat bulmaktadır. Westin ayrıca mahremiyetin dört temel amacı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar kişisel özerklik; Kişinin diğerleri tarafından yönlendirilmemesi veya baskı altına alınamamasını ifade etmektedir. İkincisi duygusal rahatlama; toplumun kişinin üstlenmesini beklediği rollerden kaynaklanan gerilimi azaltmasını ifade etmektedir. Kendini değerlendirme; tecrübelerin anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesi ve bu tecrübelerin uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Sınırlı ve korumalı iletişime geçme; sınırlı iletişim kişiler arasında sınırlar koyarken, korunmalı iletişim ise kişisel bilgilerin güvenilir insanlarla paylaşılmasını sağlar (akt.Margulis, 2011: 10).

Mahremiyet kavramı, psikoloji teorilerinin geliştirilmesine dayanak oluşturmasından ve motivasyon sorunları, kişilik gelişimi ve iletişim sorunları araştırmalarının dayanağı olmasından ötürü büyük önem taşımaktadır. Mahremiyet kavramı zaman zaman ilişki duruma bağlı olarak tanımlanırken (kişinin evli olup olmaması) bazen fiziksel yakınlığı kavamı ön plana çıkabilmektedir. Bazen de kişinin kendini anlatması olarak tanımlanmaktadır (Broucke, Vandereycken ve Wertommen ,1995: 218). Perlman ve Fehr mahremiyetin psikolojik yapısını tanımlamak üzere dört temel teorik yaklaşım tanımlamışlardır. Bunlar yaşam süresi gelişimsel modeli, motivasyonel model, denge modeli ve eşitlik modelidir.

Yaşam Süresi Gelişimsel Modeli

Bu yaklaşımlar Erickson ve Sullivan tarafından yapılan mahremiyet tanımlarından yola çıkılarak ortaya konulmaktadır. Sullivan'a göre mahremiyet ergenlik

çağı öncesi ortaya çıkan bir ihtiyacı ifade etmektedir. Bu ihtiyaç ise birliktelik ve işbirliği ile karakterize edilen ikili ilişkilerle karşılanan bir yapıyı ifade etmektedir. Mahrem ilişkilerde (cinsel birliktelik olması gerekli değil) her iki tarafta kendilerini açar ve karşı tarafın dünya görüşünü ve taşımış olduğu tüm özellikleri onaylayıp kabul ederler. Bu durum, birbirleriyle çok yakın şekilde etkileşimde bulunan iki kişinin kimliklerinin bütünleşmesi olarak da tanımlanmaktadır (Broucke vd., 1995: 218).

Motivasyonel Model

Motivasyonel model yaklaşımına göre mahremiyet bireyin deneyime hazır olmasını, sıcaklığını yansıtmaktadır. Yüksek mahremiyet motivasyonuna sahip kişi yüksek düzeyde kendini açma (ifşa) etme noktasında daha yüksek eğilime sahip olup sözsüz pozitif davranışlar (göz kontağı, gülümseme vs) sergiler. Bunun yanında arkadaşlık ilişkilerinde daha fazla güven duyar ve günlük etkileşimlerde daha çok pozitif düşüncelere sahiptir.

Denge Modeli

Denge modelinde mahremiyet kavramı bireysel özelliklerden ziyade ilişkinin özelliğine dayandırılmaktadır. Denge modelinin temel ilkesi bireylerin optimum mahremiyet düzeyine ulaşmak için uğraşmalarıdır. Bu noktada bireyler partnerleri ile birlikte etkileşimlerinde mahremiyetten kaçınmaları ve yeteri kadar açık olmaları noktasında bir denge arayışı içerisindeyler. Buna örnek olarak da kişinin sözsüz iletişimde kullanmış olduğu göz kontağı ve gülümseme verilebilir. Eğer birey göz kontağını kurmuşsa bunu dengelemek için gülümsememesi dengeyi sağlayacaktır. (Broucke, vd., 1995:220).

Eşitlik Modeli

Mahremiyetin kavramsallaştırılması için geliştirilen bir başka model de kişisel ilişkiler arasındaki eşitliğe odaklanan modeldir. Bu modele göre bireylerin sahip olduğu girdi ve çıktıların partneri ile karşılaştırmak suretiyle (para, kişisel çekicilik ve bilgi) ilişkilerinde eşitliği ararlar. İlişkilerinde eşitlik algısı uyanan bireyler mahremiyetleri konusunda daha fazla açılıma girmek suretiyle daha fazla iletişim kurarak daha fazla paylaşımda bulunurlar (Broucke, vd. ,1995: 220).

Bireylerin yaşadıkları ilişkide kendilerini açmaları (ifşa etmeleri) ilişkilerinin mahremiyet düzeylerini arttırmaktadır. Kişiler arasındaki mahremiyet düzeyi arttıkça da ilişki içinde bulunan kişilerin iletişim düzeyleri de artmaktadır. (Moss ve Schwebel, 1993:33).

Bireylerin ilişkileri içerisinde ortaya koymuş oldukları mahremiyet düzeyleri sosyal gelişimlerine, bireylerin uyumlarına ve fizyolojik sağlıklarına büyük etkiye bulunmaktadır. Bunun yanında mahremiyet bütünleştirici bir rol oynamak suretiyle arkadaşlığı pekiştirmesi yanında evliliğin mutlu şekilde sürdürülmesine de katkıda bulunmaktadır. Mahrem ilişki içerisinde bulunan kişiler hastalıklara ve psikolojik hastalıklara karşı daha korunaklı olabilmektedirler. Diğer yandan tatmin edici düzeyde olmayan mahremiyet düzeyinin varlığı evli kişilerin ilişkilerinin boşanma ile sonuçlanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında tatmin edici düzeyde bulunmayan mahrem ilişki düzeyi nedeni ile strese bağlı psikolojik rahatsızlıklara, depresyona karşı daha fazla savunmasız olmaktadır (Moss ve Schwebel, 1993: 32).

I.3. Geleneksel Toplamların Temel Karakteristikleri ve Mahremiyet Örüntüleri

Bu bölümde geleneğin tanımı, mahremiyetin geleneksel toplumdaki yeri ve önemine değinilecektir.

Türkiye’de daha önceleri anane şeklinde tanımlanan gelenek kelimesinin anlamı ve kapsamıyla ilgili ilk bilgileri Ziya Gökalp vermiştir. Gökalp Türkçülüğün Esaslarında Geleneği, kuşaktan kuşağa geçerek değışmez olmuş gerçekler” (Gökalp, 1958) olarak tanımlar.

Geleneğin İngilizce karşıtı olan tradion kelimesi, Latince’den gelmekte olup, bir öğretiyi diğerlerine aktarmak şeklinde tanımlanmaktadır. Gelenek bir anlamda sırtını sürekliliğe ve geçmişe saygı motivasyonuna dayamaktadır. Bireyleri kendine uymaya zorlar, toplumda ortak bir anlayış ve güçlü bir birliğin doğmasını sağlar. Gelenek, bir medeniyeti medeniyet yapan din dâhil tüm özgül nitelikleri kapsar. Vahiy ile başlar ve folklorik malzemeyle nihayetlendir (Güvendi, 2008).

Geleneksel toplum ve mahremiyet ilişkisine bakıldığında, mahremiyet düşüncesinin henüz ortaya çıkmadığı kabulünün yaygın olduğu görülmektedir. Mahremiyet geleneksel toplumsal yapıda uğruna çaba harcanan veya ulaşılmaya çalışılan bir olgu olmadığı gibi, varlığından haberdar olunan bir şey de değildir. Modern öncesi topluluklarda insanın özgürlüğü ya da serbestliği, komşuların, akrabaların, yaşamın ve ölümün baskısıyla ortaya çıkmaktadır. İnsan, bu baskılardan hiçbir şekilde kaçamadığı için çok dar bir mahremiyet alanına sahip olmaktadır (Yüksel, 2003).

Geleneksel toplumlarda mekânın mahremiyetin oluşumunu etkileyip bireyleri sınırlandırdığı bilinmektedir. François’in de belirttiği üzere, Örneğin İngiltere’de, Anglo Saksonların en erken dönemdeki evleri, sadece geniş bir odadan oluşmaktadır. Aile ya da

akraba grubuna mensup herkes bumedkânda kalmakta, yemek pişirme ve yeme, dinlenme ve uyuma gibi bütün etkinliklerde burası kullanılmakta iken, modernleşme ile birlikte maddi gelişmelerin artmasıyla ilk önce yatak odaları ayrılmış sonrasında ise oturma odaları ayrılmıştır (akt. Yüksel, 2003:190).

Geleneksel toplumlarda mahremiyet olgusunun gözlemlendiği en önemli mekansal alanın ev olduğu gözlemlenmektedir. Evdeki mahremiyet ebeveyn, çocuk ve eşler arasında olmaktadır. Aile için bu konut mahremiyeti anlamına gelmektedir. Ailenin hep birarada olması nedeniyle aile içi ilişkilerde mahremiyet esastır. Ailenin tek sığınağı evdir. Bu bağlamda ev, biz ve başkaları duygusunun gelişmesine neden olur. Burada başkaları diye bahsettiklerimiz aslında mahremiyetimizi paylaşmadığımız kişilerdir yoksa düşmanca davrandığımız insanlar değil. Ev denilen mekan sadece dört duvarla çevrili fiziki bir alan değildir. Ev bizim en yakın sırdaşımızdır yani mekandan bile öte bir yerdir. Bu nedendir ki, evlere izinsiz girilmesi kabalık olarak kabul edilir, ev, içinde geçmişi barındıran kökü eskilerde olan çok önemli düşsel, şiirsel ve huzurlu bir yerdir. Dış dünyanın olanca güvensizliğine rağmen ev, çok güvenilir bir mekandır (Bağlı,2011). Geleneksel ailede aile ile mekan ilişkinin kurulması ve korunması daha az çaba ve enerjiyle mümkün olmaktadır.

I.3.1. Geleneksel Toplumsal Yapı

Temel değerlerini dinin kutsallıklarından alan geleneksel toplumsal yapıda bazı iş kollarındaki uzmanlaşmaya rağmen, fazla gelişmemiş bir iş bölümüne rastlanmaktadır. Üretim ve tüketim kitlesel olmayıp, sosyal hareketlilik oldukça sınırlıdır. Geleneksel toplumsal yapıda genellikle karmaşık bir akrabalık sistemi bulunur. Bireylerin statüsünü

Aile belirlemektedir. Sosyo-kültürel ve dini faaliyetlerin birbirine karıştığı global bir yapı mevcut olup, kutsalla sıkı bir bağlılık göstermektedir.

Geleneksel toplumsal yapıda, günlük hayatın yıllık devri oldukça yavaştır. Dini ritüeller ve bayramlar toplumsal yapıya renk katmaktadır. Üyeleri arasındaki sıkı ve yüzyüze yakın ilişkiler bulunmaktadır. Birey toplum tarafından toplumsal normlara ve kendisine empoze edilen davranış modeline uymak zorunda bırakılmaktadır. Geleneksel toplumsal yapı geleneği tehdit edebilecek her çeşit değişme ve yeniliğe kapalıdır.

Geleneksel toplumda din toplumun her kesimini etkisi altına alır. Toplumun her tabakası ve kesimindeki fertlerin dinî emirlere, yasaklara, ibadet, âyin ve uygulamalara katılımları tamdır. Bu kontrol işlemi, sırf dinî faaliyetler olarak nitelendirilebilecek olan ibadet ve dinî emir ve yasaklara riayet konusunda değil, özellikle temelde yine dinî olan grup ahlâkına bağlılık konusunda kendini göstermektedir. Esasen bu toplum tipinde dinin en önemli toplumsal fonksiyonlarından biri ve hatta belki de en başta geleni, grup ahlâkının korunması ve ayakta tutulmasıdır. Böylece geleneksel toplumda dinin temel sosyal fonksiyonlarından biri muhafazakârlık olmaktadır. Gerçekten de geleneksel toplumda din, ahlâkın, örf ve âdetlerin ve kültürün resmî koruyucusudur. Bu bağlamda geleneğin ya da geleneklerin egemen olduğu toplum biçimi olarak tanımlanabilecek olan geleneksel toplumun ana özellikleri:

- a) Sanayileşme, kentleşme, bireyleşme, akılcılık, piyasa ekonomisi gibi özellikler bulunmaz
- b) İnsan ilişkileri samimi olup görüşmeler yüzyüzedir
- c) Örgütlerde uzmanlık bulunmaz
- d) Aile ve birincil gruplar hakimdir

- e) Okur-yazarlık kitlesel değildir
- f) Dikey ve yatay toplumsal hareketlilik oldukça yavaştır.
- g) Geleneksel toplumlarda sosyal değişme geleneksel yapının belirlediği sınırlar içerisinde gerçekleşir.
- h) Toplumun alt-unsurları, kültürel faaliyetler, sosyal ilişkiler, hep toplumun ana dinamiğini besleyecek biçimde çalışarak toplumun çerçevesinin korunmasına yardımcı olurlar ve böylece modern toplumlarda görülen toplumsal unsurlardaki dağınıklık geleneksel toplumlarda yerini bir bütünlüğe bırakır (istikrar).Geleneksel toplumun kabaca geleneğe bağlı olduğu doğrudur (Armağan, 2014).

Mahremiyetten söz edebilmek için birey kavramının öne çıkmış olması gerekmekte olduğundan, modern öncesi veya geleneksel toplumsal yapılarda bugünkü anlamıyla mahremiyetten yani bireyden ve bireyin özel yaşam alanından bahsetmek zordur. Sosyal hareketlilik, işbölümü, uzmanlaşma ve farklılaşma, kitlesel üretim ve tüketim olanaklarının oldukça kısıtlı olduğu geleneksel yapıda “ birey” ve “özel yaşam alanı” gibi kavramların gelişmesi beklenemezdi. Bireyin kendi başına bir değer olarak görülmesi için modernleşme sürecinin başlamasını beklemek gerekmiştir(Yüksel, 2003).

I.3.2. Geleneksel Aile ve Mahremiyet

Geleneksel ailede mahremiyet kadın üzerinden yapılanmaktadır. Geleneksel toplumda kadın denildiğinde akla ilk cinsellik gelmektedir. Bu bağlamda aile, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği, hukuksal yönleri bulunan doğum, evlilik ve süt bağı ile birbirine bağlı bulunan fertlerin oluşturduğu evrensel ve sosyal bir kurumdur. Aile toplumun çekirdeği ve temel birimidir (Ünal, 2013). Aile evlilik denen hukuki

sözleşme ile kurulur, birey bir aile içerisinde doğar, büyür ve ömrünü tamamlar. Her toplum varlığını devam ettirmek için aile kurumuna ihtiyaç duyar

Aile, değişik inançları, gelenekleri, görüşleri, alışkanlıkları bireyelerine aktaran ve bireyelerini bu toplumsal değerler doğrultusunda yetiştiren bir kurum olmakla birlikte aynı zamanda toplumdaki çeşitliliği sağlayan bir kurumdur. Toplumsal çeşitliliğe olan katkısının yanı sıra, aile aynı zamanda toplumsal mahremiyetin de temelini oluşturur (akt.Çaha, 2004:2).

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) aile 'kadın ve erkek eşten meydana gelen topluluk' diye tanımlanmaktadır. Aile kavramı insanlık tarihinden itibaren varlığını sürdürmektedir. Toplumlardaki sürekli değişimlerle birlikte klan, boy ve aşiret gibi topluluklardan günümüzdeki aile topluluğuna ulaşılmıştır (Zafer, 2013). Aile toplumun temeli ve en karmaşık ürünüdür. İlişkiler, başka hiçbir kurumda zaman içinde böylesine yaygın, böylesine yoğun, böylesine sıkı olduğu gözlemlenmemiştir.

Sosyal bir örgüt olarak 'aile' kendine özgü bir takım özelliklere sahiptir. Maclver ve Page "Society" adlı kitabında bu özellikleri şöyle tanımlar:

1. Aile evrenseldir.
2. Ailede duygusal bir temel vardır.
3. Ailenin, üyelerinin kişiliğini şekillendirme özelliği vardır.
4. Ailenin sınırları bellidir.
5. Her bir aile üyesinin sorumluluğu bellidir
6. Aileler toplumsal yapının temelini oluşturur
7. Aile belirli toplumsal kurallara sahiptir.
8. Ailede süreklilik ve gelişim söz konusudur (akt. Velidedeoğlu, 2011).

Sosyal bir kurum olan ailenin görevlerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Yeniden üretim ve cinsel davranışların düzenlenmesi,
2. Sosyal yeri tayin etme ve statü kurma.
3. Güçsüzlerin, yaşlı ve çocukların korunması ve yardım,
4. Çocuğun sosyalleşmesi,
5. Ekonomik güvenlik oluşturma,
6. Eğitim Görevi (Kocacık,1986)

Tüm toplumlarda tek bir aile tipinden bahsedilmez, aksine ailenin kimi değişkenlere göre ortaya çıkmış birçok tipi bulunmaktadır. İnsanlığın başlangıcından beri ailelerin teşekkülü ve yapısının ortaya çıkışı toplumların genel yaşamlarına göre şekillenmiştir. Ailenin büyüklüğüne göre genel olarak geleneksel geniş aile ve çekirdek aile şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Ünal, 2013).

Eşler arasındaki özel /mahrem ilişkilerin gelişimi ister bir yakınlaşma, isterse derinlemesine ifade edilsin, kişilerin birbirine giderek daha çok açılması şeklinde somutlaşmaktadır. Eşler arasındaki yüzeysel ilişkiden mahrem ilişkilere doğru gidildikçe pek çok şeyle birlikte kendini açma düzeyinin yükselişi de açıkça görülmektedir.

Geleneksel ailede kadın ve erkeğin görev sınırları keskindir. Geleneksel yani geniş ailede yetki erkekte, sorumluluk ise kadındadır. Her aile kendi içerisinde kendine özgü kurallara sahiptir. Her aile özgündür. Bir ailedeki kuralları birebir bir başka aileye uygulamak mümkün olmadığı gibi, aynı kuralların olmasını beklemek de mümkün değildir (Zorbaz ve Owen, 2013).

Toplumsal yapının mahremiyet üzerinde etkileri olduğu gibi, mahremiyetinde toplumsal yapı üzerindeki etkileri mevcuttur. Mahremiyetin toplumsal anlamı güçtür. Dünyanın pek çok yerinde, düşük statüdeki ailelerin konutlarında oturma odasına doğru

girilirken, üst statüdeki ailelerin konutlarında giriş holü yer almaktadır. Birincisinde konuk doğrudan, ikincisinde ise yavaş yavaş aileye girmektedir. Türk konutlarında ise belirgin bir ayırım bulunmamaktadır. Özellikle geleneksel Türk evinde, sınıflar arası farklar gözetilmediğinden, konutlar aynı temel ilkeye bağlı kalınarak düzenlenmiştir.

I.4. Modern Toplumun Temel Karakteristikleri ve Mahremiyet Örüntüleri

Modern, Latince biçimi ile “Modernus” ilk defa M.S 5’inci yüzyılın sonuna doğru Roma’nın putperestlik geçmişini o sırada Hıristiyanlığın resmen kabul edildiği dönemden ayırmak için kullanılan bir terimdir. Değişen içerikleriyle modern terimi, eskiden yeniye geçmişi vurgulamak üzere kendini eski çağlara dayalı geçmişle kıyaslayan ve yeni bilinçliliğe sahip olduğunu ileri süren bir çağ belirtmek üzere kullanılmıştır (Özgiraz, 2005). Modern kavramı aynı zamanda zamanla ilgili bir kavramdır.

Modernleşme, batılı toplum bilimciler tarafından bütün gelişmekte olan toplumların, batı toplumlarına benzer aşamalardan geçecekleri anlayışından hareketle oluşturulmuş bir kavramdır. Modern yaşadığımız zamana ait ya da uygun demektir. Modernus, Modo’dan türetilmiş bir kelimedir. Modo ise Latince “hemen şimdi” demektir (Kongar, 2007).

Modernlik, Aynı zamanda toplumları dikotomik yapılar çerçevesinde değerlendirmiştir. Geleneksel-modern, ileri-geri gibi sınıflandırmalar temeline dayanmıştır. Bu temellendirmenin kaynağı Comte, Tönnies, Durkheim, Simmel, Weber gibi sosyologların toplumları açıklamada kullandıkları dikotomileri esas almıştır (Kızılcılık, 2007:177).

Modernlik aslında gelenekselliğe karşı bir başkaldırıdır. Kapitalizm, akılcılık ve işbölümü Modernliğin en önemli temel değişkenleridir. 18.yüzyılda bilim ve sanatın birbirinden ayrılarak ayrı ayrı ele alınmaları Kant'ın öncülüğünü yaptığı Modernlik Projesinin de temelini oluşturmaktadır. Bu projede bilme ve inanma birbirinden ayrılır. Bu bağlamda Modernliğin temel özellikleri:

- a) Rasyonellik
- b) Evrensellik
- c) İlerlemecilik
- ç) Homojenlik
- d) Akılcılık
- e) Şekilcilik
- f) Sistematiklik
- ğ) Dışsal otoriteye başkaldırı
- g) Araçsal düşünce tarzı
- h) Tarafsızlık (akt.Erdem, Sarpkaya,Yılmaz ve Doğan, 2007).

Tüm bu özellikler çerçevesinde modernizm, üç temel görüş üzerinde temellenir: aydınlanma, rasyonalizm ve pozitivism. Modernizm; bir yandan gelenekselliğe ve feodaliteye başkaldırırken diğer yandan bunların yerine kapitalizmi koyar. (Gürkan ve Karaduman, 2013).

I.4.1. Modern Toplumsal Yapı

Modernleşme ile birlikte birey hukuk karşısında vatandaşlık statüsü kazanmıştır. Vatandaşlık kavramından ilk kez Amerikan ve Fransız İnsan Hakları Bildirgesinde söz edilmiş olup, daha sonra vatandaşlık kavramına Amerika Birleşik Devletleri (1787) ve Fransız (1791) Anayasalarında yer verilmiştir. İkinci dünya

savaşından sonra 1948 Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nde “ Hiç kimsenin mahremiyeti, ailesi evi veya haberleşmesi keyfi müdahalelere konu olamaz ve şeref ve itibarına saldırıda bulunulmaz. Herkes bu gibi müdahale ve saldırılara karşı kanun tarafından korunma hakkına sahiptir” ifadesi yer almakta olup, daha başka birçok uluslararası sözleşmelerde de bireyin özel yaşam hakkına ilişkin hükümler yer almıştır (Yüksel, 2003).

Modern toplumlarda akrabalık yerine uzmanlaşmış kurumlar yer almakta olup, evlilik birlikteliğinde biyolojik yolla oluşan çekirdek aile modeli yaygındır. Evlilik birliği oluşurken ve sonlanırken büyüklerin müdahalesi görülmez, komşuluk ilişkileri yok denecek kadar azdır. Yetişkinlerin, çocukların eğitimi ve yaşlıların bakımını devlet üstlenmiştir. Arkadaşlıkların ve dostlukların sürdürülmesi çok zordur. Aile ilişkilerinde bireysellik mevcuttur. Sürekli ilişkileri yürütmek neredeyse imkansızdır. Bu çerçevede Moderleşme ile birlikte mahremiyet ve özgürlük kavramları da önem kazanmaya başlamıştır. Özgürlüklerin kısıtlanması mahremiyetin engellenmesi anlamına geldiğinden modern zamanlarda artık hiç kimse özgürlüğünden ödün vermek istememektedir. Bu nedendir ki ilişkilerde devamlılık sağlamada oldukça zorlanan bireyler sorumluluk almaktan da kaçınmaktadırlar. Ancak kişiler kendilerini ifade etme ve mahremiyetlerini paylaşma ihtiyaçlarını gidermek için sanal alemi aracı olarak kullanmaktadırlar.

İnsanlar sanal alemde yüzyüze karşılaşma imkanı bulunmayan kişilere karşı sorumluluk duygusu taşımadıklarından mahremiyetlerini daha kolay şekilde paylaşmaktadırlar. Mahremiyetin bu kadar aleni bir şekilde paylaşılması mahremiyet ihlallerine de neden olmakla birlikte bireyler kendilerini rahat ve özgürce sunabildikleri sanal alemde gözlemekten ve gözetlenmekten büyük haz duymaktadırlar. Ancak ister sanal alemde ister pratik yaşamda olsun gözetlenme ve gözetleme mahremiyet ihlali

olmasına rağmen insanların internet ortamında takma adla kimliklerini ifşaa etmeden duygu ve düşüncelerini paylaşmak istemeleri, bireylerin sanal alemde sosyal düzene meydan okumaları ve anonim kalmak istemelerine de saygı duymamızı gerektirmektedir (Eralp, 2007).

Modernizmin kişiyi birey konumuna getirmesi ona hukuki anlamda değer vermesi ve mahremiyetini güvence altına alıyor olmasının yanında, bireyi yok ederek tek tip insan yetiştirilmesi, bireyin yaratıcılığını engellemiş, onun özgün bir kişilik yapısı oluşturmasını neredeyse imkansız kılmıştır. İnsan aklını araçsallaştırmış, kişiyi kendi emeğine karşı yabancılaştırmış onu sapkınlığa doğru sürüklemiştir. Bu yabancılaşma onu tatminsizleştirerek özgürlüğünü yitirmesine neden olmuştur. Tüm bunların sonunda ırkçılığa, şiddete ve savaşa sürükleyerek toplumsal parçalanmalara yol açmıştır.

Modernleşme aynı zamanda kentleşme ile eşdeğer tutulmaktadır. Modernist paradigma kenti, uygar, çağdaş bilimsel ve sanatsal faaliyetleri teşvik edici, demokratik ve hoşgörü ortamının bulunduğu bir yer olarak ele alır. Diğer bir ifade ile kent, toplumu geleneksellikten modernliğe taşıyan ortamı hazırlamaktadır. Bu çerçevede modernleşme toplumsal yapının değişmesine neden olduğu gibi çocuğun değeri ve anlamı üzerinde de değişmelere neden olmuştur. Çocuğun değeri “ekonomik yarar” ve “psikolojik doyum” olarak iki şekilde ele alınabilir. Çocuğun işgücü unsuru olarak algılanması ve büyüdüklerinde ise yaşlılık sigortası olarak görülmesi de çocuğun ekonomik değer olarak algılandığının göstergeleri iken, çocuğun psikolojik değeri, neşe, sevinç, arkadaşlık ve sevgi üzerine odaklanır. Modernleşme ile birlikte, çocuğun ekonomik değeri azalırken psikolojik değeri artmıştır (Yetim ve Çağlayandereli, 2007).

“Modernizm toplumsal yapıyla birlikte, yığınsal üretim, otomasyon, hız kavramı, monotonlaşma, emeğin yabancılaşması v.b problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Modernizm denilince akla ilk gelen Ford, Yığınsal üreten, kitlesel tüketen bir

toplum yaratma çabasında olmuştur. Bu sebeple yığinsal üretim şekline ve bu model üretme çabasına ismini (Fordizm) verebilmiştir. Bu bağlamda Touraine'de modernlik fikri ile akılcılığın vazgeçilmez olarak bağlı olduğunu savunmuştur, Yığinsal tüketim için kitlesel üretimin yapılması Fordizmin en önemli unsurunu oluşturmakta olup, model kitlesel üretim mantığıyla maliyetleri düşürmeyi planlamıştır (akt.Orhan, 2010:135).

Modernizm kitlesel tüketim için kitlesel üretim savından yola çıkarak üretimin daha fazla olması için insanın bireysel alanını kısıtlayarak çalışma yaşamında mahremiyetini hiçe saymış ve insanı sistemin kölesi haline getiren panoptikonu icat etmiştir.

Strati'nin de belirttiği gibi “modern toplumda kent yaşamı, örgütlü olup, insanlar daha doğdukları andan itibaren hastanede tutulan doğum kayıtları, nüfus kayıtları, vergi dairesi ile ilgili kayıtlar, belediyenin ve sosyal güvenlik kuruluşlarında v.b. tutulan kişisel dökümanlarla sürekli kayıt altına alınmaktadır” (akt: Gölbaşı, 2011: 241).

Michael Robbins'e göre modern toplumun özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

- a) Kentte yaşama
- b) Yüzyüze Eğitim
- c) Toprağın, emeğin, işin ve malın ticarileşmesi
- d) Büyük çaplı kültürel ve toplumsal organizasyonlar
- e) Kozmopolitik yapı
- f) Tüm kitlesel iletişim araçları ve bunlarla yapılan etkinlikler
- g) Teknoloji (akt.Çetin ve Yücedağ 1995:52).
- ğ) Örgütlerin ihtisaslaşması
- h) Karşılıklı bağımlılık
- ı) İlişkiler farkı

- i) Merkezileşme
- j) Genel bir değişim ortamı ve pazarlar
- k) Genel Yapının Tutarlılığı
- l) Bürokrasi
- m) Ailenin önemi
- n) Kent-Köy karşılıklı bağımlılığı (Kongar,2007).

Modern Batı düşüncesinin en temel özelliklerinden birisi ilerleme düşüncesidir.

Batı toplumu, batı dışı toplumların gelişmelerinin ön koşulunu kendilerinin geçtikleri aşamalardan geçerek modernleşmeleri fikrini ortaya koymuştur. Bu da ancak Batı'nın müdahalesiyle olacaktır. Bu aşamaları reddeden ya da eleştiren toplumlar batı tarafından ötekileştirilerek, modern dışı olarak değerlendirilmektedirler (Altun, 2005:11).

Günümüzde Panoptikon modelini aratacak tekniklerle yaşamımızın hemen hemen her alanını denetleyen, kayıt altına alan ve fişleyen panoptik modelinin hapisanelerle sınırlı kalmayarak yayılacağı öngörüsünde bulunan Foucault'yu haklı çıkartarak herkesi kendi kendinin polisi olmaya sevk etmiştir. Bu da zaten toplumda özgürlüğün bittiği yerdir(Gölbaşı, 2011).

“Burjuva ideal tipolojisi, Habermas'a göre kamusal toplulukla ilişkili özelliğin iyi temellendirilmiş mahremiyet alanından bir edebi kamunun doğumunu öngörmüştür. Oysa bugün bu alan böyle olmak yerine, kitle iletişim araçlarının tüketim kültürüne dayalı kamusalılığı üzerinden çekirdek ailenin iç dünyasına sızan toplumsal güçlerin akınlarını başlattığı gediğe dönüşmektedir. Özel olmaktan çıkartılan mahremiyet alanı alenileştirilerek içi boşaltılıyor; edebilikten uzaklaştırılmış bir sözde-kamusalılık, bir üst-ailenin samimiyet sahası olacak şekilde daraltılmaktadır” (akt.Dedeoğlu,2014:6).

I.4.2. Modern Çekirdek Aile ve Mahremiyet

Modern çekirdek aile, eşler arasında eşitliğin bulunduğu, ailelerin eşlerin işlerine müdahale etmedikleri, aile reisliği kavramının ortadan kalktığı, tüm kararların eşler tarafından verildiği demokratik bir aile tipidir. Modern çekirdek ailede kadın önemli bir rol oynamaktadır. Modern toplumda çekirdek aile ideal aile tipi olarak tanımlanmıştır. Çekirdek aile sosyoloji bilimi tarafından karı koca ve çocuklardan oluşan birlik olarak tanımlanmıştır (Könezoğlu, 2006).

Talcot Parsons, ailenin üç temel fonksiyonunun “neslin devamı”, “sosyal rehabilitasyon” ve “sosyalleşme” olarak kabul eder. Bu üç fonksiyonuyla da aile, toplumun en temel işlevlerini üstlenmiş bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (akt. Çaha, 2004:2).

Geleneksel ailede sadece çocuk yetiştiren, evde oturan kadın modeli, modern ailede hem çocuk bakan, aynı zamanda evle ilgili tüm kararlara katılan meslek kadınına dönüşmüştür. Diğer bir ifade ile evdeki ve dışarıdaki aktif çalışmasıyla “süperkadın” haline gelmiştir. Sanayi toplumunda ailenin işlevi gittikçe azaltılmıştır. Üretime katılma çok azdır, eğitim ve öğretim, aile dışına bırakılmıştır, aile işletmeleri yerini profesyonel sevk ve idareye bırakmış olup, çekirdek ailede sosyal hareketlilik artarak erkeklerin üstünlüğü yerine eşler arasındaki eşitliğe bırakmıştır (Bayer, 2013).

Modern çekirdek ailelerde, babanın otoritesi zayıflamıştır. Onun yerine arkadaş çevresi, sosyal çevre ve kitle iletişim araçlarının etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Bu çerçevede çekirdek ailenin özellikleri, cinsel ihtiyaçların karşılanması, ekonomik işbirliğinin sağlanması, üreme ve çoğalmaya uygun bir ortam olması, çocukların bakımı ve eğitimi olmak üzere dört temel işlevi bulunmaktadır. Ülkemizde de çekirdek aile tipi oldukça yaygın bir aile tipidir. Yapılan araştırmalar, Türkiye’deki çekirdek aile tiplerinin

1972 yılında %60'ı oluşturduğu, bu oranın 2006 yılında %80'e çıktığını göstermektedir. Bu oranların artışında Türkiye'de nüfusun köylerden kentlere doğru göç etkili olmuştur. Modern çekirdek ailenin bir diğer önemli özelliği, beklenildiği gibi, kentli veya kent ailesi olmasıdır. Modern çekirdek aile üyelerinin birbirleri ve diğer insanlarla kurdukları iletişim, çalışma koşulları, ikamet edilen konutun iç ve dış düzeni tamamen kentli özellikler göstermektedir. Geleneksel ailede toplumsal değer yargıları ile akrabalık ilişkileri öne çıkarken, modern çekirdek ailelerde kişisel başarı daha ön plana çıkmaktadır. (Eşsizoglu, 2012).

Çekirdek aile, temel aile tipi olarak tarihin hemen her döneminde görülmesine rağmen sanayileşmenin ve şehirleşmenin getirdiği bir aile tipi olarak görülmektedir. Parsons, çekirdek aile sisteminin endüstriyel toplumun ihtiyaçlarına benzersiz bir şekilde uyum sağladığını belirtir. Ona göre, çekirdek ailenin çocukların sosyalleşmesi ve yetişkinlerin kişilik dengelerinin sağlanması ile stres yönetimini gerçekleştirme işlevi bulunmaktadır. Bu çerçevede kadının ailedeki ve toplumdaki konumu değişerek evlilik kurumu evrim geçirmiştir (Ünal, 2013).

Modern ailenin yaşadığı ev, modern bürokratik sistem içindeki hareketlilik ve modernitenin ortaya koyduğu ontolojik güvensizlik karşısında ortaya çıkan apartman dairesi köklü olmaktan ve güvenli olmaktan çok uzaktır. Modern kentte yaşam alanı olan apartman daireleri ev olarak değerlendirilemez, mahremiyetin çok sayıdaki insanla paylaşmak zorunda kalınması, kibrit kutusunu andıran katlar ve daireler, yüzlerini bile görülmeden aynı ortamda yaşamak zorunda kalınan komşular, apartman dairelerinin aslında saymaca bir delik olduğunu bize gösterirler. Bu mekanlarda kır evinin huzurunu bulmamız çok zordur. Evlerin kamerayla korunuyor olması burasının güvenli bir yer olduğu izlenimini verir ama bir kır evindeki güvenden mahrumdur. Bu mekanlar basit bir

yataylıktan ibaret olan yerlerdir. Geometriden tahrif edilerek çıkartılan apartman dairesi, bu nedendir ki kentte ev yoktur, sadece içinde yaşanan duygusallıktan azade edilmiş yerler vardır. Etrafı gökdelenlerle çevrili evler ve apartman daireleri modernite ile gelenekselin içiçe yaşaması değil geleneksel anlayışın yıkılmaya çalışılması olarak yorumlanabilir. Oysa geleneksel anlayışta mekan, yöre'den bağımsız değil ve onu belirleyen ise yörenin yönelimleridir. Mekan yalnızca görünürde olup bitenleri göstermez, Mekan eşler arasındaki sınırları örtterek saklamasındadır (Bağlı, 2011).

Modernleşme öcesinde tüm aile bireyleri aynı odayı paylaşırlarken, sanayileşme ile birlikte evlere yatak odası sonrasında ise oturma odaları eklenmiştir. Oturma odaları zaman ilerledikçe aile büyüklerinin dinlenme alanı olmuştur (Yüksel, 2003).

”Aile tarih boyunca bireylerin neredeye tek güvenli sığınağı olmuştur. Bu nedenle aile içi ilişkilerde mahremiyet esastır. Aile her şeyden önce mahrem alanın varlığını bize gösterir. Biz ve başkaları duygusunu geliştirir. (Bağlı, 2011: 278)

Çiftler arasında Mahremiyet kavramının duygusal, sosyal, cinsel, entellektüel ve eğlence, vb. özellikleri kullanılmaktadır.

“Mahremiyet ya da özel alanın merkezi aile olduğu için, toplumsal düzeyde teşhiri öngörülmeleyen yaşam pratiklerinin veya değerlerin merkezi aile olmaktadır. Aile bu yönüyle bireyler için aynı zamanda bir özgürlük alanı oluşturmaktadır”(Çaha, 2004:22).

Geleneksel geniş aileden, çekirdek aileye geçiş aşamasında yani aile yapısının değişmesi ile aile fertlerinin rolleri ve bireylerarası işbölümünde de farklılaşma olmaktadır (Ünal, 2013).

Modernleşme denildiğinde akla ilk geleneksellikten ve dini inançlardan arınma gelmektedir. Aile yapısının geleneksellikten modernliğe geçişinde tüm kuralların evlilik de dahil olmak üzere yasalara karşı uyma zorunluluğu bulunmaktadır.

I.5. Gelenekselden Moderne Aile Yapısında Mahremiyet Örüntüleri

Müslüman toplumlarda aile ve mahremiyet ilişkisi Batı toplumlarından farklılık göstermektedir. Göle bu durumu “Batı toplumlarından farklı olarak müslüman toplumlarda mahremiyet direk olarak kadın cinselliğine gönderme yapar” (Göle, 2011:128) şeklinde ifade etmektedir.

I.5.1. İslam ve Aile Mahremiyeti

İslamda mahremiyet kadın üzerinden yapılanmaktadır. Bu bağlamda islamiyette kadının yaşam alanı olan ev mahremiyet ölçüleri çerçevesinde yeniden yapılandırılmıştır. Ze’evi’nin de belirttiği üzere, İslâmda kadının mahremiyetini koruması ve yaşam boyu devam ettirebilmesinin ön koşulu mekanın yani evlerin mimarisinin mahremiyete uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. “kadın mahremiyetini yalnızca fiziksel veya sözlü iletişimle değil, görme yoluyla dahi bozabilme olasılığını en aza indirgeyen katı ayırıcı kurallar getirir. Evlerin yapısı, kapı ve pencerelerin yerleri ve şekilleri, evler arasındaki uzaklık, bütün bunlar belli ölçüde ayırıcı yasalar ve normlardan kaynaklanırlar” (akt.Doğan, 2002).

Geleneksel toplumlarda din, mahremiyeti etkisi altına almış, bu etkisini modern toplumda da sürdürmeye devam ettirmiştir.

Benhabib’in belirttiğine göre “Dinin mahremiyet kavramı üzerindeki etkisi, mahremiyetin modernizm öncesi dinin buyrukları doğrultusunda düzenlendiğini, modernizm sonrası ise mahremiyet kavramının genişlediğini ancak yine dinin etkisinin

olduğunu; mahremiyetteki bu değişimin özelikle Avrupa toplumunda dinin sosyal yaşamdaki buyurganlığının azalması ve özel alanın mahrem alanla özdeş tutulması ile gerçekleşmiştir” (akt.İzgi: 2012).

Mahremiyet denildiğinde cinsellikle birlikte kadın ve örtünme de akla gelmektedir.

İslm dini, sadece bedene değer vermeye kalmamış, aynı zamanda “beden değerini”ni korumaya yönelik olarak birçok tedbir de almıştır. Bunun yanında, kadın mahremiyetini korumak için bir diğer önemli tedbir de “beden tesettri” dr. Bedenlerin örtülmesi noktasında Kur’an ve sünnet insanı serbest bir şekilde kendi haline bırakmamış, tam aksine gerçek serbestliğin kendi belirlediği beden mahremiyeti ilkelerine uyularak gerçekleşmesini istemiştir. Bu durumu fıkıh kitapları en uygun şekilde tanımlamaktadır (Göle, 2011).

“İslam kltri, mahrem alanı kadının görünmezliği ile sınırlandırmış ve mahremiyet, zaman içerisinde kadınlar için mahrumiyeti getirmiştir. Kadının namusu örtüsünden sorulmaktadır. Kadın rtnerek davranışlarını kontrol altına almakta, cazibesini sınırlamakta, edepli olmaktadır (Göle, 2011:127). İslam’da toplumsal düzen kadının mahremiyeti üzerine kurulmuştur ve örtünme mahrem olan alanı ifade etmektedir (Tekin, 2004:249).

Toplumsal düzen islamiyette mekansallığa bağlı olarak düzenlenirken, kadınların mahremiyeti rtnmeyle ilişkilendirilir. Mslman toplumlardaki kadınlar batılı kadınlardan farklılıklarını bilir yaşadıkları toplumdaki düzene uyum göstererek islami kurallara göre yaşamlarını devam ettirirler.

Örtünme daha önce kırsal kesimle ilişkilendirilirken şimdi kentsel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce cahillikle ve geleneksellikle bağdaştırılan örtünme günümüzde modern yaşamın bir parçası olmuştur. Üniversiteye giden geleceğin avukatları, doktorları ve hakimleri vb. örtünerek islami şartları yerine getirirken, cinselliğini dışa vurmaktan da geri kalmamaktadır (Göle, 2011).

İslamiyette kadının evlilik öncesi ve evlilik sonrasındaki yaşamı kurallara tabidir. “İslam hukukunun iki temel kaynağı olan Kur’ân ve Sünnet hem evlilik öncesi hem de evlilik sürecinde öngördüğü tedbirlerle ailenin mutluluk ve kalıcılık esası üzerine kurulmasını benimser. Bu bağlamda herhangi bir ihtilâf durumunda da kalıcılığın örselenmemesi için aile içi mahremiyete saygı ve buna bağlı olarak aileiçi sorunların kendi dinamikleriyle dışarıya taşmadan çözümlenmesi öngörülmüştür” (Köse, 2010:169).

Batı medeniyeti islamiyeti bir tehdit olarak algılamaktadır. “Özellikle batılı modern kültür, Müslümanca bir hayat tarzını dönüştürme hususunda büyük çaba sarfetmektedir. Bu çerçevede islami modern hayatın önünde bir engel, bir sorun ve tehdit algısıyla karşısına alarak değersizleştirmeye çalışmakta, bu yolda etkili araçlarıyla bütün gücünü kullanmaktadır” (Köse, 2010:152).

Aileyi toplumun gözü önünden çeken dinsel inançlar ve buna dayalı gelenekler, mimari tarzı da etkilemiş olmaktadır. Özel yaşamı dışarıyla yalıtan (soyutlayan) bu anlayışın Osmanlı’da da kabul gördüğü gözlenmektedir (Baran, 2012).

Kadın örtünerek cazibesini erkeklerden saklaması gerekmektedir. Bu çerçevede “örtünmenin birinci boyutu görseldir, erkeklerin bakışlarından gizlenmeyi esas alır. İkinci boyutu mekana ilişkindir, amacı cinsler arasında sınır çizmektir. Cinsler arasında sınır oluşturmaktadır. Üçüncü boyutu ise ahlaki bir fikir içerir” (Göle, 2011: 127).

Özellikle 1980'lerin Türkiye'sinde siyasileşmiş İslami dalganın yükselişiyle, 1920'lerden bu yana medeni ve modern kadın kimliklerinin hâkim olduğu kamusal alan değişime uğrar ve muhafazakâr bir kimlik simgesi olan türban görünürlük kazanmaya başlar, bu bağlamda, Türkiye'deki Doğu/Batı ikiliğini cinsel özgürlük ve mahremiyet kavramları üzerine inşa etmiştir (Bülbül, 2014).

Günümüzdeki şekliyle örtünme (türban) genelde doğu/batı geleneksel ve modern İslamcılığın ihtilalci doğasını hatırlatır. Bu çerçevede Modern örtünme genelde islamın siyasal vurgusuna, özelde ise kadınların kimliğinin onaylanışını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında örtünme cemaatin normlarına bir boyun eğişi değil, islamın kurallarına karşı aktif bir ilgiyi belirtir. Bu bağlamda genç islamcı kadınlar geleneği ailede ve tüm yaşamlarında uygulayan ve değiştirmeden kabul eden annelerinin modelini reddederler. Kadının özgürleşmesinin ön koşulunun batılılaşma olarak kabul edilmesi nedeniyle islamcı kadınlar tarafından türbanın, kadını özgürleştirdiği belirtilmiştir (Göle, 2011).

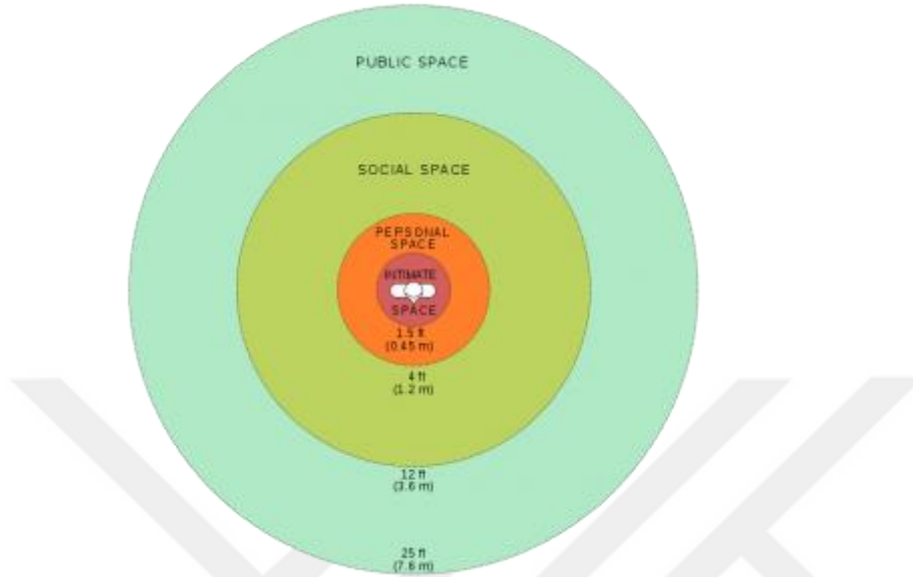
I.5.2. Küreselleşme ve Mahremiyetin Yeni Anlamları

Küreselleşme, globalleşme ve post-modernizm, gibi kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Küreselleşme, kültürel, politik ya da ekonomik homojenleştirme olmayıp aksine küreselleşme, hem homojenleştirme ve hem de heterojenleştirme rejimi olarak anlaşılmalıdır (Turan,2007).

Küresel toplumlarda, bireylerin diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri oldukça zordur, Edward Twitchell (1914-2009) yılları arasında gerçekleştirdiği bir araştırmada Proksemik Kişisel Alanlar Teorisi yani kişisel mesafe ve mahremiyet alanlarını dört alana ayırmıştır.

Şekil 4. Proksemik Kişisel Alanlar Teorisi'nin Gösterimi

- 1) Mahrem Bölge: 45 santimetreye kadar olan bölge
- 2) Kişisel Alan: 45 cm ile 1.2 metre arası
- 3) Sosyal Alan: 1.2 metre arası ile 3.6 metre arası
- 4) Kamu Alanı: 3.6 metre ile 7.6 metre arası

Yakın Alan: Bu alan, bedeninizden 45 cm kadar öteye uzanır. Bu, genellikle dokunmak, fısıldamak, sarılmak, öpüşmek vs. için kullanılan alandır.

Kişisel Alan: Bu alan sizden yaklaşık 45 cm ötede başlar ve 1.2 metreye kadar uzanır. Yakın arkadaşlar ve sağlam kişisel bağlantılarınız olan insanlarla ilişkileriniz için ayrılmış olan alandır.

Sosyal Alan: Bu alan sizden yaklaşık bir metre ötede başlar ve 3.6 metreye kadar uzanır. Bu, yeni tanışıklıklar, günlük arkadaşlıklar ve yüksek bir rahatlık seviyesine sahip olmadığınız diğer herkesi için ayrılmış olan alandır.

Kamu Alanı: Bu son alan, 3,6 metre kadar ötede başlar ve 7,5 metreye veya ötesine kadar uzanır, Kamu içindeki iletişim alanıdır (Mengüç, 2012).

Modernizmle birlikte ortaya çıkan birey ve mahremiyet kavramları aynı zamanda küreselleşen dünya için de vazgeçilmez unsurlardır. Nasıl ki birey olmadan toplum olmazsa, mahremiyet olmadan da bireyden bahsetmek imkansızdır. Küresel dünya bu kavramlar çerçevesinde yapılanmaktadır.

“Toplumsal bir varlık olarak insan; içinde yaşadığı, büyüdüğü, eğitildiği, sosyalleştiği toplumdan beslenirken, eş zamanlı olarak o toplumu etkiler ve dönüştürür.

Küreselleşen günümüz insanı bir ülkeye, bir dine, bir millete, bir kimliğe ait olmaktan önce bir birey olduğunun artık farkındadır. “Birey” olmak ise mahremiyet ihtiyacının doğmasında en etkili koşuldur” (Bozkanat, 2013:5).

Fischer-Hubner’in de belirttiği gibi, modernleşmiş toplumlarda da mahremiyet ihlali yapılmaktadır. Gerçek anlamda tehlikede olan mahremiyet sadece yazılı kaynaklarda belirtildiği gibi korunmaz. Mahremiyeti korumak için mahremiyetin gerekleri teknik olarak yerine getirilmesi ve mahremiyet enformasyon sistemleri için tasarımlar yapılmalıdır. Bu çerçevede genişletilmiş kapsamlı bir güvenlik ortamı oluşturularak mahrem alanların güvenliği sağlanmalıdır (akt. Flaherty, 1989).

Mahrem özel alan-kamusal alan ayrımı modernizmle birlikte ortaya çıkan kavramlardır. Özel alan kişiye ait olan diğerlerinin nazarından uzak tutulan ve bireyi diğer insanlardan gelecek tehlikelere karşı korumayı esas alan bir alan olarak tanımlanırken, kamusal alan herkese açık olan alanı belirtir. Günümüzde kamusal ve özel alan anlamları iç içe girmiş durumdadır. Modern zamanlarda hem mahrem alan hem de kamusal alan sürekli olarak ihlal edilmeye başlamıştır. İhlal iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birisi gözetim diğeri kendini ifşa/teşhirdir.

Modern dünyada, bireyin mahremiyetini koruma çabası oldukça zor olmaktadır. Mahremiyet artık gözleri aşandır. Roland Barthes, fotoğraf çağı tam da özel olanın kamusal istila etmesine, daha doğrusu yeni bir toplumsal değer, özel olanın kamusalının yaratılmasına denk düştüğünü belirtir. Özel olan böyle, yani kamusal olarak tüketilir. Bu bağlamda Özel olan kolayca tüketilebilen meta haline gelmiştir. “Birey, kamusalın tam da kendisidir. Bireyi var eden kamusal; kamusalı var eden de bireydir. Baudelaire’in dediği “mağaza vitrinleri gibi ışılandırılmış gözlerin” ..geleneksel olarak zihnin özel mekanın içini görmenin biricik yolu olan gözlerin içine bakmak bile kamusal

bir gösteriye bakmaktır. Gözler artık ruhun aynası değil, dikkatle inşa edilmiş ilanidir” (Taşkın, 2012). Mahremiyetin sınırları değişmekte ve içeride olana mahrem demek artık pek mümkün olmamaktadır. Mutlak bir döngüden bahsetmek mümkündür. Sınırdaki gerilim devinim içerisindedir ve yeni ilişkilere olanak verir. İçerideki muhakkak bir yansımayla dışarıdadır; dışarı ise içtekini var edendir.

19 y.y. boyunca toplumda yaygın olarak evlilik bağlarının oluşumu ekonomik değer yargılarından farklı düşüncelerle temellendirilirdi. Romantik aşkın kavramları önceleri burjuvazi için geçerli iken sonraları toplumsal düzenin çoğuna sızmıştır.

Romantik aşk, en baştan beri mahremiyet sorununu ortaya çıkarmıştır. Romantik aşk ideallerinin yayılmasıyla evlilik ilişkileri geniş akrabalık ilişkilerinden ayrıldı ve daha özel bir anlam kazandı. Kocalar ve karıları giderek daha müşterek bir duygusal teşebbüste işbirliği yapan bireyler olarak görüldüler öyle ki bu müşterek ilişkiler çocuklarına karşı olan sorumluluktan daha önemli sayılmaya başladı. Bu bağlamda, Romantik aşk ilişkisi, kişinin kendisini de sorgulamasını gerektirmiştir.

-Öteki hakkında ne hissediyorum?

-Öteki benim hakkımda ne hissediyor?

-Hislerimiz uzun vadeli bir ilişkiyi destekleyecek kadar derin mi?

Bu sorulara karşı alınan cevaplar mahremiyet sınırlarının oluşmasına yardımcı olmaktadır (İnceoğlu, 2010). Herhangi bir sosyal sistem içinde etkileşim kalıplarının çözümlenmesine karşı en yüksek kurumsallaşmış yapı mahremiyettir. Örgütsel yaşamda Mahremiyet en üst seviyede güvence altına alınmıştır. Toplumda ilerleme sağlayabilmek için bu gereklidir aksi taktirde en alt sınıftakinin bile mahremiyete ulaşma oranı düşüktür.

Mahremiyetin amacı gizlilikdir. Mahremiyete ulaşmak insanlar için daima bir lüks olmuştur (Schwartz, 1968).

Düşünceleri, toplumun egemen düşüncesinden farklı olan insanlar toplum tarafından dışlanma korkusuyla kendi görüşlerini açıklamaktan kaçınmaktadırlar. Böylece düşüncelerini açıkça belirtmeden sessiz kalmayı seçmektedirler. Liberal/ modern dönem “birey”e, kişisel bilgilere, özel hayata önem verip yüceltmektedir. Neo-liberal/ post-modern dönemin bireylerin kendi rızasıyla ya da rızası olmadan, özel alanı kamusala tercih etmektedir (Dedeoğlu, 2014).

I.5.3. Günümüz Toplumunda Mahremiyet Örüntüleri

Günümüz toplumunda birey mahrem alanını kendisi oluşturarak, kendini güvende hissedebileceği şekilde yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda daha önceleri sorgulamadan mahremiyet alanına dahil ettiği aile bireylerini bile sorgulamaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle günümüzde bireyler diğer fertlerle aralarındaki ilişkiyi düzenlerlerken yeni gündelik yaşam pratikleri oluşturmaktadırlar.

Giddens’in belirttiği üzere mahremiyetin dönüşümü öncelikle seks ve cinsiyet alanlarında gerçekleşmektedir (Giddens,1992/ 2010).

Modernite sürecinde farklı faktörler, modern kurumlar ile kimlik arasında ilişkileri etkilemektedir. Modernitenin insan ilişkilerine getirdiği dinamizm, özellikle güvenlik mekanizmaları ve risk ortamlarında değişiklikler meydana getirmiştir. Giddens tedirginliklerinve güvensizliklerin modern öncesi dönemde de olduğunu belirtmektedir. Ancak modernleşme ile birlikte risk koşullarındaki değişimler oldukça artmıştır. Modernite birey-toplum ilişkisinde ‘ben kavramı oldukça önem arz etmektedir. Bir diğer ifadeyle

modernleşme döneminde insan benliğinin kendisi başlıbaşına bir proje olmuştur (akt.Yılmaz, 2012).

Günümüz modernliği, kendi kendisi ile hesaplaşmaktadır. Sınıfsal ayrımlar, kontrol ve denetleme teknik-ekonomik rasyonellik olmak üzere sanayi toplumunun modernliğini tamamen reddedilmiştir. Organize edilmiş belirsizlikler sanayi toplumun denetleyici mekanizmasını ve kendi kendini çok sesli olarak eleştirmesini takip ederek bireyselleşme politikaları eşliğinde gelişmiştir. ‘Sanayi toplumu’kişilerin kendi anlam ve tanımlarını geliştirmeleri için zorlandıkları ‘bireyselleştirilmiş toplum’ olarak dönüşmüştür. Bireyler bu defa yeni kesinlikler bulmak ve icat etmeye mecbur bırakılmışlardır. Kendi özgeçmişinin, kimliğinin, toplumsal ilişkiler ağının, taahhütlerinin, inançlarının bir tasarımcısı olarak birey (özgürlüğün yerine geçen fakat özgürlükten ziyade) asılsız bir serbestlik ile ben-merkezcil bir yaşam şeklinden keyif almaktadır. Modernliğin bugünkü hali olan ‘bireyleştirme’ (özel olarak kalamasa bile) sosyallikten soyutlanmış, özel ve gündelik hayatlarında kendilerini daima sorguladıkları, kendileriyle ilgili olarak sürekli yenilenme ve yenileme düşüncesi temelinde, kasımlı politikalar eşliğindeki kasımlı süreci ifade etmektedir ‘Eğitim’, ‘mobilité’ ve ‘rekabet’ birbirini destekleyen ve bireyselleşme sürecinde rol oynayan unsurlar olarak belirlemiştir (Talu, 2010).

Yaşamın bir kamusal bir de özel yönünün olduğu fikri 17. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa siyasal düşüncesinde merkezi bir yer tutar. Kamusal alan denildiğinde ilk akla gelen kişi şüphesiz Frankfurt Okulunun son temsilcilerinden ünlü Alman Felsefecisi Habermas’tır. Habermas 1962 yılında yayımladığı “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” başlıklı doktora tezinde kamusal ilkesini kamusal alanın tarih içindeki dönüşümlerini takip ederek feodalizmde temsili kamu, sonrasında edebi kamu ve daha sonrasında ise

politik kamunun oluşma sürecini ortaya sermiş olup, kamusal alan tartışmasının, demokrasi tartışmalarının bir parçası olarak kendini gösterdiğini belirtmiştir. Bu tartışmanın başlangıç noktasını 1990 ve sonrasında dünya çapında gelişen neo-liberal dalga oluşturur.

“Habermas’ın kamusal alan tanımından çıkan özellikler şu şekilde sıralanabilir

1. Katılım herkese açıktır
2. Katılanlar her türlü statüden arınmış kişilerdir.
3. Konuşmalar herkesin önünde “aleni” olarak yapılır.
4. Kişilerin bu alana erişimi garanti altına alınmış olup, erişimin önündeki her türlü engel kaldırılmıştır.
5. Devlet kurumlarının dışında bir alandır.
6. Bir gündem kısıtlaması yoktur. Genel yarara ilişkin her konu tartışılabilir ve bir konunun genel yarara ilişkin olup olmadığı tartışmalar sırasında tayin edilir” (Yükselbaba, 2011:251).

Habermas’a göre tartışma yeteneğine sahip bir kamuoyu ve eleştirel bir kamusal alandan söz edilebilmesi için, belli özgürlüklerin tanınması ve korunması gerekir. Bu noktada, toplanma, örgütlenme ve düşünceyi açıklama hak ve özgürlükleri kilit önemdedir. Ayrıca, Habermas’, iki alan arasındaki dönüşümde mahrem alanı, özgürleştirici ve dönüştürücü işlevi ile açıklar ve özel hayatın kamusallaşması ile birlikte kamusal alanın da mahremiyetin biçimlerine büründüğünü, özel alanın işlevlerinden arındırılmış ve otoritesi zayıflatılmış bir küçük ailenin iç çemberlerine sıkışması ile insanın kendi köşesindeki saadeti-sadece görünüşte mahremiyetin mükemmelleştiğini söyler ve dönüştürücü olarak tüketim kültürüne dayalı medyayı devreye sokar: Bugün mahremiyet alanı kitle iletişim araçlarının tüketim kültürüne dayalı kamusal alanı üzerinden çekirdek

ailenin iç dünyasına sızan toplumsal güçlerin akınlarını başlattığı gediğe dönüştürerek Mahrem alan alenileştirilerek içi boşaltılmakta olduğunu belirtir (Arat ve Rigel, 2010).

Özel alan-kamusal alan ayrımının arka planını oluşturan Antik Yunan düşüncesinde, erkek kamusal alanla, kadın ise özel alanla özdeşleştirilmiştir. Bu bağlamda özel alan-kamusal alan, özgürlük-zorunluluk, olumsuzluk fanilik, eylem-emek-iş, güç-şiddet gibi birçok kavramsal ayrıma başvurmuştur. Bu ayrımlar içerisinde, özel alan-kamusal alan ayrımı, diğer ayrımlar tarafından desteklenen temel ayrım konumundadır. Bu çerçevede insan özel alandan ayrılmış olan kamusal alan içerisinde kendini gerçekleştirir ve çevresine kim olduğunu duyurmaktadır (Yılmaz, 2007).

Özel alan-kamusal alan ayrımının modernleşmenin bir sonucu olduğu, modernleşme sürecinde bireyin değer kazanması ve bireyselleşmenin ön plana çıkmasıyla özel alanın kamusal alan karşısında üstünlük kazandığı ve korunması gereken bir değer olarak kutsandığı; ama bütün bunlara paralel olarak özel alan ihlallerinin de yine modernleşme sürecinde yaygınlaşıp sistematik hale geldiği varsayılmaktadır. Ancak bugün gelinen noktada mahremiyet sadece modern devlet ya da kapitalist örgütlenmeler tarafından dışarıdan tehdit edilmemekte; bireyin kendisi de bilerek ve isteyerek bu sürece dahil olmakta ve bireyler bilişim teknolojileri kanalıyla kendilerini milyonlarca insan önünde ifşa ederek özelde kendi mahremiyetlerini, genelde ise toplumda yerleşikleşmiş genel mahremiyet anlayışını ve algısını aşındırmaktadırlar. Mahrem alan ise, sınırlarını ve kurallarını kişinin kendisinin belirlediği, kendisiyle ya da yine kendisinin belirlediği insanlarla baş başa kaldığı, içerisinde istediği biçimde davrandığı görece dar bir yaşam alanıdır. Bu alanda birey, birçok toplumsal rolden arınmış bir biçimde tüm doğallığıyla varlık göstermektedir.

Mahremiyet olgusunun kökeni konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Alman sosyolog Norbert Elias (2002), kişisel mahremiyet duygusunun ve mahrem alan ihtiyacının doğal bir güdü olmadığını, uygarlık süreci içinde geliştiğini söylemektedir. Elias'ın uygarlaşma teorisine göre, insanoğlunun ilkellik ve barbarlık durumundan uygarlık durumuna geçiş sürecinde, farklılaşan ve karmaşıklaşan yeni toplum yapısında tekil bireyin kendi özdenetimi devreye girer ve kamusal alanlarda "kendini tutma" alışkanlığı kökleşerek, doğal ihtiyaçlar mahrem alanın duvarları arkasında giderilmeye başlar. Böylece kamusal alan, daha önceki dönemlerde saraya ve aristokraseye özgü olan kibarlık, doğal güdülerin gizlenmesi gibi davranış biçimlerinin alanı olurken, mahrem alan toplum içinde yapılması ayıp sayılan doğal davranışların alanı haline gelmiştir (Öztekin ve Öztekin, 2010) . 17.y.y. Uşaklar efendileriyle aynı odada yatarken ve evin odalarının ayrılması diye bir kavram yokken, 18.y.y. odalar ayrılarak her odanın bir işlevi olmaya başlamıştır.

Elias, mahrem alan-kamusal alan ayrımının ortaya çıkışını insanlığın uygarlaşması yani modernleşmesi sürecine koşut olarak ele alır ve toplumsal hayatın karmaşıklaşmasıyla bireyin bazı doğal ihtiyaçlarını kendi mahrem alanına taşıması arasında neden-sonuç ilişkisi kurar. Duerr (2004), Elias'ın uygarlaşma teorisini bir mit olarak değerlendirir ve modernleşme sürecinden önce de gerek Batı toplumlarında gerekse ilkel kabile toplumlarında mahremiyetin var olduğunu, mahremiyet olgusunun modernleşmeye özgü bir durum olmadığını ifade eder. Özellikle cinsel dürtüler üzerindeki özdenetim mekanizmasının modern dönemin uygar insanıyla bağdaştırılmasına karşı çıkan Duerr, modern insanın atalarıyla hem tarihsel hem de kültürel bağlamda çok şeyi paylaşmaya devam ettiğini savunur.

Doğal bir güdü olarak mahremiyet ihtiyacı, modern öncesi toplumlarda da görülmekle birlikte bugünkü anlamda sosyal bir olgu olarak mahrem alan-kamusal alan ayrımı, modern toplumlarda ortaya çıkmıştır.

Mahremiyetin anlaşılmasında kültürel boyutlar da önem taşımaktadır. Zira tüm kültürlerde mahremiyeti düzenleyici kurallar bulunmakla birlikte, mahremiyetin düzenlenme şekli ve mekanizmaları kültüre özgüdür, hatta aynı kültür içinde de rol ve statüye bağlı olarak farklı kural ve mekanizmaların işlediği görülebilmektedir. Bireyselliğin güçlü olduğu toplumlarda özel yaşam ve gizlilik konusundaki duyarlılıkların gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bir taraftan, modernleşme süreciyle birlikte bireyselleşmenin artması kişiye ait özel alanın (hayatın) genişlediğini; diğer taraftan, genişleyen kişiye ait özel alana (hayata) müdahalenin teknolojideki gelişmeler ile sosyal ve kültürel alanlardaki değişimler aracılığı ile artarak mahremiyet alanının sınırlarını daratmaktadır. Zhumagaziyeva'nın belirttiği üzere kişiye ait özel alanın sınırları gün geçtikçe daralmakta, yaklaşık bir nesil öncesine kadar mahremiyet sınırları içerisinde değerlendirilen konuların, artık özel yaşam sınırlarının dışına çıktığı düşünülmektedir. Bu bağlamda teknolojik gelişmelerin, sosyo-kültürel, psikolojik, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişimlerin, mahremiyet alanını değiştirdiğini söyleyebiliriz" (akt. Koç,2010).

Modern dünyada mahremiyetini korumaya çalışan birey farklı kimliklerde kaybolmadan var olabilmek için mücadele verir. Beck'e göre, "şehirde yaşayan bir insanın en az dokuz karakteri vardır: mesleki, ulusal, kentsel, sınıfsal, coğrafi, cinsel, bilinçli, bilinçsiz ve hatta bir de özel karakter." Öyleyse bu bireyin bu kadar da maskesi olmalıdır. Maskeler artık ilkel dönemdeki gibi sadece içsel bozuklukları örten değil, bu bozuklukların asıl sorumlusudur. "maske gizlediği şeyi üretmektir." bu nedendir ki Maskeleye "iç mekan"a da işaret eder, bu da "mahremiyet" kavramını doğurur ve odak "mahremiyet

mekanı”na kayar. Modern mimari mekan kurgusundaki fiziksel anlamdaki “iç ve dış” ilişkisi daha geniş perspektifte irdelendiğinde aynı kavramlar farklı bir boyutta “kamusal ve mahrem” olarak karşımıza çıkarlar. Modernitede nesne, içerisi ile dışarıyı arasında birçok sınır tanımlar. Bu sınırlar birbirinin altını oyduğu sürece, nesne kendi nesnelliğini ve dolayısıyla onun dışında olduğu varsayılan klasik öznenin birliğini, bütünlüğünü sorgular. Sınırın geriliminde, yer değiştiren hümanistik özne ile birlikte nesne-özne ilişkisi yeniden ele alınır. Gelişen algılar ve kavramlarla, modern mimaride yerin odağı olan “ev” bir dönüşüm içerisindedir. Dönüşümü mecbur kılan, temsil araçları -kitle iletişim araçları- ve bunların getirdikleridir. “Evin modern dönüşümü, hareketli görüntülerden oluşan duvarların tanımladığı bir mekan üretir. İletişim araçlarının, kamusalın mekanıdır bu. Söz konusu mekanın “içinde” olmak, görmekten başka bir şey değildir.” “Dışında” olmak ise, görüntünün içinde olmak, görülmektir. Bu bakımdan, özel olan artık kamusal olandan daha kamusaldır. Bu noktada dönüşen ev modeli ve modern mimaride binanın kendisi artık bir temsil aracı olarak görülür. Özne yapıtının içerisinde erir, nesneleşir, yapıtının kendisi, hümanistik öznenin uzaklaşarak, öznel gücüyle var olur (Colomina, 2011).

Mahremiyet, Lindesmith ve Strauss’un da belirttiği üzere, insanın yeniden kuvvet toplaması, geçmiş olayların anlamı üzerinde düşünmesi ve planlar yapması, kendi başına çalışabilmesi demektir. Bunu mahremiyetin ayrıcalığı olarak nitelemek mümkündür. Bu bağlamda çok az mahremiyete sahip olmanın sorun yaratacağı gibi çok fazla mahremiyete sahip olmakta kişilik açısından gerginlik yaratacağı gözönüne alınırsa, yapılmış mekanın birinci dereceden sorumlusu olarak mimarın ve uygun mimarlık tarzlarının büyük etkisi olduğu açıktır. Nitekim mahremiyet ve karşılıklı etki dengesi yapılmış çevre ile doğrudan doğruya ilişkilidir ve mekanın psikolojik anlamı hiçbir yerde bireylerin ve grupların karşılıklı etkisini sınırlandırma ve kontrol etmede aile grupları içerisinde

kişilerin mahrem ilişkilerini, komşu bireyler ve aileler arasındaki temaslar, iş çevrelerindeki karşılıklı etkileşimleri, aralıklı olarak meydana gelen toplantıları vs. kontrol etmede olduğu kadar göze çarpıcı şekilde etkilemiş değildir (akt: Yörükhan, 2012).

Modernleşmenin önünde göreceli bir direnme gösterebilen neredeyse tek kurum olan aile, herşeyden önce mahrem bir alanın varlığını bize gösteren “biz” ve “başkaları” duygusunu geliştirir. Buradaki “başkaları” deyimini düşmanca bir tavıra işaret ediyor gibi ilk bakışta ancak, burada kast olunan başkaları mahrem alanlarımızı paylaşmadıklarımızdır. Her şeyimizi bizimle paylaşan ve hiçbir zaman onu ifşa etmeyen sadık bir sırdaş olarak ev (mekan), sadece dört duvarla sınırlandırılmış fiziki bir alandan öte bir şeydir. Ama Modern bürokratik sistem içindeki hareketlilik ve modernitenin ortaya koyduğu ontolojik güvensizlik karşısında zorunlu olarak ortaya çıkan apartman dairesi, bu anlamda bir “ev” olma özelliğine sahip değildir. Televizyonun (yani kameranın) bizimle paylaştığı bu yer, hiçbir sırrımızı saklamaz. Kapı komşumuzu dahi tanımayabiliriz, ama aynı kapıdan girer ve çıkarız evlerimize. Dikey olarak köklü değildir bu barınaklar. Büyük kentlerde ev yoktur. Büyük kentin oturanları üst üste konmuş kutular içinde yaşarlar. İnsanlar burada gökyüzüne yakın oturmayı hak etmezler (Ama yine de otururlar), Benim ev denen yer artık basit bir yataylıktan başka bir şey değildir. Tek bir kata sıkışmış bir konutun farklı bölümlerinde içtenlik değerlerini ayırt edecek ve sınırlandırarak temel ilkelerden biri eksiktir. Mahremiyetleri yoktur. Çünkü ya mahremiyet yaşanmıyor ya da aynı çatı altında varolmanın verdiği zorunlulukla ifşa ediliyor. Oysa geleneksel anlayışta mekan “yöre”den bağımsız değil ve onu belirleyen ise yön(elim)lerdir. Bu bağlamda mahremiyetin ifşaasının üç saçayağı bulunmaktadır. Siyaset, sanat ve modern bilgi. Bilgi anlayışı ile mahremiyet arasındaki ilişki ontolojik temelli olup mekanla da ilişkilidir. Siyasi erk modern zamanlarda aslında sanıldığından daha totaliterdir (Bağlı,2011).

İnsanlar için mekan mahremiyetlerini koruyacakları ve kendilerini ifade edecekleri bir alanı temsil eder. Eğer Bir insan, çevresinde bir egemenlik alanı kuramıyorsa kendini orada güvende ve o bölgeyi kendine ait hissedemez. Mahremiyet ve egemenlik alanı arasında çok sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Egemenlik alanını kuramayan insanlar mahremiyet alanlarını da oluşturamaz ve buldukları çevrede rahat edemezler. Egemenlik alanı üç düzeyde ele alınmaktadır: Toplum, küçük gruplar ve kişi ”(akt: Ilgın, 2006:62).

Batı toplumlarında aileyi, kişiyi ilgilendiren özel, mahrem konular giderek ‘kamu’ya mal olmakta, üstelik görünürlük kazanmaktadır, bunun da ötesinde Foucault’un deyişle ‘cinselliğin söyleme geçirilmesi’ bir kısıtlama sürecine girmek bir yana, tersine artan bir kışkırtma mekanizması içinde yer almaktadır.Örneğin Foucault’a göre batı medeniyetinde itiraf kültürü bulunduğundan en zor şeyler bile açık bir biçimde “itiraf” edilmektedir. İtiraf günlük yaşamdan tıp, adalet, eğitim, suçlar v.b tüm konuları kapsamaktadır. Oysa islam kültürü mahrem alanın kadının görünmezliği ile sınırlandırması kadar, mahrem alana ait konuların “dile getirilmemesi” “giz” üzerine kuruludur.“ söylenmeyenler” toplumdur. Bu anlamda anti-liberaldir. Toplumsal dokuyu muhafaza eden “ahlak”ın sorgulanması mümkün değildir (akt. Göle, 2011).

Mahremiyet Giddens’in de belirttiği gibi aşk, kadın roller ve romantizmin değişmesi ile yeniden üreilmeye çalışılmıştır. Bir ilişkide net sınırlar birlikte aşk ve mahremiyetin sürdürülebilmesi için açıkça önemlidir (Giddens, 1992/2010). Bu sınırlar psikolojik olarak neyin kime ait olduğunu belirlerler. Kadınlar modernliğin harekete geçirdiği mahremiyetin dönüşümü sürecini yönetmeyi başardılar. Kadının cinsel haz talebi mahremiyetin yeniden inşaasının temel bir parçasını, kamu alanında aranan her özgürleşme kadar önemli bir özgürleşmeyi oluşturdu (Giddens,1992/2010).

Kuşkusuz bu yeniden üretme süreci, doğası icabı dokunulma ile aslına rücu olmayacak şekilde değişen mahremiyetleri ifşa etmede en önemli rolü üstlenmiştir. Artık mahrem alan alenileştiğinden mahrem alan diye nitelendirilen çoğu şey önemini kaybetmektedir Herhangi bir hastalıktan dolayı doktora giden birinin cinsel yaşamına ilişkin bilgileri doktoruna söylemesi mahremiyeti ifşa olarak görülmemelidir. Mahremiyetin sınırı ahlaki bir değer olarak bireylerin kendi özel yaşamları için belirleyebilecekleri bir sınır değildir. İnsanda doğuştan var olan kötülüğü kışkırtan duygulara meyletmesidir mahremiyetin sınırı. İlk başta soyut bir düşüncedir ve pratiğe geçince somut bir karşılığı olur. Çünkü özel alana ilişkin meseleler farklıdır. Burada ilişkiler kişiseldir, çünkü bireyler aktarılamaz duyguların nesnesidirler ve özellikle de özel ve bağıllık hazinesidirler (Bağlı, 2011).

Aileyi diğer kurumlardan ayıran en önemli özellik gizlilik/mahremiyet ilkesidir. Böyle olmasına rağmen televizyonda kadın kuşağında yer alan kadın programlarda hem mahremiyet ihlali yapılmakta hem de ataerkil cinsiyetçi söylem pekiştirilmektedir (Meder ve Çiçek, 2012).

Geleneksel anlayışta mekan, “yöre”den bağımsız değil ve onu belirleyen ise “yöre”nin (yön)elimlerdir. Mekanın mahremiyeti de sözünü ettiğimiz “yön” ve “yöre”lerinin soyut olarak dışlanmasıyla ifşa edilmektedir (Bağlı, 2007).

II. BÖLÜM: TEZİN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örnekleme, yöntemi, veri toplama tekniği ve sınırlılıklarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra çalışma sürecinde elde edilen bulgulara değinilerek geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerinin dönüşümünde kadın erkek ilişkilerindeki farklılıklar ölçülmeye çalışılmıştır.

II.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Mahremiyet kavramı günümüzde gerek toplumlar, gerek toplumun çekirdeği olan aileler için ifade ettiği anlamın değişiklik göstermesi ve sınırlarının olmaması sebebiyle önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. West'e göre önceleri bireysel bir hak ve özgürlük bağlamında ele alınan mahremiyet kavramı, daha sonraları psikolojik, sosyal, politik, mimari ve hatta ekonomik bir kimlik kazanarak disiplinlerarası pek çok çalışmaya konu olmuştur (akt. Altay, 2004:48).

Geleneksel ve çekirdek ailelerde eşler arasında yakınlığın derecesi mahremiyet sınırlarını aştığında aynı zamanda güven ortamının da ortadan kalkmasına yol açarak aile yapısını derinden sarsmaktadır. Sadece evlilik ilişkisinde değil hayatımızın her alanında bütün ilişkilerde önemli olan mahremiyet kavramı özellikle geleneksel ve çekirdek ailelerde mahremiyet ilişkilerinin dönüşümü ve geleneksel ve çekirdek ailelerde kadın erkek ilişkilerindeki uygulamalar araştırılmıştır. Kişilerarasındaki mahremiyet ilişkisini geliştirebilmenin ön koşulu, güçlü bir kişisel kimlik duygusuna sahip olmaktır. Erikson yetişkinlerin bu gelişme sürecini daha da pekiştirebilmesi için aşık olmaları gerektiğini ancak, kararlı bir ilişkinin devamı için iletişim ve uzlaşmanın olması gerektiğini belirtmiştir (akt.Bilgin, 2014:211).

Bu bağlamda geleneksel ve çekirdek ailelerdeki eşlerin mahremiyet ilişkilerini çözümlenmeye çalışmanın yanı sıra benlik yapılarını ortaya çıkararak benlik yapısı güçlü olanların evlilik ilişkilerinin uzun süreli olmasına imkan verdiği de ifade edilmektedir. Yapılan bu araştırma ile toplumumuzda geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerindeki değişim parametrelerinin hangi noktalarda olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra geleneksel ve çekirdek ailelerdeki sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

II.2. Araştırma Soruları

Bu araştırmada geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerinin hangi noktalarda değişip dönüştüğünü ortaya çıkarmak amacı ile aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

1. Geleneksel ve çekirdek ailelerde kadın ve erkekler arasında mahremiyet ilişkileri açısından bir farklılaşma var mıdır?
2. Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki eşler ve akrabalar arasında mahremiyet ilişkileri açısından bir farklılaşma var mıdır?
3. Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki ebeveyn ve çocuklar arasında mahremiyet ilişkileri açısından bir farklılaşma var mıdır?
4. Geleneksel ve çekirdek ailelerde iletişim mahremiyeti açısından bir farklılaşma var mıdır?
5. Geleneksel ve çekirdek ailelerde beden mahremiyeti açısından bir farklılaşma var mıdır?
6. Geleneksel ve çekirdek ailelerde mekan mahremiyeti açısından bir farklılaşma var mıdır?

7. Geleneksel ve çekirdek ailelerde bilgi mahremiyeti açısından bir farklılaşma var mıdır?

II.3. Araştırmanın Önemi

İlgili alan yazın incelendiğinde, geleneksel ve modern toplumlarda mahremiyet kavramı çok farklı boyutlarda değerlendirilmiş olmasına rağmen Fischer-Hubner Mahremiyet kavramını üç farklı düzlemde değerlendirmiştir. Bu Tez çalışması Fischer-Hubner'in teorik çerçevesini aşağıda belirttiği çalışmalarındaki esaslar dahilinde değerlendirmeye alınmıştır.

1) Kişiyi çevreleyen yakın fiziksel alanı korumayı kapsayan mekânsal mahremiyet,
 2) Kişiyi haksız müdahalelere karşı korumayı kapsayan bireysel mahremiyet,
 3) Kişisel verilerin toplanma, saklanma, işlenme ve dağıtımının nasıl yapıldığı kapsayan bilgi mahremiyeti (akt. Eralp, 2007). Ayrıca, Aksoy (2010)'un Mahremiyet alanları, 1) İletişim mahremiyeti, 2) Beden mahremiyeti, 3) Mekansal mahremiyet 4) Bilgi mahremiyeti (akt. Türeli vd., 2015). Belirttikleri gibi dört kategori, Sternberg'in Üçgen Sevgi Kuramında (A Triangular Model of Love) belirttiği üzere), sevginin üç unsuru vardır: 1-“Mahremiyet (intimacy), 2- ihtiras ve fiziksel sevgi (passion), 3- Kararlılık-Bağıtlılık’(commitment) gibi bilgiler esas alınarak toplam 56 anket sorusu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu sorular alana çıkmadan örneklem grubuna uygulanmış, bu uygulama sonucunda, soruların net anlaşılır olması için tekrar tekrar yeniden düzenleme yapılmıştır. Örneklem grubuna sorulan soruların tam olarak anlaşılıp anlaşılmadığı tespit edildikten sonra alana çıkılarak uygulamaya başlanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın gelecekte yapılabilecek benzer akademik araştırmalarda, tekrar uygulanabilmesi açısından özendirici bir nitelikte olması muhtemeldir. Çalışmanın, literatüre yapabileceği katkının yanında, geleneksel ve çekirdek ailelerin yapısını ne derece etkileyebileceğinin ortaya konulması,

kadın erkek ilişkilerinin mahremiyete saygı çerçevesinde yeniden oluşturularak aileye katkı sağlamasına yol açacaktır. Son olarak araştırmayla ulaşılan sonuçlar doğrultusunda Türkiye'deki geleneksel ve çekirdek aile yapıları daha iyi imkanlara kavuşturulabilir. Aile toplumun çekirdeği ve temel birimi, aynı zamanda en eski ve evrensel bir kurumdur. Her toplum varlığını sürdürebilmek için aile kurumuna ihtiyaç duyar. Sağlıklı toplumların varlığının temelinde de aileyi oluşturan bireylerin birbirlerine karşı güven duymaları ve birbirlerinin mahremiyetlerine saygı duymaları yatmaktadır. Son yıllarda küresel ölçekte ekonomik, sosyal, kültürel değişimler ve gelişmeler ile birlikte sürekli olarak farklı durumlarla karşılaşan günümüz toplumlarının ailelerin birlikteliklerine güven duymaları ve bireylerin birbirlerinin mahremiyetlerine önem vermeleri zorunluluk haline gelmiştir. Bu bağlamda geleneksel ve çekirdek aileler arasındaki mahremiyet ilişkilerindeki sorunların tespit edilmesi, tespiti yapılan alanlarda iyileştirmelerin gerçekleşmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

II.4. Araştırmanın Yöntemi

Mersin'de bulunan geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerindeki dönüşümleri ölçmeye yönelik anket soruları ve görüşme kapsamında yaklaşık 4-5 aylık süre içerisinde nicel ve nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Nicel araştırma kapsamında anket çalışması yapılmış olup, kartopu örneklem yoluyla 200 kişilik, geleneksel ve çekirdek ailelerdeki evli kadın ve erkek örneklem grubuna 56 sorudan oluşan anket uygulanmıştır.

Araştırmada anketin yanı sıra katılımcılarla derinlemesine görüşmeler de yapılmış olup nitel araştırma teknikleri de uygulanmıştır. Yapılan görüşmeler geleneksel

ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklere toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında aile ve mahremiyet ilişkisini çözümlenmeye yönelik yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilecek sonuçlar geleneksel ve çekirdek aile yapılarındaki mahremiyet ilişkilerini ayrıntılı biçimde ortaya koyacağından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmanın varsayımları ise şu şekilde sıralanmaktadır: Araştırmaya katılan kişilerin ankette belirtilen ifadeleri doğru şekilde algılayabilecek bilgi ve kapasiteye sahip oldukları ve sorulara doğru yanıtlar verdiği ve araştırmada kullanılan anket ve izlenen yöntemin araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

Elde edilen veriler, bilgisayar ortamında sosyal bilimlere uygun olarak hazırlanan SPSS paket programı kullanılarak karşılaştırmalı analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

II.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılığı olarak araştırmanın Mersin’de yapılmış olması ve elde edilen bulguların Türkiye’nin tümüne genelleştirilememesi gösterilebilir. Ancak Mersin gibi tüm bölgelerden göç alan bir şehir olması sebebiyle diğer şehirlerde de benzer bulguların elde edilebileceği düşünülmektedir. Burada diğer bir sınırlılık süre ve maddi olanaksızlıklar nedeniyle araştırma kapsamında geniş tutulamaması gösterilebilir.

Bu araştırma, araştırma evreni ve örnekleme ile anket ve mülakatlardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

II.6. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Mersin ve köylerinde yaşayan geleneksel aileden 100, çekirdek ailelerden 100 kişi olmak üzere evli toplam 200 kişiyle 2015-2016 yılları arasında yaklaşık 4-5 aylık süre

içerisinde Nicel araştırma kapsamında anket çalışması yapılmış olup, kartopu örnekleme yoluyla 56 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Araştırmada anketin yanı sıra katılımcılarla derinlemesine görüşmeler de yapılmış olup nitel araştırma teknikleri de uygulanmıştır.

III. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Mahremiyet ilişkilerinin dönüşümü: Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın erkek ilişkileri konulu tez çalışması günümüz toplumunda geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerindeki değişim parametrelerinin hangi noktalarda olduğunu anlamamızı sağlayacaktır.

III.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

“Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri” konulu bu tez çalışmasında kadın-erkek katılımcıların cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, mesleği, çalışma durumu, geliri, çocuk sayısı, doğum yeri (yaşamının ilk yirmi yılının geçtiği yer) ile ilgili sosyo-demografik özellikler aşağıda belirtilmiştir.

1. Katılımcıların Cinsiyeti

Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkek katılımcılara ait veriler toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmiş olup, kadın ve erkeklerin eşit oranda temsil edilmelerine özen gösterilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet

Cinsiyet	Aile Yapısı			
	Geleneksel		Çekirdek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kadın	50	50,0	60	60,0
Erkek	50	50,0	40	40,0
TOPLAM	100	100	100	100

Mersin’de toplam 200 kişiyle (Geleneksel ailelerden 50 kadın ve 50 erkek toplam 100 kişi, çekirdek ailelerden 60 kadın ve 40 erkek toplam 100 kişi) ile yapılan

çalışmalarında geleneksel ailelerden %50 kadın ve %50 erkek katılımcı bulunurken, çekirdek ailelerden % 60 kadın ve %40 erkek katılımcı bulunmaktadır.

2. Katılımcıların Yaşı

Geleneksel Ailelerde evlilik yaşı düşük olduğundan katılımcı kadınların %22,0'si 18-25 yaş aralığında bulunmaktadır, çekirdek ailelerde evlilik yaşı daha yüksek olduğundan kadınların en yoğun bulunduğu yaş aralığı 31-35 olup oranı % 31,7'dir. Geleneksel ailelerde erkek katılımcıların en yoğun olduğu yaş aralığı 26-30 olup oranı %30,0 iken, çekirdek ailelerde erkek katılımcıların en yoğun bulunduğu yaş aralığı 31-35'dir.

Tablo 2. Yaş Durumu

Yaş	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
18-25	11	22,0	4	8,0	0	0	1	2,5
26-30	10	20,0	15	30,0	13	21,7	4	10,0
31-35	10	20,0	12	24,0	19	31,7	10	30,0
36-40	9	18,0	10	20,0	17	28,3	7	17,5
41-45	8	16,0	6	12,0	7	11,7	11	27,5
46-+	2	4,0	3	6,0	4	6,7	5	12,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Türkiye'de geleneksel ailelerdeki kadınların evlilik yaşının küçük olması, ataerkil düzenin etkisini hala devam ettirdiği şeklinde yorumlanabilir. Geleneksel ailedeki kadınların erken evliliklerin nedenlerini ekonomik ve sosyo kültürel kaynaklı olarak açıklamak gerekmektedir. Ekonomik olarak kadınların evlilik pazarı içerisinde paraya dönüştürülmesi yani meta düşüncesi yer almaktadır. Mirasın bölünmesinin önlenmesi de

ekonomik sebepler içerisinde. Sosyo kültürel olarak ayrıca kadınların erken yaşta evlendirilerek namusunun korunmaya çalışılması, erkeklerin kadınların en iyi anne, en iyi eş, en iyi aşçı olduğu yönünde abartılı beklentilerde erken evliliklere neden olmaktadır (Sungurtekin Özcan, 2013).

3. Katılımcıların Eğitimi

Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği anayasal güvence altına alınmıştır. Eğitim kurumları, dil,din, cinsiyet ve ırk ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır. Bu hak kimseye devredilemez. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1979’da kabul edilmiş, 1981’de yürürlüğe girmiş ve Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmıştır. Türkiye BM Kadınlara karşı imzalamış ve eğitimde cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik önlemler almayı taahhüt etmiş olmasına rağmen kırsalda hala kadınların eğitim düzeyinin erkeklere göre daha düşük düzeyde bulunmaktadır. Geleneksel ailede hala okuryazar olmayan kadınların oranı % 4,0” iken erkeklerde bu oranı% 2,0”dir. Geleneksel ailedeki kadınların %68’i ilköğretim düzeyindeki bulunurken, erkeklerin %54’ü ortaokul-lise seviyesinde bulunmaktadır. Çekirdek ailede ise kadınların %58,3 gibi yüksek bir oranı yüksekokul-fakülte seviyesinde olduğu erkeklerin ise 37,5’iYüksekokul-fakülte öğrenim düzeyinde oldukları ve eşler arasında bir uyum olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumu

Kendisi	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eğitim								
Okuryazar Değil	2	4,0	1	2,0	0	0,0	1	2,5
Okuryazar	1	2,0	2	4,0	1	1,7	0	0
İlköğretim	34	68,0	12	24,0	0	0	1	2,5
Ortaokul-lise	10	20,0	27	54,0	15	25,0	9	22,5
Yüksekokul- Fakülte	2	4,0	7	14,0	35	58,3	15	37,5
Lisansüstü	1	2,0	1	2,0	9	15,0	14	35,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100
Eşi								
Okuryazar Değil	1	2,0	4	8,0	0	0	0	0
Okuryazar	1	2,0	0	0	0	0	0	0
İlköğretim	23	46,0	31	62,0	2	3,3	4	10,0
Ortaokul &Lise	20	40,0	10	20,0	16	26,7	15	37,5
Yüksekokul /Fakülte	5	10,0	5	10,0	37	61,7	14	35,0
Lisansüstü	0	0	0	0	5	8,3	7	17,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Kadınların eğitim düzeylerinin düşüklüğü erken evliliklere ve meslek sahibi olamayarak vasıfsız kalmalarına, çocuk sayısındaki artışa ve evlilik kurumu içerisinde eşe bağımlı ve edilgen bir konumda bulunmalarına neden olmaktadır. Nitekim yapılan araştırma göstermiştir ki kırsal kesimdeki katılımcı kadınların yaklaşık %68,0'i ilköğretim mezunu iken eşlerinin %46'sı ilköğretim düzeyinde, yine kadınların %20'i ortaokul-lise düzeyinde iken, eşlerinde bu oran %40'dir. Kentte ise katılımcı kadınların %58,3 gibi yüksek bir oranı yüksek okul ve fakülte mezunu, iken eşlerinde bu oran %61,7'dir. Lisansüstü düzeyde bulunan kadınların oranı %15 iken, eşlerinde bu oran 8,3'tür. Geleneksel ve çekirdek ailelerde eğitim düzeyleri arasında oldukça yüksek bir fark bulunmaktadır.

4. Katılımcıların Mesleği

Katılımcıların sahip oldukları meslekler onların evlilik ilişkilerindeki tutumlarına da etki etmektedir. Geleneksel ailelerdeki kadın katılımcıların yaklaşık %80'i diğer kategorisinde yer alan ev hanımı vasıfsız/mesleği yok statüsünde kendilerini tanımlamakta iken, erkek katılımcıların yaklaşık %80'i çiftçi ve diğer %20'lik kesim ise işçi, serbest meslek ve diğer kategorisinde kendisini tanımlamaktadır.

Tablo 4. Meslek

Kendisi	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Meslek								
İşçi	1	2,0	7	14,0	2	3,0	5	12,5
Esnaf /Çiftçi	6	12,0	40	80,0	0	0	3	7,5
Serbest Meslek	1	2,0	1	2,0	3	5,0	5	12,5
Memur /Emekli	2	4,0	1	2,0	40	67,0	25	62,5
Diğer	40	80,0	1	2,0	15	25,0	2	5,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100
Eşi								
Meslek								
İşçi	20	40,0	7	14,0	3	5,0	3	7,5
Esnaf /Çiftçi	17	34,0	1	2,0	1	17	0	0
Serbest Meslek	12	24,0	0	0	19	31,7	7	17,5
Memur /Emekli	0	0	0	0	36	60,0	17	42,5
Diğer	1	2,0	42	84,0	1	1,7	13	32,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Kırsal kesimdeki meslek dağılımı böyleyken kentsel alanda kadın katılımcıların yaklaşık %67'si kentsel yaşamın meslekleri olan öğretmen, öğretim görevlisi, doktor, mühendis, avukat ve memur kategorisinde değerlendirilmiştir. İşçilerin oranı % 5'i, yine kendilerini

ev hanımı ve vasıfsız olarak tanımlayan kişilerin oranı % 22 iken, serbest meslek sahibi kadınların oranı %5'dir.

5. Çalışma Durumu

Sanayileşmeyle başlayan toplumsal ve çevresel değişimler Türkiye'de 1950'lerde yoğunlaşan kentleşme ve çalışma yaşamının değişmesi ve mesleklerin farklılık göstermesi toplumsal yapının giderek değişmesine yol açmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen geleneksel ailelerde ataerkil düzen içerisinde kadının birinci ve asli görevi eş ve anne pozisyonlarını sürdürmek ve onun devamını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Geleneksel yapıda yaşamını ikincil statüde sürdüren kadın, çocuğuyla uğraşan, tarlada erkeğinin gerisinde çalışarak ev ekonomisine katkıda bulunmaya çalışan bir bireydir. En ağır işleri yapmasına rağmen ev hanımı kategorisinde ücretsiz çalışmaya ve görünmez ev içi emeğini sürdürmeye devam etmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışma sonuçları da bu görüşleri destekler niteliktedir. Marx'ın ücret ve emeğe ilişkin önermeleri kadının ev içi emeği için ele alındığında, varılan sonuç, ev içi emeğin bir değişim değeri olmadığıdır. Çünkü bu emek, ne bir metada nesneleşmiş ve metaların piyasada alım satımı dolayısı ile değişim değeri kazanmıştır, ne de bir hizmet emeği türü olarak kadının yaşamını sürdürebilmesi için meta biçiminde bir emek gücü olarak piyasada alınıp satılır bir emektir. Kadının aile birimi içerisinde karşılıksız olarak sunduğu onun emek gücü değil, kullanım değeri olan somut, gerçekleşmiş bir hizmet emeğidir (Alikol, 2012).

Tablo 5. Çalışma Durumu

Çalışma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	3	6,0	45	90,0	50	83,3	39	97,5
Hayır	47	94,0	5	10,0	10	16,7	1	2,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailelerde kadınların %94,0'ü çalışma yaşamının dışında yer alırken, çekirdek ailedeki kadınların yaklaşık %83'ü çalışma yaşamının içinde yer almaktadır. Bu da geleneksel ailelerdeki kadınların hala eşlerine bağımlı ve edilgen bir yaşam sürdürürken, çekirdek ailelerde kadınların etkin bir şekilde çalışma yaşamının içinde yer almakta olduklarını göstermektedir.

6. Çocuk Sayısı

Geleneksel ailede çocuğun maddi bir değeri varken, çekirdek ailede psikolojik bir değeri vardır. Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın "Çocuğun Değeri" ile ilgili 1975 yılında yaptığı araştırma 2003'te yenilenmiştir. 2003'deki en dikkate değer bulgu, çocukların "ekonomik-faydacı değerindeki düşüş" ve "psikolojik değerindeki keskin yükseliş" olarak açıklanmış, katılımcıların 1975'de ve 2003'deki çocuk sahibi olma isteklerinin sebeplerinin karşılaştırmasına göre, 2000'li yılların Türkiye'sinde ailelerin çocuk sahibi olma nedeni olarak öne sürülen neşe, zevk, sevgi gibi psikolojik değerler daha ön plana çıkmıştır (Kağıtçıbaşı, 1981). Bu çerçevede geleneksel ailelerde 2 ve 3 çocuklu olan aileler çoğunlukta olup, 2 çocuklu olanların oranı %58 iken, 3 çocuklu olanların oranı %72'dir. Çekirdek ailelerde ise 1 çocuklu olan ailelerin oranı yaklaşık %100'dür.

Tablo 6. Ailedeki Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yok	3	6,0	2	4,0	6	10,0	5	12,5
1	5	10,0	7	14,0	30	50,0	21	52,5
2	15	30,0	14	28,0	20	33,3	11	27,5
3	17	34,0	19	38,0	4	6,7	3	7,5
4 +	10	20,0	8	16,0	0	0	0	0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailelerde kadının asli görevi eşi ve çocukları ile ilgilenmek olduğundan çocuk sayısı çekirdek aileden daha fazladır. Çekirdek ailede çalışan kadınlar çocuklarını yetiştirirken genellikle bakıcı yerine annelerinden destek aldıklarını ve onların varlıklarını her zaman yanlarında hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda çalışan kadınlar için çocuk sahibi olmak mutluluk verici bir olay olmanın yanı sıra çok fazla sorumluluk gerektiren bir olgu olmuştur. Fazla çocuk yapmanın, işin ve kariyerin önünde bir engel yarattığı görüşünü benimsemektedirler. Buna rağmen modern ve etkin bir birey olan kadın hem çocuk yetişmektedir, hem de aktif çalışma hayatının içinde yer alarak çifte sorumluluk yüklenmektedir.

7. Katılımcı Ailelerin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi

Geleneksel ailelerde gelir, genel olarak asgari ücret diliminde yoğunlaşırken, çekirdek ailelerde asgari ücret dilimi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle çekirdek ailelerde kadınların lisans mezunu olmaları, erkeklerin lisans ve lisansüstü mezunu

olmaları, ailenin ortalama gelir düzeyini artırmıştır. Türkiye’de 2016 yılı asgari ücreti 1300 liradır.

Tablo 7. Katılımcıların Aylık Geliri

Gelir	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Asgari Ücret	20	40,0	22	44,0	3	5,0	4	10,0
1000-2000	22	44,0	19	38,8	7	11,7	5	12,5
2100-3000	4	8,0	3	6,1	19	31,7	11	27,5
3100-4000	3	6,0	3	6,1	16	26,7	10	25,0
5000-+	1	2	3	6,1	15	25,0	10	25,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	30	40	100

“2006 yılında yapılan Aile Yapısı Araştırması’nda, en yüksek refah düzeyindeki kadınların, en düşük refah düzeyindeki kadınlardan üç yıl daha geç evlendikleri görülmüştür. Ayrıca geliri 400 TL’den az olanların %22’sinin 18 yaş altında evlilik yaptığı görülmüştür Erken evlilikler sıklıkla yoksul ailelerde ekonomik olarak refaha erme yolu, sosyal ve ekonomik destek, aynı zamanda kız çocuklarını bir çeşit koruma yolu, yoksulluk, savaş gibi aşırı baskı altındaki toplumlarda dengenin sağlanması amaçlı bir kaçış yolu olarak görülmektedir” (Boran, Gökçay, Devocioğlu ve Eren, 2013:59). Bu çerçevede Inkenes ve Smith’in 6000 kişilik bir örneklem grubuna yaptıkları anket sonucunda ulaştıkları modern insan ve modernliğin ayırdedici özelliklerinden birisi olan “kendi hayatını planlamaya muktedir olmak” yer alırken, bunun olumsuzlanması ise modern olmayan insanın özelliği olmaktadır (Ercan, 2009). Çekirdek ailelerdeki modern kadın gelir düzeyinin yüksek olması nedeniyle ailenin aylık ortalama gelir düzeyi de yükselmiş

böylece kadın ne kendi ailesine ne de eşine bağımlı olmadan kendi hayatını planlamaya muktedir olmaya başlamıştır. Geleneksel ailedeki kadınların eğitim düzeyinin düşük olması, ve çalışma yaşamının içinde yer almaması nedeniyle kendi yaşamını kurmaya muktedir olamamaktadır.

8. Doğum Yeri

Çalışmaya katılan geleneksel ailelerdeki kadın ve erkekler daha çok köy kökenli iken, çekirdek ailelerde daha çok kent kökenli oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Doğum Yeri

Gelir	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kent	1	2,0	0	0	44	73,3	28	70,0
İlçe	0	0	0	0	15	25,0	6	15,0
Köy	48	96,0	50	100	0	0	4	10,0
Diğer	1	2,0	0	0	1	2,0	2	5,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede geleneksel ailelerde köy kökenli kadınların oranı %96,0 iken çekirdek ailelerdeki kadınların 73,3 kent kökenlidir.

Yine geleneksel ailelerdeki erkeklerin %100'ü köy kökenli iken, çekirdek ailelerdeki erkeklerin %70'i kent kökenlidir.

III.2. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri

Toplumumuz geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçiş toplumu olarak tanımlanmakta, bu durum farklı terminolojilerde gelişmekte olan, geçiş

toplumu gibi kavramsallaştırmalarla, karşılığını bulmaktadır. Bu konuyla ilgili 1980'lerde yapılan araştırmalarda çok ilginç sonuçlar elde edilmiştir, aslında toplum olarak hem geleneksel, hem de çekirdek aile niteliğine sahip olmamıza rağmen, gerek kırsalda ve gerekse kentteki aile yapılarımızın çekirdek aile niteliği taşıdığı bununla birlikte aile içi ilişkilerde ise geleneksel aile normlarının geçerli olduğu tespit edilmiştir (Tezel Şahin, Cevher ve Nilgün, 2016).

Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın-erkek ilişkilerinin ölçülmesine yönelik 200 aileye yapılan çalışma sonucunda kadın erkek ilişkileri ile ilgili aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

1. Eşlerin Tanışma Durumu

Geleneksel ailelerde görücü usulü ve akrabalar arasındaki evlilik oranlarının yüksek oluşu, içinde yaşanılan toplumsal yapının özelliğinden de kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, aile ve akrabalık sistemlerinin işleyişinde ana ve baba kendi taraflarından birini seçerek soy çizgisini anasoylu yada babasoylu olarak devam ettirmek eğilimindedirler, geleneksel ailelerde evlilik daha çok amca çocukları arasında yapılmaktadır (Güvenç, 1974). Geleneksel ailelerde görücü usulüyle akrabalar aracılığıyla evlenen kadınların oranı %60 iken, çekirdek ailelerdeki kadınlarda bu oran %20'dir. Geleneksel ailedeki erkeklerde bu oran %56 iken, çekirdek ailedeki erkeklerde bu oran %25'tir. Bu bulgular bağlamında çekirdek ailelerde eş seçiminde büyüklerin etkisinin azaldığı ama tamamen yok olmadığını söylemek mümkündür. Modern toplum yapısının uzantısı olan çekirdek aile de hem kadın hem de erkek bireyleşme olarak açıklanabilecek sürecin de etkisiyle eş seçiminde daha etkin bir hale gelmiştir. Ailelerde bu kararı artık çocuklara bırakmaya başlamıştır. Fakat yukarıda görüldüğü gibi mahremiyet ilişkilerindeki dönüşüm açısından hala daha geleneksel ilişkilerin devamlılığı sürdürdüğü de gözlemlenebilmektedir.

Tablo 9. Eşlerin Tanışma Durumu

Eşleriyle Tanışma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Görücü usulüyle, akrabalar aracılığıyla	30	60,0	28	56,0	12	20,0	10	25,0
Eşim Zaten Akrabamdı	17	34,0	15	30,0	4	6,7	1	2,5
Arkadaşlar Aracılığıyla	3	6,0	6	12,0	31	51,7	21	52,5
Diğer	0	0	1	2,0	13	21,7	8	20,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

2. Eşlerin Evlilik Kararında Etkili Bireyler

Geleneksel ailelerde kız ve erkek çocukları aktif çalışma yaşamı içinde bulunmadıklarından, arkadaş network ağları oldukça sınırlıdır. Yapılan yüzyüze görüşmelerde geleneksel aileler evlilik çağına gelen çocuklarını kendileri hayatta iken, tanıdıkları ve güvendikleri insanların çocuklarıyla evlendirmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 10. Eşlerin Evlilik Kararında Etkili Bireyler

Evlilik Kararı	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile –Anne Baba Baskısı	31	62,0	22	44,0	1	2,0	0	0
Eş dost ve Çevrenin Baskısı	6	12,0	2	4,0	4	6,7	1	2,0
Kişinin Kendi Kararı	13	26,0	26	52,0	53	87,3	36	90,0
Diğer	0	0	0	0	2	4,0	3	7,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	99,5

Özellikle çocuklarının yabancı kişilerle evlenmelerini onaylamadıklarını, kendi önerdikleri kişilerle erken yaşta geleneksel tabirle gözleri açılmadan evlendirmek istediklerini ifade etmişlerdir. Aslında bu baskı zorbalıkla yaptırılan bir eylem olmaktan ziyade gençleri evliliğe ikna etmeye yönelik teşvik niteliği taşıdığından, kız ve erkek çocuklar tarafından değerlendirmeye alınan önemli bir seçenektir. Bu bağlamda geleneksel ailelerde anne ve babanın baskısı neticesinde yapılan evliliğin oranı, kadınlarda % 62,0 iken, çekirdek ailede %2 gibi çok düşük bir orandır. Geleneksel erkekler de bu oran %44 iken çekirdek ailede anne baba baskısıyla evlilik yapan erkek bulunmamaktadır.

3. Evlilik Yaşı

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular göstermiştir ki, geleneksel ailedeki 50 kadından 18'i onsekiz yaşında evlenmiş olup, 18 yaş altında evlilik yapanlara rastlanmamıştır. Geleneksel ailedeki kadınlarda evliliğin en yoğun olarak yapıldığı yaş

aralığı 18-20 olup bunun oranı %64 iken, çekirdek ailelerdeki kadınlardaki en yoğun yaş aralıkları 21-25 olup oranı %46,7 iken, ikinci yoğun yaş aralığı 26-30 olup, oranı %35'tir.

Tablo 11. Evlenirken Kaç Yaşında Olduğunuz

Evlilik Yaşı	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
20'in Altında	32	64,0	8	16,0	6	10,0	0	0
21-25	12	24,0	31	62,0	28	46,7	7	17,5
26-30	6	12,0	9	18,0	21	35,0	21	52,5
31-35	0	0	1	2,0	5	8,3	9	22,5
36-40	0	0	1	2,0	0	0	2	5,0
41-45	0	0	0	0	0	0	1	2,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100
Eşin Evlilik Yaşı								
20'in Altında	11	22,0	29	58,0	1	1,7	4	10,0
21-25	26	52,0	17	34,0	17	28,3	20	50,0
26-30	11	22,0	4	8,0	24	40,0	10	25,0
31-35	2	4,0	0	0	16	26,7	6	15,0
36-40	0	0	0	0	2	3,3	0	0
41-45	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Erkeklerdeki bulgular ise geleneksel ailede en yoğun yaş aralığı 21-25 iken, çekirdek ailede 26-30 yaş en yoğun evlilik yapılan yaş olup oranı %52,5'tir. İkinci yoğun aralık 31-35 olup, oranı %22,5'tir. Erken evlilik geleneksel toplum tipinin örüntüleri arasındadır. Erken evlilik aracılığıyla kadın ve erkeğin toplumsal kontrolü, ailedeki güç ilişkilerinin devamını sağlama gibi amaçlar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada görüldüğü üzere geleneksel ailelerde evlilik yaşı özellikle kadınlarda hala 20'nin altında oldukça yüksek bir seviyededir. Çekirdek aile de en fazla gözlemlenen değişiklik evlilik yaşının yükselmesidir. Hiç kuşkusuz bunda eğitim yaşamının bu tarz ailelerde daha fazla sürmesinin etkisi vardır.

4. Katılımcıların Evlilik Süresi

Yapılan araştırmalar, evlilik süresinin uzun olmasında eşler arasındaki mahremiyet ilişkisinin gelişmiş olmasının etkili olduğunu göstermiştir. Jourard ve Lasakow'un da belirttiği gibi, özellikle mahremiyetin gelişmesinde kendini ifşaa etme bir zorunluluk olmaktadır. (Mahremiyet iki kişi arasındaki sözlü ve sözsüz taahhüt etme ilişkisi olarak tanımlanmaktadır) (Gilbert, 1976). Çoğu otoriteye göre iyi bir evlilik ilişkisinin can damarı aile etkileşiminin yani mahremiyet ilişkisinin güçlü olmasına bağlıdır. Satir'in belirttiği gibi, çiftlerin iletişim kapasitesi ve evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ve bu etkileşimin çiftlerin birbirlerini tanımalarını sağlayarak ilişkinin süresini uzatmaktadır (Gilbert, 1976). Daha ilişkinin başlangıcında karşılıklı saygının yanında kendini ifşaa ilişkinin sağlam bir zemine oturmasına ve inşaa edilerek ilişkinin uzun sürmesinde önem arz etmektedir. Bu bağlamda evlilik süreleriyle ilgili bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Evlilik Süresi

Evlilik Yılı	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
1 yıldan Az	3	6,0	2	4,0	2	3,3	2	5,0
2-3	2	4,0	2	4,0	7	11,7	10	25,0
4-5	6	12,0	5	10,0	11	18,3	5	12,5
6-10	21	42,0	21	42,0	17	28,3	9	22,5
11-+	18	36,0	20	40,0	23	38,3	14	35,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Evlilikleri uzun süren çekirdek ailedeki kadın ve erkek katılımcılar evliliklerinin uzun sürmesini, eşleri ile aralarındaki mahremiyet ilişkilerinin doyumlu olmasına,

birbirlerinin mahrem alanlarına gösterdikleri saygıya ve mahremiyetlerini yeterli oranda ifşaa etmelerine bağlamışlardır. Geleneksel ailede ise tam aksine evlilikleri uzun süren kadınların çok küçük azınlığı eşleriyle doyumlu birliktelik yaşadıklarını belirtirken, büyük çoğunluğu maddi imkansızlıklar nedeniyle evliliklerini mutsuz da olsa sürdürmekten başka alternatifleri bulunmadığını belirtmişlerdir. Diğer bir ifade ile ataerkil düzen geleneksel ailedeki kadını evliliğini devam ettirmeye zorlamaktadır. Bu çerçevede 6-10 yıl süren evliliklerin oranı geleneksel ailedeki kadın ve erkeklerde %42 gibi yüksek bir orandır. Çekirdek ailede ise 11 yıl ve üzerinde bulunan kadınların oranı %38,3 iken erkeklerde bu oran %35'tir.

5. Ev İçi İşlerde Eşin Yardımı

Çalışma sonucunda, geleneksel ve çekirdek ailelerde iş bölümünde çekirdek ailelerde eşitliğin bulunduğu, geleneksel ailelerde ise kadınların aleyhine bir durumun söz konusu olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ev içindeki işbölümü eşit olan modern çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklerin birbirlerinin mahrem alanlarına daha çok saygı gösterdikleri bu saygının eşler arasındaki güven ve samimiyeti artırdığı dolayısıyla eşlerin kendilerini daha çok ifşaa ettiklerini bunun da evlilik birliğinin devamında etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bulgular göstermiştir ki geleneksel ailelerde eşlerine yardım etmeyen erkeklerin oranı %32 iken, çekirdek ailede, bu oran % 18,3'tür. Geleneksel ailede eşlerine yardım eden erkeklerin oranı % 30 iken çekirdek ailede %48,3 gibi yüksek bir orandır.

Tablo 13. Ev İçi İşlerde Eşin Yardımı

Ev İşlerinde Yardım	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	15	30,0	47	94,0	29	48,3	28	70,0
Hayır	16	32,0	1	2,0	11	18,3	2	5,0
Bazen	19	38,0	2	4,0	20	33,3	10	25,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100
Yemek Yapmada Yardım								
Evet	12	24,0	44	88,0	25	41,7	25	64,10
Hayır	20	40,0	4	8,0	9	15,0	6	15,4
Bazen	18	36,0	2	4,0	26	43,3	8	20,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Gagne ve Lydon'un belirttiği gibi, çoğu çekirdek ailelerde kadın kocasının mutfak ve temizlik işlerinde kendisine yardımını isterken, geleneksel ailedeki kadınların bazıları ise, erkeği mutfaka sokmak istememektedirler. Kentsel orta sınıftan ailelerde ayda en az iki kez eve temizlikçi kadın getirildiğinde erkeğin evden dışarı gönderilmesi ise neredeyse bir rutin olmuştur (akt. Bilgin, 2014).

6. Eşlerin Kendilerine Zaman Ayırma Durumu

Mahremiyet çerçevesinde “Birey, bir yalnızlık veya uzak durma hâli içerisinde bulunduğu zaman, sadece haber/bilgiyi işleme tâbi tutmakla kalmaz, aynı zamanda

haber/bilgiyi yorumlamak ve yeniden düzenleyerek plânlar yapma imkânına da kavuşur ve böylece sonraki davranışlarının önceden bilinçli bir hâle gelmesini sağlar”(Yörükhan, 2008:131). Bu bağlamda aslında eşlerin kendilerine eşlerinden ayrı zaman ayırmaları ve bu zamanı da kişisel gelişimlerine yönelik etkinlik yaparak değerlendirmeleri evliliğin daha güçlenmesine ve eşlerin önce kendi benliklerini tatmin edip sonra eş ve çocuklarının gelişimine odaklanarak psikolojik olarak rahatlamalarına sebep olmaktadır.

Maslow'un ihtiyaç pramitlerinde, fizyolojik, güvenlik, sevgi ait olma ihtiyacı, saygı (Değer) ve statü ihtiyaçları bulunmaktadır. İhtiyacı giderilen modern çekirdek ailedeki kadın ve erkekler kendilerini gerçekleştirmek için özel zamana ihtiyaç duyarlar, yine Maslow'un belirttiğine göre kendini gerçekleştirmiş insan: Kendini, başkalarını, doğayı kabul eder, içten geldiği gibi davranırlar Mahremiyetten hoşlanırlar, başkalarına bağlı değildirler, başkaları ile yoğun ilişkiler kurarlar. Demokratik karakter yapısına sahip olurlar, araç ile amacı, iyi ile kötüyü birbirinden ayırt edeler, kendini gerçekleştiren insanlar yaratıcıdır, bakış açıları geniştir (Sağlam,2008). Kendilerine zaman ayıran bireyler, eşleri ile aralarında mahremiyet ilişkilerinin daha da güçlenmesini sağlayarak eşler arasındaki uyumun devam etmesini sağlarlar.

Tablo 14. Eşlerin Ayrı Ayrı Kendilerine Zaman Ayırma Durumu

Zaman Ayırma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	12	24,0	16	32,0	45	75	27	67,0
Hayır	38	76,0	34	68,0	15	25	13	33,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Elde edilen bulgulara göre geleneksel ailede kendilerine zaman ayıran kadınların oranı %24,0'tür. Çekirdek ailedeki kadınlarda bu oran %75'tir. Geleneksel ailede kendilerine zaman ayıran erkeklerin oranı %32 iken çekirdek ailedeki erkeklerde bu oran %67'dir.

7. Eşlerin Birbirlerinin Kişisel Gelişim Etkinliklerini Destekleme Durumu

Eşlerin birbirlerinin kişisel gelişimlerini desteklemeleri, eşlerin uzun vadede birbirlerinin daha mutlu ve gelişmiş bireyler olmalarının önünü açarken eşler arasında saygı ve sevgi temelli güven duygusunun da pekişmesini sağlamaktadırlar. Bir diğer anlatımla “mahremiyet, kişilerin yalnız başına kalabildikleri istedikleri gibi düşünüp davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda ne ölçüde ilişki ve iletişim kuracaklarına bizzat kendilerinin karar verebildikleri bir alanı ve bu alan üzerinde sahip olunan hakkı ifade eder” (Yüksel, 2003:182).

Bu çerçevede, ataerkil düzenin devam ettiği geleneksel ailelerde kadınlar eşlerinin kişisel gelişim etkinliklerine katılımını büyük oranda desteklemektedirler. Geleneksel ailede ailenin statünün yükselmesi erkek üzerinden kurgulanmaktadır. Bu nedendir ki kadınlar eşlerinin kişisel gelişim etkinliklerini kendi gelişimlerinden daha

çok desteklemektedirler.Çekirdek Ailede de durum pek farklılık göstermemektedir. Her ne kadar modern çekirdek ailede eşler arasında eşitlik bulunuyorsa da halan ateerkil düzenin etkisini gizliden gizliye devam ettirdiği, kadınlar eşlerinin kişisel gelişimlerini destekleyerek eşlerinin bilgi, görgü ve statüsünün artırmasını desteliyorlar çünkü erkeğin statüsünün yükselmesi ailenin de statüsünün yükselmesi anlamına taşıdığı anlamına gelmektedir. Bu çerçevede katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelerde de eşlerin birbirlerinin mahremiyetlerine özen göstermeleri, birbirlerinin alanlarına müdahale etmeden desteklemeleri, ilişkinin daha uzun süreli olmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca eşler empati yoluyla kendi mahrem alanlarına da saygı gösterilmesini isteme hakkını elde etmektedirler.

Tablo 15. Eşlerin Birbirlerinin Kişisel Gelişim Etkinliklerini Destekleme Durumu

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	31	62,0	38	76,0	42	70,0	32	80,0
Hayır	9	18,0	3	6,0	5	8,3	4	10,0
Bazen	10	20,0	9	18,0	13	21,7	4	10,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailede ve çekirdek ailede eşler çoğunlukla birbirlerinin kişisel gelişim etkinliklerini destekliyor. Ailelerde eşlerin yaşam kalitesinin artması özellikle kadınların kendilerini geliştirmek için verdikleri uğraşlara eşlerin destek olması aile standartlarının ve beklentilerin de artması anlamına geldiğinden evlilik ilişkisindeki doyumu da arttırmaktadır. Diğer bir deyişle partnerlerin kişisel gelişim etkinliklerine katılmaları ve

eşlerinden de bu noktada destek görmeleri onların ilişkiye ve aileye olan yatırımlarını artırmalarına neden olmaktadır.

7. Eşlerin Arkadaşlarını Birbirlerine Tanıştırma Durumu

Westin çalışmasında, mahremiyete sahip olabilmek için, şahsın, özerkliğe, kişisel otonomiye, ne zaman isterse o zaman kendi çevresini kontrol edebileceği bir bireysellik duygusuna ve şuurlu bir seçme imkânına sahip olması gerektiğini belirtmektedir (akt.Yörükhan,2008). Hem geleneksel ailedeki erkekler hem de çekirdek ailedeki erkekler arkadaşlarını eşleriyle tanıştırmayı yeğlememektedirler, bunun nedeni olarak eşlerin aralarındaki mahremiyet ilişkisinin sınırlılığı gösterilmektedir. Ancak modern çekirdek ailelerde arkadaşlarını eşleriyle tanıştırmayan erkeklerin ve kadınların oranı da oldukça yüksektir. Yapılan yüzyüze görüşmelerde erkekler ve kadınlar eşlerine güvendiklerini ancak arkadaşlarına güvenmediklerini bu nedenle de arkadaşlarını eşleriyle tanıştırmadıklarını belirtmişlerdir. Oysa çekirdek ailedeki modern kadın ve erkeklerin kabul etmekte zorlandıkları mesele ataerkil düzenin etkisini hala devam ettirdiğidir. Çalışma sonucu göstermiştir ki modern çekirdek ailede eşlerin arkadaş network ağlarının oldukça fazla olmasının yanında, mahremiyet ilişkileri içerisinde arkadaşlıkların bireysel olduğu, özellikle bekar erkekler ve bekar kadınlar aile ve mahremiyet ilişkileri açısından bir tehlike olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo 16. Eşlerin Birbirlerine Tanıştırmadığı Arkadaşlar

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	14	28,0	32	64,0	19	31,7	18	45,0
Hayır	36	72,0	18	36,0	41	68,3	22	55,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede geleneksel ailede eşime tanıştırmadığım arkadaşlarım var diye belirtenlerin oranı %14, çekirdek ailelerde bu oran %31'7'dir.

III.3. Ev İçi İşlerde Alınan Kararlar

1. Ev İçi Önemli Kararlar

Geleneksel ailelerde kadının ekonomik gelirinin olmaması onun evdeki kararlara katılımını da etkilemektedir. Oysa çekirdek ailelerdeki kadınların ekonomik gelirinin yüksek oluşu onun eşile birlikte evdeki kararlara daha etkin bir şekilde katılımını sağlamaktadır. “İktidar ve güç ile bilgi arasındaki ilişki J.Larrain’in vurguladığı gibi canlı bir varlıktır.” (akt. Ercan, 2009:53).

Karar mekanizması otorite ilişkileriyle bağlantılı olup, kararları baba ve en büyük erkek çocukların verdiği ailelerde ataerkil, karar mekanizmalarının eşitlikçi olarak harekete geçirildiği kadın erkek ve çocukların birlikte kararlara katılımının sağlandığı yapı çekirdek aile yapısı olmaktadır.

Geleneksel ailedeki kadınların asli görevi eş olmak ve annelik yapmaktır. Görünmez eviçi emeğinin maddi değeri bulunmadığından kadınların evdeki kararlara katılımları da kısıtlı olmaktadır. Evdeki güç ilişkisi geleneksel ailede kadın aleyhine

bulunmaktadır. Bununda mahremiyet ilişkilerine oldukça etki ettiği kararlara katılımın kısıtlı olduğu geleneksel ailedeki kadınların, eşlerine olan sevgilerinin azaldığı, oysa modern çekirdek ailedeki kadınların çoğu meslek sahibi olduklarından evde daha otorite sahibi ve tüm kararları eşleriyle birlikte almaktadırlar. mahremiyet çekirdek ailede erkeklerde oldukça yüksek olduğu, çekirdek ailedeki kadın ve erkeklerin ev içerisi Geleneksel ailelerde evdeki kararları veren erkeklerin oranı %60 iken, kadınlarda bu oran%6'dır. Kararları birlikte veren eşlerin oranı ise %44'tür.

Tablo 17. Ev İçi Önemli Kararlar

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşiniz	31	62,0	1	2,0	2	3,3	1	2,5
Kendisi	3	6,0	30	60,0	7	11,7	6	15,0
Eşiniz ve Kendisi	8	16,0	14	28,0	49	81,7	33	82,5
Aile Büyükleri	8	16,0	5	10,0	2	3,3	0	0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Çekirdek ailelerde kararlar eşlerin ortak katılımıyla alınmakta olup, bunun oranı yaklaşık %80'lerin üzerinde bir rakamdır. Bu çerçevede geleneksel ailelerde kadın evdeki kararlara katılmadığında, edilgen duruma düşmekte kendisini evine ait hissetmediğinden ailenin huzuru, evlilik ilişkisinin dinamikleri önemli ölçüde zarar görmektedir. Oysa çekirdek ailelerdeki kadınların büyük çoğunluğu evlilik ilişkisinden memnun olduklarını belirterek kararların sorumluluğunu eşleri ile birlikte taşımaktadırlar.

2. Aile ile İlgili Verilen Kararlar

Geleneksel ve çekirdek ailelerde karar alma (otorite) pratikleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel ve çekirdek ailelerin kendilerine ait ayrı ayrı

dinamikleri bulunduğundan bu dinamikler karar alma düzeylerine de etki etmektedir. Geleneksel ailelerde hakkaniyet ve eşitlik duygusu, hayatın yükünü paylaşma noktasında eşler arasında denk değilken, çekirdek ailelerde eşlerin birlikte karar verme dinamikleri çok etkin olarak kullanılmaktadır. Derinlemesine yapılan görüşmelerde çekirdek ailelerdeki kadın ve erkekler, evle ilgili alınan kararlara birlikte katılımlarının evliliklerine olan güveni artırdığını, eşlerine daha çok hayranlık ve cazibe duyduklarını bunun da evlilik uyumuna katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Tablo 18. Aile ile İlgili Verilen Kararlar

Evdeki Kararlar	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşimle Ortak Karar Alırız	20	40,0	17	34,0	48	81,4	30	75,0
Tüm Kararları Eşim Verir	10	20,0	0	0	2	3,4	2	5,0
Kararları Ben Veririm Eşim Onaylar	1	2,0	3	6,0	2	3,4	0	0
Mali İşlere Eşim, Evle İlgili İşlere Ben	15	30,0	4	8,0	7	11,9	1	0,5
Mali İşlere Ben, Evle İlgili İşlere Eşim	0	0	24	48,0	1	0,5	7	17,5
Tüm Kararları Aile Büyükleri Verir	4	8,0	2	4,0	0	0	0	0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bulgular çerçevesinde geleneksel ailelerde eşler arasında ortak karar alma durumu eskisine oranla artmasına rağmen hala mali işlerle ilgili kararları erkekler almakta iken, çekirdek ailelerde büyük çoğunlukla eşler birlikte karar almaktadır.

3. Bayramlarda ve Tatillerde Gidilecek Yerlere Kimin Karar Verdiği

Geleneksel ailelerde bayramda gidilecek yerlere erkekler karar veriyor ve oranı %64, çekirdek ailelerde bayramda gidilecek diğer kategorisinde yer alan eşimle birlikte belirtenlerin oranı yaklaşık %45'in üzerinde bir rakamdır.

Tablo 19. Bayramlarda ve Tatillerde Gidilecek Yerlere Kimin Karar Verdiği

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşiniz	37	74,0	2	4	12	20,0	8	20,0
Kendisi	2	4,0	32	64,0	21	35,0	12	30,0
Çocuklar	0	0	0	0	2	3,3	2	5,0
Diğer	11	22,0	16	32,0	25	41,7	18	45,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Ailede önemli kararlar dışında ailenin diğer kararlarını geleneksel ailede erkekler verirken, çekirdek ailede diğer kategorisi içerisinde yer alan eşimle birlikte karar verdiklerini belirtenlerin oranı %40'in üzerinde bir rakamdır. Çekirdek ailedeki kadınlar eşleri tarafından mahremiyet sınırlarına saygı gösterilmesini çekirdek ailedeki katılımcı kadınlar “ kendimi değerli hissediyorum” diye ifade etmişlerdir. çalışma soruları yöneltilen geleneksel ailedeki kadınlar bulguların da gösterdiği gibi bayramda ve tatilde gidilecek yerlere ait fikirlerinin sorulmamasından yakılarak “bütün yıl ev işlerinden ne tatil yapabiliyoruz, ne kendimize ait bir zamanımız var bari gideceğimiz yerle ilgili bizimde fikrimiz alınsa” diyerek eşlerinden yakınmaktadırlar. Geleneksel ailede erkeklerin eşlerinin fikrini önemsemeyen tatil planı yapmaları kadınların kendilerini değersiz hissederek, mahrem ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır.

III.4. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Ebeveyn Çocuk İlişkileri

1. Çocukların Kararına Saygı

Geleneksel ve çekirdek ailelerde çocuk en kıymetli varlıktır. Üç kuşak kentli kadınlarla yapılan bir araştırmada ailenin hala bireyden önemli olduğu, duygusal yakınlığın önemli olduğu ve çatışmadan kaçınıldığı tespit edilmiştir. Değişen ailede kural bulunmamaktadır. Çocuğa fiziksel bir ceza vermekten kaçınılmaktadır. Çocuğa daha çok sorumluluk verilmektedir. Amaç çocuğun özgüvenini kazanmasını sağlamaktır. “ Disiplinde ise mantık ve ödüllendirme yanısıra utandırma da öne çıkmaktadır.” (akt. Kağıtçıbaşı, Sunar ve Bekman, 1988). Çekirdek ailede önemli fark çocuğun aileye yararlı olmasından çok kendi ayakları üzerinde durması vurgulanmaktadır. Sunar

Çekirdek ailede çocuğun kararına saygı oldukça yüksektir. Beklenenin aksine geleneksel ailede de çocukların kararına saygı oranı oldukça yüksektir. Bunun nedeni geleneksel aileler çocuklarını gelecek ümidi olarak görmektedirler. Anne ve babalar aile olarak toplumda statülerinin yükselmesinin yolunu çocukları sayesinde mümkün olacağını varsaydıklarından. Çocuklarının kararlarına saygı duymaktadırlar. Çocuğu toplumda saygın bir yer edinen ailenin statüsünde kendiliğinden yükselecektir. Bu bağlamda, çocuğun kararına saygı her iki aile tipinde de çok önemli olmaktadır. Fikirleri önemsenen çocuk kendine güvenen aynı zamanda mahremiyetini oluşturabilecek potansiyele sahip birer yetişkin olma yolunda ailelerince desteklenmektedirler. Bu bağlamda çocukların kararına saygı duyan ailelerle ilgili bulgular aşağıdadır.

Tablo 20. Çocukların Kararına Saygı

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	32	63,3	35	68,8	46	75,4	28	67,6
Hayır	0	0	4	8,3	1	1,8	0	0
Nadiren	10	20,4	7	14,6	1	1,8	4	10,8
Çoğu Zaman	8	16,3	4	8,3	12	21,1	8	21,6
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Araştırma sonuçları göstermiştir ki geleneksel ve çekirdek ailelerde çocukların kararına saygı her iki aile içinde önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Ailede Çocukların Eğitimi ile Kimlerin İlgilendiği

Geleneksel ve çekirdek ailelerin eğitimden beklentileri birbirinden farklılıklar göstermektedir. Geleneksel ailelerde eğitim temel eğitimle sınırlı kalırken, çekirdek ailedeki modern kadın ve erkekler üniversite eğitimi almakta hatta lisansüstü düzeyde öğrenim görmektedirler. Geleneksel ailelerde daha çok erkek çocuklar eğitim olanaklarından faydalandırılırken çekirdek ailelerde hem kız hem de erkek çocukları eğitim imkanlarından faydalanmaktadırlar. Bu bağlamda geleneksel ailedeki kadınların %67,3'ü çocukların eğitimi ile ilgilenmektedirler. Çekirdek ailedeki kadınların %47,4'ü evde çocukların eğitimi ile ilgilenmektedirler. Çekirdek ailede evin iç işlerinden kadın sorumludur, kadın geleneksel ve çekirdek ailelerde kadın her şeye rağmen çocuklarının eğitimi ile ilgilenerek, geleceğe yatırım yapmaktadır.

Tablo 21. Ailede Çocukların Eğitimi ile Kimlerin İlgilendiği

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşi	8	16,3	30	58,3	5	8,8	14	37,8
Kendisi	33	67,3	11	22,9	27	47,4	7	18,9
Aile Büyükleri	5	10,2	1	2,1	2	3,5	3	8,1
Diğer	3	6,1	8	16,7	23	40,4	13	35,1
TOPLAM	49	100	50	100	57	100	37	100

Çekirdek aile modern çağdaş bir aile olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın, çocuk eğitiminin hala kadının üzerinde olduğu gözlemlenmektedir. Bu bilgiler bize ataerkil kodların hala çekirdek ailede de devam ettiğini göstermektedir. Nitekim çalışma sonuçları da bunu destekler niteliktedir.

III.5. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Eşler ve Akrabalar Arasındaki Mahremiyet İlişkileri

Swan, De La Ronde ve Hixon'un belirttiği gibi "Kendini açma, otantik, dürüst ve sağlıklı ilişkilerin temel koşullarındandır." İki kişi tanıştığında havadan sudan konuşurken ilişki ilerledikçe mahrem konulara kadar inildiğini ve ilişkinin derinleştiğini belirten, bu bağlamda kendini açma partnerler arasındaki iletişimin otantikliğinin de göstergesidir. Maisoonereuve ve lamy'in belirttiği üzere birisine karşı çekim duyguları duyma ile kendini açma arasındaki ilişki, sosyal karşılaştırmalar, kişilerin özel yaşam ya da mahrem alanlarına yönelik tehditlerin geçmişi çok eski tarihlere kadar götürülebilir (akt. Yüksel, 2003:185). Mahremiyet ilişkilerinin oluşması için iki kişinin de özgür olması gerekmektedir. Çevresel tehditlerin olmamasının yanında, eşlerin mekansal ve düşünsel

özgürlüğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu özgürlükten yoksun olan eşlerin aralarındaki ilişkinin düzeyi de düşük olacaktır.

1. Eve Misafir Kabulü

Belsey'in çalışmasında, mahremiyet-gizlilik kavramlarının kişiye yaptığı vurgu, kişinin sosyalliğini belirtmektedir. Dolayısıyla mahremiyet-gizlilik kavramları da toplumsal bir ilişki biçimine gönderme yapmaktadır. "Gizlilik", "saklanılan bir nesnenin varlığını" öngörür. Mahremiyet ise rahatlığa-kontrole-kimliğe gönderme yapar ve "kişinin başkalarına karşı kendini koruması"nı ön plana çıkarır. Ayrıca "başkalar"ı ile birlikte olmak zorunluluğu ise söz konusu korumanın zorunluluğunu belirtir (akt. Akça ve Başar, 2011:25).

Tablo 22. Eve Misafir Kabulü

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	45	90,0	38	76,0	21	35,0	13	32,5
Hayır	5	10,0	12	24,0	39	65,0	27	67,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda ortaya çıkan bulgular sonuçları göstermiştir ki geleneksel aileler evlerinin kapılarını habersiz çatkapı gelen misafirlerine açmakta iken, modern çekirdek aileler yakın aile bireylerinin bile haber vermeden eve çatkapı gelmelerini hoş karşılamamaktadırlar. Özel hayata saygısızlık olarak görülen çatkapı gelme durumu geleneksel ailelerde hala çok normal karşılanırken modern çekirdek ailelerde ailenin özel alanına yani mahremiyetine yapılmış bir saygısızlık olarak değerlendirildiğinden, modern

çekirdek ailelerde misafir gidecekleri aileleri önceden arayarak randevu isteme geleneği bir görgü meselesi olarak görülmektedir. Bu çerçevede geleneksel ailelerde eve habersiz misafir kabulü gayet normal karşılanırken, geleneksel aile gibi olmasada çekirdek ailede de çatkapı misafir kabulü devam etmektedir. Bu fark da kentli modern ailede de mahremiyet ilişkilerinin ataerkil düzenin devam ettiği anlamını taşımaktadır.

2. Eşler Arası Özel Konulara Müdahale

Swan, De La Ronde ve Hixon 'un belirttiği gibi “Kendini açma, otantik, dürüst ve sağlıklı ilişkilerin temel koşullarındandır.” İki kişi tanıştığında havadan sudan konuşurken ilişki ilerledikçe mahrem konulara kadar inilerek ilişki derinleşir. Bu bağlamda kendini açma partnerler arasındaki iletişimin otantikliğinin de göstergesidir. Maisoonereuve ve lamy'in belirttiği üzere birisine karşı çekim duyguları duyma ile kendini açma arasındaki ilişki, sosyal karşılaştırmalar, “kişilerin özel yaşam ya da mahrem alanlarına yönelik tehditlerin geçmişi çok eski tarihlere kadar götürülebilir ” (akt. Yüksel, 2003:185). Mahremiyet ilişkilerinin oluşması için iki kişinin de özgür olması gerekmektedir. Eşlerin mekansal ve düşünsel özgürlüğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu özgürlükten yoksun olan eşlerin aralarındaki ilişkinin düzeyi de düşük olacaktır. Yüzyüze yapılan görüşmeler göstermiştir ki, geleneksel ailede eşler aralarındaki özel konuların çözümünde karşılıklı ilişki ağları yerine aile büyükleriyle ya da diğer bireylerle paylaşım yaptıkları görülmektedir. Oysa çekirdek ailede eşler aralarındaki özel sorunların çözümünü mahremiyet ilişkisi içinde çözmeye çalışmaktadırlar. Bu durum çekirdek ailedeki eşlerin aralarındaki mahremiyet ilişkisini daha pozitif bir noktaya taşıdığı görülmektedir.

Tablo 23. Eşler Aralarındaki Özel Konulara Müdahale Edilmesi

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	44	88,0	35	71,4	14	23,3	12	30,0
Hayır	6	12,0	14	28,6	46	76,7	28	70,0
TOPLAM	50	100	49	100	60	100	40	100

Geleneksel ve çekirdek ailelerde de eşlerin aralarında mahrem konulara müdahaleye izin vermeleri başka tavizleri de beraberinde getirecektir. Bu çerçevede geleneksel ailelerde eşleri ile arasındaki özel konulara müdahale edilen kadınların oranı %88 iken çekirdek ailelerde bu oran, %23,3'tir. Geleneksel ailede eşler arasındaki özel konulara müdahale edilmeyen kadınların oran %6 gibi çok küçük bir oranken, çekirdek ailede bu oran %76,7'dir. Geleneksel toplum örüntülerinde bireylerin mahremiyet alanların dar olduğu için özel alan kavramı da bulunmamaktadır. Bu da bireylerin dışındaki aktörlerin ilişki alanındaki konulara müdahalesini getirmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan da benzer bir sonuçtur. İlgi çekici olan ise çekirdek aile örüntüleri içinde yer alan bireylerde de müdahalenin belli oranlarda da olsa devam etmesidir. Bu da geleneksel örüntülerin çekirdek aile de hala devam ettiği kanıtı olarak düşünülebilir.

3. Eşler Arası Özel Konulara Kimler Tarafından Müdahale Edildiği

Eşler arasında ki ilişkilerin bileşenleri arasında özellikle aile büyüklerinin yer alması ataerkil örüntülerin güçlü olduğu geleneksel toplumlarda çok yaygın bir durumdur. Yaş ve soya bağlı ataerkil örüntülerde yaşlıların söz sahibi olduğu durumlar da kayınvalide ve kayınpeder ön plandadır (Kandiyoti,1980). Bulgulara bu bağlamda bakıldığında mahremiyet sınırlarını aşmaya çalışan kişilerin en yakında bulunan, özellikle de aynı

mekanı paylaşan aile büyükleri olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle erkeğin anne ve babası burada belirleyicidir.

Tablo 24. Eşler Arası Özel Konulara Kimler Tarafından Müdahale Edildiği

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kayınvalide ve Kayınpeder	42	85,7	17	39,5	6	16,2	7	19,4
Görümce	1	2,0	0	0	1	0	0	2,8
Çocuklar	1	2,0	1	2,3	9	24,3	5	13,9
Diğer	5	10,2	25	58,1	22	59,5	23	63,9
TOPLAM	49	100	49	100	37	100	36	100

Mahremiyet sınırlarını aşmaya çalışanların çoğu tamamen yakınımızda bulunan aile bireyleridir. Aynı mekanı paylaşan geleneksel aile bireylerinde ailenin müdahalesi oldukça yüksektir. Bu çerçevede kayınvalide ve kayınpederlerin müdahale oranları geleneksel ailede kadınlarda %85,7 iken, çekirdek ailelerde bu oran kadınlarda %16,2'dir. Bu oran geleneksel ailedeki erkeklerde %39,5 iken çekirdek ailede %19,4'tür. Geleneksel ailede kadınlara müdahaleyi daha çok kayınvalide ve kayınpeder yaparken, erkeklere müdahaleyi kendi öz anne ve babaları yapmakta olup, bu durum diğer seçeneğinde katılımcılar tarafından açıkça belirtilmiştir. Çekirdek ailede kadınların kendi öz anne ve babalarının müdahale oranı %59,5 gibi yüksek bir rakamken, erkeklerin kendi anne ve babalarındaki müdahale oran %63,9'dur. Bu sonuç da gösteriyor ki çekirdek ailelerde kadın ve erkeklerde kayınvalide ve kayınpeder baskısı yerini kadın ve erkeğin kendi öz anne ve babalarının müdahaleleri almaktadır. Ayrıca çekirdek ailelerde çocukların eğitim

düzeylerinin yüksek oluşu ve çocukların aile içerisinde itibarlarının değerli olması nedeniyle eşler çocuklarının müdahalesini önemsedikleri belirtmişlerdir.

4. Eşinizin Aranızdaki Özel Konuları Ailesine Yansıtması

Geleneksel ailelerde kadın istediği gibi bir yaşam alanı oluşturamadığından kendisi için oluşturulmuş alanda aile fertlerine uyum göstererek yaşamına devam etmektedir. Birey kadın olduğunda, mahrem alan duvarlarla üzerine kapanır. Meydandan haneye geçiş bir sır dönüşümünün yaşanmasıyla olur. Sırrın yaşanmadığı hane hane değildir. Oradaki ortak yaşamın sır olan yanı sıra bir sınırla çevrildiğini, meydanlara çıkamadığını biliriz. Hanenin duvarları bu çıkışı önler (Arat ve Rigel, 2006). Böylesi bir ortamda yaşamını sürdüren geleneksel ailedeki eşler aralarındaki özel konuların çözümünde karşılıklı ilişki ağları yerine aile büyükleri ya da diğer bireylerle paylaşma yaptıkları görülmektedir. Bu noktada çekirdek ailede ciddi farklılıklar ortaya çıkmıştır. Eşler aralarındaki özel konuları birbirleriyle paylaşmaktadırlar. Diğer bir ifade ile kendi çözümlerini yine kendileri üretmektedirler. Bu yöntemin eşlerin birbirlerine olan saygı ve sevgisini artırdığı, gözlemlenmiştir.

Tablo 25. Eşinizin Aranızdaki Özel Konuları Ailesine Yansıtması

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	24	48,0	20	40,0	5	8,3	6	15,0
Hayır	19	38,0	26	52,0	43	71,7	24	60,0
Bazen	7	14,0	4	8,0	12	20,0	10	25,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede eşle aralarındaki özel konuları ailesine yansıtan kadınların oranı, geleneksel ailede %48,0 iken, erkeklerde bu oran %40,0'tır. Çekirdek ailede bu oranlar

oldukça düşük düzeyde kalmakta olup, kadınlarda %8,3 iken, erkeklerde %15'tir. Bu sonuçlar da aslında ailede özel olan işlere diğer aile üyelerinin özellikle de anne ve babanın işe dahil olmasıyla paralel bir duruma işaret etmektedir. Gelenksel örüntülü aile biçimlerinde anne ve babanın sorunlara dahil olması neredeyse “normal” kabul edilmekte ve çiftlerin her ikisi de kendi ailelerine sorunları taşımaktadır. Çekirdek aile de ise durum oldukça farklıdır. Her iki tarafta bu tutumdan kaçınır gözükmemektedir.

5. Eşinizle Aranızdaki Özel Konuları Ailenize Yansıtmanız

Gelenksel ailelerde evlilikler genellikle görücü usulu ve akrabalarla olduğundan, çoğu zaman aileyle aynı mekanda bulunmaktadırlar. Mekansal yakınlık gerek mutlu olayların gerekse de sorunların paylaşımlarında ilk önceliğin aileyle paylaşılmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim yapılan çalışmalar da bunu doğrular niteliktedir. Oysa modern kentli çekirdek aileler ebeveynleriyle aynı ortamı paylaşmadıkları için, bireyler eşleriyle ve arkadaşları ile ailelerinden daha çok paylaşım içinde olmaktadırlar. Ailenin yerini eş ve arkadaşlar almıştır. Bu noktada gelenksel aile ile aralarında ciddi farklılıklar göstermektedir.

Tablo 26. Eşinizle Aranızdaki Özel Konuları Ailenize Yansıtmanız

	Aile Yapısı							
	Gelenksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	18	36,0	13	26,0	5	8,3	2	5,0
Hayır	32	64,0	37	74,0	55	91,7	38	95,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda gelenksel ailede bu oran kadınlarda %36 iken çekirdek ailede eşleriyle aralarındaki özel konuları ailesine yansıtan kadınların oranı %8,3 gibi düşük bir rakam

gelmektedir. Erkeklerde bu oran daha da düşerek %5,0 olmuştur. Burada da sonuçlar yukarıdaki bulgularla tutarlıdır. Geleneksel aile örüntüsüne sahip çiftlerin gerek kendilerinin gerekse eşlerinin özel sorunları ailelerine yansıtması birbiri ile tutarlıdır. Çekirdek aile açısından da çiftler bu tutumdan gittikçe uzaklaşmaktadır.

6. Eşin Aranızdaki Özel Konulardan Ailesine Bahsetmesinin Sizi Rahatsız Etmesi

Alan Furman çalışmasında “Mahremiyeti ... bireyler, gruplar ya da kurumların kendilerine ait bilgilerin zamanını ve ölçüsünü ve ötekilerine nasıl aktarılabilceğini kendilerinin belirleme hakkı olarak ele alır. Bu açıdan bakıldığında, mahremiyet, ‘... bireyin kendisi ile ilgili bilgileri toplama ve dağıtımını denetleme hakkıdır (akt. Dolgun, 2004). Bu çalışmada da belirtildiği gibi İnsanların en doğal hakkı kendileriyle ilgili bilgi paylaşımlarını kimlerle yapacaklarına karar vermeleridir. Bu çerçevede geleneksel ailede kadınlar ve erkekler eşlerinin aralarındaki özel konuları ailelerine yansıtmasından büyük rahatsızlık duymaktadırlar. Geleneksel ailenin aynı mekanda yaşaması da rahatsızlığın boyutunu daha da artırmaktadır. Yapılan yüzyüze görüşmelerde özellikle çekirdek ailedeki kadınlar ve erkeklerde en az geleneksel ailedeki gibi bu paylaşımı hoş karşılamamaktadır. Ancak katılımcı kadınların küçük bir kesimi bu paylaşımdan rahatsızlık duymadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan erkeklerin bir kısmı bu paylaşımın kendilerini rahatsız etmediğini belirterek “eşim, aramızdaki özel konuları ailesiyle paylaşınca mutlu oluyorsa zararı yok paylaşsın” şeklinde ifade etmektedirler.

Tablo 27. Eşlerarası Özel Konuların Aileye Yansıtılmasından Duyulan Rahatsızlık

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	46	92,0	46	92,0	52	86,7	29	72,5
Hayır	4	8,0	4	8,0	8	13,3	11	27,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailedeki kadınlar ve erkeklerin yaklaşık %92 ‘si bu paylaşımdan rahatsız iken, çekirdek ailedeki kadınlarda bu oran %86,7, erkeklerde 72,5’tir. Burda ilgi çekici nokta ise şudur: çiftler kendi ailelerine özel sorunları aktarırken çözümü ve müdahaleyi kendi aile büyüklerinde aramakta ancak eşin kendi ailesine aktardığı sorundan diğer eş çoğunlukla rahatsızlık duymaktadır. Bunun nedenini geleneksel toplumsal örüntüde yaygın olan ataerkil rekabetin çiftler arasındaki ilişkilere yansımaları olarak kabul edebiliriz.

7. Özel Konuları Aileye Yansıtmanın Eşi Rahatsız Etmesi

“Her grup kendi kimliğini inşaa için, bir diğer gruba ihtiyaç duyar; kendini ona referansla tanımlar. Bu arayış kimliğin tanımlanmasında ve korunmasında bir dış sabit nokta arayışıdır. Grubun biz olarak yüceltilmesi, başka grubun onlar olarak alınması ve olumsuzlanmasını gerektirir. Bu olumsuz kategorilendirme, yaygın terimiyle “öteki” nin icadı ya da “ötekileştirme” etkinliğidir. Hedef grupların toplumun gözünde haksız, meşrutiyet dışı eksik bir hale gelmesiyle sonuçlanan ötekileştirme insanlık dışına atma, toplumdaki dışlama gibi çeşitli şekilde somutlaşmaktadır” (Bilgin, 2014:274). Bu çerçevede katılımcılarla derinlemesine yapılan görüşmelerde geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkekler eşlerinin aralarındaki mahrem konuları aileleri ile paylaşmalarını kişiliklerine

olumsuz özellikler atfedilmiş sayarak kendilerini eşleri tarafından ötekileştirilmiş hissederek aile birliğinin derinden sarsıldığını belirtmişlerdir.

Tablo 28. Özel Konuları Aileye Yansıtmamın Eşi Rahatsız Etmesi

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	47	94,0	46	92,0	49	81,7	30	76,9
Hayır	3	6,0	4	8,0	11	18,3	9	23,1
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda, geleneksel ailedeki kadınların %94'ü eşlerinin aileleriyle aralarındaki mahrem konuları paylaşmalarından rahatsızlık duymakta iken, çekirdek ailede bu oran %81,7'dir. Geleneksel ailedeki erkeklerde bu oran %81,7, çekirdek ailede %76,9'dur. Elde edilen bulgularda bir önceki bulgularla yine paralellik göstermektedir. İlgi çekici bir noktada çekirdek aile örüntüsü içinde bulunan çiftler ile geleneksel aile örüntüsü içinde olan çiftlerin ailelere özel yaşamın aktarılması konusunda ciddi bir farklılaşma içinde olmamasıdır. Gerekçeleri farklı bile olsa çiftler ağırlıklı olarak özel sorunların eşin ailesine yansıtılmasına karşı çıkmaktadır. Çekirdek aile ki karşı çıkışın sebebi ise mahremiyet ilişkilerinin çiftlerin dışına çıkmasına karşı gösterilen bir tepki olarak yorumlanabilir.

III.6. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Bilgi Mahremiyeti

Dinamik bir olgu olarak kabul edilen ve yaşantımızın her alanında davranışlarımızın şekillenmesine yön veren “Mahremiyet, “bedensel ya da fiziksel”,

“zihinsel ya da iletişimsel” ve “bilgi” olarak üç boyutta incelenebilir olmasına rağmen boyutlar arasında kesin sınırlar çizmek mümkün değildir” (Akça ve Başer, 2011:25).

1. Eşlerin Birbirlerinin Bankamatik ve Kredi Kartı Şifrelerini Bilip Bilmediği

Çalışmaya katılanlarla yapılan derinlemesine görüşmelerde geleneksel ailelerdeki kadın ve erkekler esnaf, işçi veya çiftçi olduklarından kredi kartına sahip olmadıklarını belirterek kredi kartı şifresiyle ilgili sorulan soruya hayır cevabı vermişlerdir.

Tablo 29. Eşlerin Birbirlerinin Bankamatik ve Kredi Kartı Şifrelerini Bilmeleri

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	5	10,0	13	26,0	45	75,0	32	80,0
Hayır	45	90,0	37	74,0	15	25,0	8	20,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailelerdeki kadın ve erkeklerin modern kapitalist ilişkiler içine katılım oranı düşük olduğundan, kendilerine ait kartları olmadığından şifrelerini bilmemeleri gayet doğaldır. Ancak çekirdek ailelerde kadınlar eşlerinin kart şifresini bilmesine rağmen bu onların para üzerinde hakimiyeti olduğu anlamını göstermemektedir. Yapılan görüşmelerde erkeklerin eşlerinin kredi kartlarının şifresini bildiklerinde bunu eşleri aleyhine kullandıkları gözlemlenmiştir. Kadın katılımcılarla yüzyüze yapılan görüşmelerde ise eşlerinin kendilerine ait kredi kartlarını zorla alarak harcama yaptıklarını belirtmişlerdir. Kadınların küçük bir azınlığı kredi kartlarının şifresini ısrarla eşlerine vermediklerini belirterek, mali gücü kendi tekelinde tutmayı başarmış olmaları toplumun

geneline yansımadağı için çok büyük önem arzetmemektedir. Bu bağlamda çekirdek ailelerde eşlerinin kredi kartı şifrelerini bilen kadınların oranı %75 iken erkeklerde bu oran %80 gibi yüksek bir orandır.

2. Eşler Arasındaki Özel Sorunlarda Kimlere Başvurulduğu

Geleneksel ailelerde mahrem konuları yabancılarla paylaşmak hala tabu olarak görülmektedir. Bu nedenle de eşler, aralarındaki özel sorunlarda aile büyüklerine danışmaktadırlar. Belsey'in belirttiğine göre, Mahremiyet-gizlilik kavramlarının kişiye yaptığı vurgu, kişinin sosyalliğini belirtmektedir (akt. Akça ve Başar,2011:25). Bu kapsamda aktif çalışma yaşamı içerisinde bulunmayan geleneksel kadınların büyük çoğunluğu eşleriyle ilgili özel sorunları aynı mekanda yaşamanında etkisiyle aile büyükleriyle paylaşmaktadır. Geleneksel ailede ataerkil yapı hala devam ettiğinden erkeklerin de büyük çoğunluğu özel konuları aile büyükleriyle paylaştıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 30. Eşler Arasındaki Özel Sorunlarda Kimlere Başvurulduğu

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Uzmana	1	2,0	5	10,0	16	27,6	12	30,0
Aile Büyüklerine	44	88,0	38	76,0	7	12,1	13	32,5
Arkadaşlara	2	4,0	2	4,0	19	32,8	1	2,5
Diğer	3	6,0	5	10,0	16	27,6	14	35,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Çekirdek ailede durum tamamen farklıdır. Kadın ve erkekler aktif çalışma yaşamının içerisinde bulduklarından eşleriyle aralarındaki en ufak sorunu uzmanlarla, arkadaşlarla ve eşleriyle paylaşmaktadırlar. Değişik bakış açıları ve profesyonel yardım sayesinde çözüme katkıda bulunmaktadırlar. Bu çerçevede kadınların büyük çoğunluğu sorunlarını arkadaşlarıyla, erkekler aile büyükleriyle ve eşleriyle paylaşmaktadırlar. Uzmanla paylaşım ise oldukça yüksektir. Mahremiyet ilişkilerinin oluşumunda kendimizle ilgili sınırlarımızı belirlemek oldukça önem arz etmektedir. Kendimizle ve eşimizle ilgili enformasyonları kimlerle paylaşacağımızda bu kapsamda değerlendirmiş olup, yine bireyin kendi inisiyatifinde bulunmaktadır. Doğru enformasyon paylaşımı eşler arasındaki sorunlara başarılı bir çözüm üretmektedir.

3. Eşlerin Kendileriyle İlgili Özel Konuları Başkalarıyla Paylaşmaları

Weiss'in belirttiğine göre "diğerleriyle ilişki hepimiz için yaşamsal düzeyde önemlidir. Çünkü yaşamımız dost ve arkadaşlar, ortaklar veya takım arkadaşları, eş veya çocuklar, ana- baba veya öğretmen, iş arkadaşı veya meslektaşlar gibi çok çeşitli türden insanlarla ilişki içinde geçiyor" (akt. Bilgin, 2014:195). İnsan toplumsal bir varlıktır toplumdan ayrı düşünülemez, kendisi ile özel sorunları en yakın bulduğu ve güvendiği insanlarla paylaşma ihtiyacı içerisindedir.

Tablo 31. Eşlerin Kendileriyle İlgili Özel Konuları Başkalarıyla Paylaşmaları

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile, Anne Babayla	1	2,0	5	10,0	16	27,6	12	30,0
Eşiyle	44	88,0	38	76,0	7	12,1	13	32,5
Arkadaşlarla	2	4,0	2	4,0	19	32,8	1	2,5
Diğer	3	6,0	5	10,0	16	27,6	14	35,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede ilişki içinde bulunduğumuz kişilerle yaptığımız özel (mahrem) paylaşımlarla bağlama ve güvenlik ihtiyacımız karşılanır, değerimiz onaylanır, kendimizden emin oluruz, paylaşım yaptığımız insanların tavsiyelerinden ve rehberliğinden faydalanırız, bizde diğerlerine yardımda bulunarak kendimizi daha önemli ve değerli hissederiz (Bilgin, 2014). Bu bağlamda geleneksel ailelerdeki kadın ve erkeklerin %88'i özel sorunlarını aile büyükleriyle paylaşırken, çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklerin büyük çoğunluğu özel sorunlarını arkadaş network ağlarıyla, eşler ve uzmanlarla paylaşmaktadırlar.

4. Eşlerin Kendilerine Ait Özel Bir Eşyalarının Olup Olmadığı

“Mahremiyet kavramı felsefi anlamını bireyin bağımsız, tikel bir varoluşa sahip olduğu anlayışında bulur” (Bekmezci ve Özkan, 2015:114). Bu bağlamda özgüveni yüksek mahremiyet sınırlarını koruyan bireyselliğinin bilicinde olan kadın ve erkekler, kendilerini diğerlerinden farklı kılacak, ayırteci davranış sergilerler (Bilgin, 2014). Buldukları ortamda kendi benliklerini yüceltmek için kendilerine ait mekana veya eşyaya sahip olmak isterler. Bu çerçevede özel bir eşyaya sahip olmak hakimiyet

duygusunun güçlülüğüne işarettir. Çekirdek ailelerde kadınların özel eşyalarını örneğin kimsenin dokunmasını istemediği çekmecelerinin bulunduğunu, bu çekmeceleri eşlerinden ve diğer kişilerden sakındıkları görülmüştür.

Tablo 32. Eşlerin Kendilerine Ait Özel Bir Eşyalarının Olup Olmadığı

Özel Eşya	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	25	50,0	12	24,0	42	70,0	26	65,0
Hayır	25	50,0	38	76,0	18	30,0	14	35,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda, geleneksel ailedeki kadınların, %50'i kendilerine ait bir eşyaları olduğunu belirtmiştir. Bu Oran çekirdek ailedeki kadınlarda % 70'tir. Geleneksel erkeklerde kendilerine ait eşyası olanların oranı %24 iken, çekirdek ailedeki erkeklerde %65'tir. Buradaki bulgularda özellikle üzerinde durulması gereken bir nokta hem geleneksel hemde çekirdek aile üyesi kadınların özel eşyaları olmaları durumunun erkeklere göre daha fazla olmasıdır. Geleneksel aile örüntüsü içinde dahi kadınların özel eşya ile tanımlanmış bir mahremiyet ilişkisini ortaya koymaları açıklanması gereken bir durumdur. Diğer yandan çekirdek aile içindeki erkeklerin geleneksel aile içindeki erkeklere göre özel eşya ve çekmeceye sahip olması arasındaki ciddi farklılık erkeklerin dönüşümden etkilenmede oldukça mesafe aldıklarının göstergesi olarak açıklanabilir.

III.7. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde İletişim Mahremiyeti

“Mahremiyet; bireylerin, devletin ve diğer kişilerin müdahalesinden muaf olarak hareket edebileceği, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebileceği bir alanın ve kişilik haklarına bağlı olan tüm unsurların bütünüdür. Bu tanımdan hareketle mahremiyetin, kişilik haklarını, iletişim özgürlüğünü ve özel hayata saygıyı içine alan geniş bir kavram olduğu söylenebilmektedir”(Beceni, 2008).

1. Eşlerin Birbirlerinin Cep Telefonlarını Kontrol Etmesi

Eşlerin evlendikleri tarihten itibaren birbirlerinin tüm özel bilgilerini pervasızca paylaşmaları mahremiyet sınırlarının ortadan kaldırılmasına neden olmaktadır. Mahremiyet sınırlarının ortadan kaldırılması, eşlerin birbirine olan güven duygusunu temelden sarsarak saygının yok olmasına aile birlikteliğinin kısa sürede bitirilmesine sebep olmaktadır.

Tablo 33. Eşlerin Birbirlerinin Cep Telefonlarını Kontrol Etmesi

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	17	34,0	14	28,0	5	8,3	3	7,5
Hayır	13	26,0	34	68,0	41	68,3	22	55,0
Ara Sıra	18	36,0	2	4,0	14	23,3	12	30,0
Sık Sık	2	4,0	0	0	0	0	3	7,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Çalışma sonuçları göstermiştir ki eşler birbirlerinin mahrem alanlarına müdahaleyi en doğal hak olarak görmektedirler. Bu çerçevede evet eşim cep telefonumu kontrol eder şeklinde geleneksel ailedeki kadınların oranı %34 iken çekirdek ailede %8,3 gibi düşük bir

orandır. Geleneksel ailedeki erkeklerde olan oran %28 çekirdek ailedeki erkeklerde %7,5'tir. Eşlerin birbirlerine güven duymaları, aynı zamanda birbirlerinin mahrem alanlarına saygı göstermelerini de gerektirmektedir. Bu bağlamda eşlerin birbirlerinin cep telefonlarını kontrol etmesi mahremiyet ihlali olarak değerlendirildiği için, eşler arasındaki mahremiyet ilişkisi oldukça fazla zarar görmektedir.

2. Eşlerin Birbirlerinin Mail ve Mesajlarını Kontrol Etmesi

“Mahremiyet, başkaları tarafından kişinin beden, his, düşünce ya da kendisi veya ilişkilerine ait bilgilerine erişmenin sınırlanması anlamına gelmektedir.” (Bekmezci ve Özkan,2015:113).

Tablo 34. Eşlerin Birbirlerinin Mail ve Mesajlarını Kontrol Etmesi

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Mail ve Mesaj								
Evet	13	26,0	10	20,0	8	14,0	28	70,0
Hayır	16	32,5	38	76,0	40	66,0	4	10,0
Ara Sıra	20	40,0	2	1,0	12	20,0	0	0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda, modern teknolojinin gelişmesiyle artık mail ve mesajlar hayatımızın vazgeçilmezi olmuşlardır. Eşler samimi olduklarını birbirlerine ispat etmek için mahremiyet sınırlarının ihlal edilmesi pahasına, birbirlerinin mail ve mesajlarını kontrol etmektedirler. Eşlerin birbirlerine olan saygı ve güveni devam ettiği sürece birbirlerinin mail ve mesajlarını kontrol etme ihtiyacı duymazlar. Bu çerçevede geleneksel ailedeki

kadınların %26'ı , çekirdek ailedeki kadınların %14'ü birbirlerinin mail ve mesajlarını kontrol ediyor. Geleneksel ailedeki erkeklerde bu oran %20 iken, çekirdek ailedeki erkeklerde %28'dir. Çalışmada elde edilen bulgular ilginç sonuçlara işaret etmektedir. Geleneksel aile örüntüsü içinde yer alan çiftlerde kadınların eşlerinin mail ve mesajlarını kontrol eden erkeklerden düşük olmasıdır. Erkekler eşlerinin cep telefonu ve bilgisayarda ki mesajlarının kontrol etme yüzdesi daha düşüktür. Bu durum belki de kadınların bilgisayar kullanma sıklıklarının düşük olmasıyla ilişkili olabilir. Ancak çekirdek aile de ise erkeklerin eşlerinin mail ve mesajlarını kontrol etme davranışlarının daha fazla olması bir soru konusudur. Teknolojiyi kullanma eğiliminin artması aslında güvensizlik hissini de beraberinde getirdiği de söylenebilir.

3. Eşlerin Birbirlerinin Facebook ve Twitter gibi Sosyal Medya Hesaplarının Şifresini Bilip Bilmediği

Batı toplumlarında yapılan araştırmalarda mahremiyet, cinsellik, diğerine duyulan sevgi ve bağlantı, düşler ve hayaller gibi konuları kapsamaktadır. Eğer bir başkasıyla bu tür konular paylaşıyorsa bu o insanla özel ilişki kurmak istenildiği anlamına gelmektedir. Mahrem ilişkileri başka çoğu olaydan farklılıklar göstermektedir.

Günümüz toplumunda hayatın vazgeçilmezlerinden birisi de sosyal medyadır. Sosyal medyada yer almak bir bakıma hayata meydan okuma, bu dünyada ben de varım demek anlamına gelmektedir. Derinlemesine yapılan görüşmelerinde geleneksel ailelerdeki kadın ve erkeklerin sosyal medyayı (Facebook, Twitter, instagram) fazla kullanmadıkları için eşiniz facebook ve twitter,instagram hesaplarının şifresini biliyor mu? sorusuna hayır cevabı vermiştir.

Tablo 35. Eşlerin Birbirlerinin Facebook ve Twetter gibi Sosyal Medya Hesaplarının Şifresini Bilip Bilmediği

Facebook ve Twetter Şifresi	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	2	4,0	8	16,0	38	63,3	21	63,3
Hayır	48	96,0	42	84,0	22	36,7	19	36,7
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Çekirdek ailedeki eşlerin sosyal medyayı etkin bir şekilde kullandıkları gözlemlenmiştir. Sosyal medyadaki arkadaşlıkların normal arkadaşlığı geçip, mahrem sınırlarını aşip sevgi, aşk ve gelecek planlarıyla ilgili paylaşımların yapılmasıyla özel arkadaşlıkların özel ilişkiye çok kolay olduğundan eşler, aralarındaki sevgi saygı ve güven duygusu tam oluşmamışsa eşlerin sosyal medyadaki paylaşımları, arkadaşlıkla ilgili merak duygularına hakim olamamaktadırlar. Bu kontrol bazen oldukça ileri noktalara giderek evlilik birliğini temelinde sarsmaktadır.

III.8. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Beden Mahremiyeti

Mahremiyet denildiğinde akla ilk cinsellik gelmektedir ve bu cinsellik aynı zamanda aile ile ilişkilendirilmekte ve sınırları aile ortamında çizilmektedir. Ama modern zamanlarda ailenin üreme fonksiyonlarını yitirmesiyle mahremiyetinde de büyüğü bozulmuştur (Toprak vd., 2009).

1. Aile Büyükleri Yanında Eşlerin Birbirlerine Sarılmaları

Büyünün bozulmuş olmasına rağmen “Mahremiyet tüm insanlar tarafından arzulanan bir davranıştır. Bu çerçevede bireyler sadece mahremiyet peşinde koşmazlar; aynı zamanda toplumdaki diğer insanlarla da “ ilişkiler kurmaya çalışırlar ve sosyal etkileşim sürecinde isteyerek kendileri hakkındaki bilgileri başkalarıyla paylaşabilirler. Başka bir deyişle bireyler, yalnızca ötekileri dışlayıp yalnız kalmayı istemezler, aynı zamanda onlarla birlikte de olmak isterler” (Toprak vd., 2009).

Geleneksel ailede eşler arasındaki yakınlığın aile bireyleri yanında sergilenmesi hala tabu olarak görülmektedir. Aslında dinsel anlamdaki ön kabullerin devam etmesi çiftler arasındaki sevgi ilişkisini de etkilemektedir. Kaldı ki bu çalışmanın bulguları da hem geleneksel hem de çekirdek aile örüntüsü içinde bulunan çiftlerin hala bu konuda geleneksel kodları devam ettirdikleri göstermektedir. Çekirdek aile için belli bir değişim gözlemlense bile yine de ataerkil ve dinsel yasakların etkisi hala devam etmektedir.

Tablo 36. Aile Büyükleri Yanında Eşlerin Birbirlerine Sarılmaları

Sarılma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	2	4,0	3	6,0	16	26,7	11	27,5
Hayır	44	88,0	45	90,0	23	38,3	14	35,0
Nadiren	4	8,0	2	4,0	18	30,0	11	27,5
Çoğu Zaman	0	0	0	0	3	5,0	4	10,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

2. Eşlerin Birlikte Olmaya Zorlanması

Giddens'in belirttiği üzere mahremiyet her şeyden önce, kişilerarası eşitlik bağlamında, diğer insanlarla ve benlikle duygusal iletişim kurma meselesidir (akt. Arat, Rigel, 2006). Bu çerçevede eşlerin cinsel olarak birlikteliklerinin daha doyumlu olması, eşlerin birbirlerinin mahremiyet sınırlarına saygılı davranmalarına bağlıdır.

Mahremiyet ihlallerinin yani düşünsel ve fiziki müdahalelerin, saygı sınırları dışında yapıldığı ilişkilerde eşler bunu kendi kişiliklerine yapılmış bir saygısızlık olarak görerek cinsel birlikteliklerinde zorlanmaktadır.

Tablo 37. Eşlerin Birlikte Olmaya Zorlanması

Birlikte Olmaya Zorlanma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	23	46,0	2	4,0	5	8,3	3	7,5
Hayır	27	54,0	48	96,0	55	91,7	37	92,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede derinlemesine yapılan yüz yüze görüşmelerde geleneksel ailelerdeki kadınların %46'sı eşleriyle birlikte olmaya zorlanmaktadır. Kadınların çoğunluğu görücü usulüyle ya da akrabalarıyla evlendiklerinden evlilikleri kaç yıllık olursa olsun eşleriyle birlikte olmaktan zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni cinselliğin erkekler için bir hak olarak kabul edilmesi kadınlar için ise görev kabul edilmesidir. Bu ön kabul geleneksel aile içindeki çiftlerde hala devam etmektedir. Çekirdek ailedeki kadınlar ise eşleriyle tanışarak, evlendiklerinden kadınların %91,7 gibi bir kısmı eşleriyle birlikte olmaktan zorlanmadıklarını eşleriyle doyumlu bir birliktelik yaşadıklarını belirtmişlerdir.

3. Eşlerin Birlikte Olmak İstememeleri Durumunda Rol Yapmaları

Evlilik birliğinin devam etmesinde eşler arasındaki cinsel uyum oldukça önemlidir. Sosyo-ekonomik koşullar, toplumda ailenin önemi düşünüldüğünde özellikle geleneksel ailedeki kadınlar için cinsellik hala tabu olarak görülmektedir. Bu nedenle geleneksel ailelerdeki kadınların büyük çoğunluğu doyumsuz birliktelik yaşamaktadırlar.

Yüzyüze yapılan görüşmelerde oldukça zor konuşulan konulardan birisi de cinsellikle ilgili olan soruların cevaplanmasıydı. Geleneksel kadınlar “Ben rol yapmasını bilmem, o nasıl bir şeymiş öyle, biz artistmiyiz ki rol yapalım” diye belirtirlerken, çekirdek ailedeki kadınlar, eşlerini sevmelerine rağmen, sürekli eşlerinin bu isteklerini karşılamakta zorlandıklarını ve evliliklerinin devamı ve eşlerini aile içerisinde tutmak için, rol yapmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yine görüşülen kadınlar bu konuya verdikleri cevapların ve isimlerinin ifşaa edilmeden gizli kalmasını istediklerini ısrarla belirtmişlerdir.

Tablo 38. Eşlerin Birlikte Olmak İstememeleri Durumunda Rol Yapmaları

Rol Yapma	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	38	76,0	5	10,0	21	35,0	5	12,5
Hayır	12	24,0	45	90,0	39	65,0	35	87,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Eşleriyle birliklerinde zorlanan Çekirdek ailelerdeki kadınlar da bu oran %35 iken geleneksel ailedeki kadınlarda bu oran oldukça yüksektir. Geleneksel ve çekirdek aileye mensup eşlerden kadınların yaşadığı bir sorun olarak ortaya çıkan bu durum, aslında

cinsellik ve cinselliğin yaşanmasına ilişkin bireylerin sorunlarında da işaret etmektedir. Cinselliğin kadınlar için bir görev ve zorunluluk olarak ortaya çıkması kadınların eşlerini mutlu etmek hatta evliliklerini yürütmek için kendi bireysel tutumlarını bastırdıkları istemedikleri davranışları sergiledikleri olarak da açıklanabilir. Kaldı ki çekirdek aile içindeki kadınlara ait davranış yüzdesinde hatırı sayılır ölçüde yüksek olması sorunun yaygınlığına işaret etmektedir.

III.9. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Mekan Mahremiyeti

Mahremiyet ilişkilerinin oluşmasında ve gelişmesinde mekan da çok önem arz etmektedir. Mekan denildiğinde ilk akla gelen konut olmaktadır. Konut mahremiyeti insanların yaşam tarzlarının oluşmasında etkili olmaktadır. Bireylerin dünyaya bakış açıları, mahremiyet düşünceleri, kültürleri, çevreyi algılamaları ve sosyal statüleri konutun düzenlenmesinde belirleyici faktörlerdir.

1. Aynı Hanede Kimlerle Birlikte Yaşandığı

Geleneksel aileler kayınvalide, kayınpeder, görümce v.b. gibi eşin ailesiyle aynı mekanda yaşarken, çekirdek aileler eş ve çocuklarla aynı mekanda yaşamaktadırlar.

Tablo 39. Aynı Hanede Kimlerle Birlikte Yaşandığı

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşim ve Çocuklarımla Birlikte	1	2,0	1	2,0	55	91,7	35	87,5
Eşimin Ailesiyle Birlikte	47	94,0	4	8,0	0	0	0	0
Kendi Ailemle Birlikte	2	4,0	44	88,0	3	5,0	0	0
Diğer	0	0	1	2,0	2	3,3	5	12,5
TOPLAM	50	100	50	100	50	100	40	100

Bu çerçevede geleneksel ailede aynı mekanda eşinin ailesiyle birlikte yaşayan kadınların oranı %94,0 iken, erkeklerde eşlerinin ailesi ile birlikte yaşayanların oranı %8'dir. Kendi ailesiyle yaşayan kadınların oranı %4 iken erkeklerde oran %88'dir. Çekirdek ailelerde eş ve çocuklarıyla birlikte yaşayan kadınların oranı %91,7'dir. Erkeklerde bu oran %87,5'tir. Mekansal ayrışmanın mahremiyet ilişkilerindeki önemi bağlamında çekirdek ailenin yaygınlaşması değişimin önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

2. Evde En Rahat Hissedilen Mekan

Kişisel mekan, egemenlik sınırı sözlü ve sözsüz davranışlar da mahremiyet ilişkilerini etkilemektedir. Bu bağlamda mahremiyet 'Gizlilik-Girilmezlik' süreci değil toplumsal gelenek ve görenekler tarafından etkilenen insanların birbiriyle olma ya da olmama durumuna göre değişen bir kontrol sürecidir. Bu bağlamda hem geleneksel kadın hem de erkekler kalabalık ortamda rahatsız olmalarından dolayı yatak odaları kendilerini

en rahat ettikleri ve ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklerinde azımsanmayacak oranı kendilerini yatak odalarında rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda eşler daha çok yatak odalarında birbirlerine yakınlıklarını göstermeyi yeğlemektedirler, genellikle aile büyüklerinin bulunduğu salon, oturma odası, misafir odası gibi mekanlarda birbirlerine sarılmak hala hoş karşılanmamaktadır. Çekirdek ailelerde de durum pek farklı değildir, eşler arasındaki yakınlığın ataerkil ilişki kodlarına göre sündürüldüğü gözlemlenmektedir.

Geleneksel ailede kendilerini yatak odasında kendilerini rahat hissedilen kadınların oranı, % 66,0 iken, erkeklerde bu oran %58'dir. Çekirdek ailedeki kadınlarda oran %45' iken erkeklerde bu oran %20'dir.

Tablo 40. Evde En Rahat Hissedilen Mekan

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yatak Odası	33	66,0	29	58,0	27	45,0	8	20,0
Oturma Odası	8	16,0	16	32,0	12	20,0	18	45,0
Salon	4	8,0	4	8,0	10	16,7	6	15,0
Diğer	5	10,0	1	2,0	11	18,3	8	20,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

3. Kız ve Erkek Çocuklarının Aynı Odada Yatırılması

Beden mahremiyeti önemli olup, mahremiyetten ayrı düşünülemez, dünyadaki tüm haller bedeni ilgilendirir bu bağlamda beden diğer pek çok şey gibi (özgürlük, ahlak, cezalandırma vs.), mahremiyetinde sınırlarının çizildiği alandır (Koç ve Zhumagaziyeva

2010). Çocukları bir arada yatırmada ekonomik nedenlerde etkili olmaktadır. Görüşme yapılan geleneksel aileler ekonomik durumlarının uygun olması halinde kız ve erkek çocuklarını ayrı ayrı yatırmayı istediklerini belirtmişlerdir. Bu çerçevede kız ve erkek çocuklarını bir arada yatıran geleneksel ve çekirdek ailelerin durumları ile ilgili yapılan çalışma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 41. Kız ve Erkek Çocuklarının Aynı Odada Yatırılması

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	37	77,1	40	83,3	23	43,4	18	52,9
Hayır	8	16,7	7	14,6	22	41,5	12	35,3
Nadiren	2	4,2	1	2,1	7	13,2	4	11,8
Çoğu Zaman	1	2,1	0	0	1	1,9	0	0
TOPLAM	48	100	48	100	53	100	34	100

Geleneksel ailelerde kız ve erkek çocuklarını bir arada yatıranların oranı geleneksel ailelerdeki daha fazla iken, bu oran çekirdek ailelerde daha düşüktür. Kız ve erkek çocuklarını aynı odada yatırmayan çekirdek aileler daha çoğunluktadır. Çalışma sırasında yapılan yüzyüze görüşmelerde çekirdek ailelerin ekonomik düzeylerinin yüksek olması nedeniyle her çocuk için ayrı hazırlandığı, oysa geleneksel ailelerde gelir düzeyinin düşüklüğü mecburen tüm çocukların aynı odada yatırma zorunluluğunu getirmiştir.

4. Kız ve Erkek Çocuklarının Banyoda Birlikte Yıkanması

Eşler arasındaki ya da ebeveyn ve çocukları arasındaki çok samimi ilişkilerde ortaya çıkan “Kişisel Mahremiyet” bu çerçevede mahremiyetin toplumsal normları;

mahremiyet eylemlerinin içeriklerini tabu (tüketilmemesi gereken), mahrem(gizlice tüketilen) ve toplumsal (açıkça tüketilebilen) olarak ayırt etmekte ve mahremiyete uyma koşullarını oluşturmaktadır (Karasözen,1993).

Bu çerçevede kız ve erkek çocuklarının kişilik haklarına saygı göstermek ve çocukların birbirlerinde merak uyandırmalarını engellemek amacı ile anneler kız ve erkek çocuklarını ayrı ayrı yıkadıklarını belirtmişlerdir.

Aksoy'un belirttiği gibi “ Bedensel mahremiyet fiziksel varlığına dair genetik araştırmalar, tıbbi testlere karşı korumaya ilişkin, iletişim mahremiyeti iletişim türlerinin (posta, telefon, e-posta..) gizliliğini, mekânsal mahremiyet aramalarına, güvenlik kameraları, kimlik kontrolleri gibi kişisel alanlara olan müdahalenin sınırlarının çizilmesine ilişkin ve bilgi mahremiyeti kişisel verilerin toplanması ve tutulmasına ilişkin kuralların çerçeveleriyle ilgilidir ” (akt.Türel vd., 2015).

Tablo 42. Kız ve Erkek Çocuklarının Banyoda Birlikte Yıkanması

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	1	2,1	2	4,2	6	11,3	5	14,7
Hayır	45	93,8	45	93,8	46	86,8	29	85,3
Nadiren	2	4,2	1	2,1	1	1,9	0	0
Çoğu Zaman	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	48	100	48	100	60	100	40	100

Bu bağlamda, geleneksel ailede kız ve erkek çocuklarını banyoda birlikte yıkamam şeklinde belirtenlerin oranı %94 iken çekirdek ailelerde bu oran yaklaşık

%87'dir. Araştırma sonucu göstermiştir ki geleneksel ve çekirdek ailelerin her ikisinde de mahremiyet açısından önemli bir farklılık yoktur. Her iki aile tipinde çocukların bir arada yikanmamaktadır. Her iki aile tipinde de aynı hassasiyet gösterilmektedir. Bunda müslüman geleneksel bir kültürden yetişmiş olmamızın da etkisi oldukça fazladır. Ancak burada ki mahremiyet ilişkisi modern anlamdaki özel kavramından ziyade geleneksel mahremiyet kabullerinden beslenmektedir.

III.10. Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Ekonomi İlişkileri

Geleneksel ailelerde gelir tek elde toplanır, harcamalar tek elden yapılır. Bu tip ailelerde gelir ve harcamalar tek elde toplanmasına rağmen oldukça güçlü bir işbölümü ve işbirliği vardır. Çekirdek ailelerde ise kadın çalışıp üreterek aile bütçesine katkı sağlamasına rağmen ataerkil yapı devam ettiğinden parasal güç yine erkeğin tekindedir. Hem geleneksel ailede hem de çekirdek ailede maddi açıdan güçlü erkekler kadınlar tarafından tercih edilmektedir. Parasal güce ve hakimiyete ulaşamayan kadın, maddi açıdan zengin erkeği tercih ederek, gücü dolaylı olarak ele almak istemektedir. Paranın kadın tarafından birinci tercih sebebi olması mahremiyet ilişkilerini de başka bir boyuta taşımaktadır. Ekonomik gücü elinde tutan erkek mahremiyet ilişkisini yönlendirmede etkin bir güce sahiptir. Gerek geleneksel ailede gerekse çekirdek ailede erkek mahremiyet ilişkisinde söz sahibi olmanın yanında parasal hakimiyette söz sahibidir. Kadınsa bu güce ulaşmak için öncelikle erkeğin kalbini kazanma yoluna gitmektedir.

1. Eşlerin Birbirinden Habersiz Para Biriktirmeleri

“Mahremiyet, kişinin herkesle paylaşmayacağı veya herhangi bir kimse ile paylaşmamak hakkının bulunduğu olay, inanç ve duygularının, isteği üzerine o kişiyle paylaşılmasını” ifade eder (Türel vd., 2015).

Geleneksel ailede kadın ekonomik olarak tam bağımsız olmadığından, kendini tam anlamıyla güvende hissetmemektedir. Görünmez ev içi emeğinin ücretsiz ve karşılıksız olması nedeni ile, kadın sürekli olarak eşine bağımlı ya da kocasına hesap vermek durumunda kalmaktadır. Kadın zor durumunda kalmamak için, kendi çözümünü kendisi üretmiştir. Alışverişini indirimli yerlerden yapmayı alışkanlık ederek, semt pazarına kendisi giderek para artırmakta ve tasarruf yapmaktadır. Kendini rahat hissedebilmek için, eşinden habersiz para biriktirme yoluna gitmekte ve eşine hesap verme eziyetinden kurtulmaktadır. Özellikle geleneksel ailelerde erkekler de daha çok gücü elde etmek ve varolan güçlerini korumak için ve eşleri üzerinde otorite kurmak için para biriktirme yoluna gitmektedirler.

Tablo 43. Eşlerin Birbirinden Habersiz Birikim Yapmaları

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	39	78,0	20	40,0	19	31,7	8	20,0
Hayır	11	22,0	30	60,0	41	68,3	32	80,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede yapılan bu çalışma sonuçlarında çok ilginç bir bulguya daha rastlanmıştır. Kadınlar ve erkekler parayı da mahremiyet kavramı gibi değerlendirip “ Bu benim özelim, eşim karışamaz” diye gizlice para biriktirdiklerini, ve bundan da en ufak bir rahatsızlık duymadıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkekler gizlilik çerçevesinde para biriktirmektedirler.

Çalışmanın sonucunda, geleneksel ailelerde evet eşimden habersiz para biriktiriyorum şeklinde belirten kadınların oranı % 78,0 iken, erkeklerde bu oran % 40'dur. vet şeklinde çekirdek ailelerdeki kadınların oranı % 31,7 iken erkeklerde bu oran 20,0'dur.

2. Eşlerin Birbirinden Habersiz Ailelerine Maddi Yardımda Bulunmaları

Geleneksel ve çekirdek ailelerde eşlerin Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkekler, ailelerine yaptıkları para yardımından eşlerinin bile haberinin olmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Geleneksel ailelerde kadın ve erkekler ailelerine eşlerinden habersiz yardım yapıyorken çekirdek ailelerde, her iki eşinde aile bütçesine katkı yapmalarına rağmen kadınlarda bu oran yüksekken erkeklerin %10 anne ve babasına yardım yapmaktadır. Gerek geleneksel, gerekse çekirdek ailelerde eşlerin ailelerine yardım etme durumlarında farklılaşma olmasına karşın, her iki aile tipinde de gizli olarak ailelerine yardım etme devam etmektedir.

Tablo 44. Eşlerin Birbirinden Habersiz Ailelerine Maddi Yardımda Bulunmaları

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	28	56,0	37	74,0	21	35,0	10	25,0
Hayır	22	44,0	13	26,0	39	65,0	30	75,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu bağlamda geleneksel ailelerde eşinden habersiz kendi ailesine maddi yardımda bulunan kadınların oranı %56,0 iken erkeklerde bu oran %74,0'tür. Çekirdek ailelerdeki kadınlarda bu oran %35,0 iken, erkeklerde bu oran %25,0'dir. Eşlerinden habersiz ailelerine yardımda bulunmayan geleneksel ailelerdeki kadınların oranı %44,0 iken, erkeklerde bu

oran 26,0'dır. Çekirdek ailelerde kadınlarda bu oran %6,5 iken, erkeklerde 75'tir. Burada ilgi çekici olan çekirdek ailedeki kadınların ailelerine gizlice yardım etme oranının geleneksel ailedeki kadınlara göre yüksek olmasıdır. Bu durum çekirdek aile de kadınların çalışması gelir sahibi olmasının artışına bağlanabilir.

3. Ailede Alınan Gayrimenkul Sahiplik Durumu

Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadınlar ve erkeklerin araştırma sorularına verdikleri cevaplarda, kendilerini güvende hissedebilmelerinin ölçüsünün üzerlerine kayıtlı bir gayrimenkulün olması gerektiğini belirtmişlerdir. Geleneksel ve çekirdek ailelerde kadın ve erkekler geleceğin belirsizliği ve bu belirsizlik içerisinde başkalarına muhtaç olmadan ayakta kalabilmek için, gayrimenkule yatırım yapma ihtiyacı hissetmektedirler..

Her nedense erkekler kendilerini kadınlardan daha çok güvende hissetme ihtiyacı duymaktadırlar. O nedenle kaç yıllık evli olursa olsun, kaç çocuğu olursa olsun, ya da maddi durumu ne olursa olsun, hep gayrimenkulü kendi üzerine yapmaktadır. Kadının zaten görünmeyen ev içi ve ücretsiz karşılıksız emeği bu noktada eşleri tarafından değerlendirmeye alınmamaktadır. Toplumumuzun bu kadar hassas olduğu bir konuda, teorik olarak ne kadar konuşulursa konuşulsun pratikte değişen pek bir şey olmamaktadır.

Tablo 45. Ailede Alınan Gayrimenkullerin Tapusunun Kimin Üzerine Yapıldığı

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kendisi	1	2,0	35	70,0	20	33,3	21	52,5
Eşi	41	82,0	4	8,0	26	43,3	13	32,5
Diğer	8	16,0	11	22,0	14	23,3	6	15,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Sonuç olarak çalışma sonuçlarıyla ilgili bulgular geleneksel ailelerde, gayrimenkul sahibi kadınların oranı % 2,0 gibi çok küçük bir oranken, çekirdek ailelerde bu oran %33,3'tür. Geleneksel ailelerde üzerine kayıtlı gayrimenkulü bulunan erkeklerin oranı %82,0 iken, çekirdek ailelerde bu oran %43,3'tür. Diğer kategorisinde üzerine gayrimenkul yapılan aile büyükleri, çocuklar vb. olarak değerlendirilmiştir. Çalışma sırasında görüşme yapılan görüşmelerde kadınlar bu dengesizlikle ilgili rahatsızlıklarını belirtmişlerdir.

Her iki aile tipinde de gayrimenkuller erkekler üzerine yapılmış olup, mirasın erkek üzerine aktarılması ile ilişkilidir. Bu durumda ataerkil ekonomik görünümün hala devam ettiğinin göstergesi olarak açıklanabilir.

4. Aileye Ait Ortak Hesap Durumu

Toplumumuzda henüz ortak hesap durumu yaygın bir uygulama olarak kullanılmamaktadır. Ortak hesabı bulunan geleneksel ailedeki kadınların oranı %4,0 iken, çekirdek ailelerdeki kadınlarda %20'dir. Ortak hesabı bulunmayan geleneksel ailedeki kadınların oranı %96 olup, çekirdek ailede bu oran %80'dir.

Tablo 46. Aileye Ait Ortak Hesap Durumu

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	2	4,0	4	8,0	17	20,0	8	20,0
Hayır	48	96,0	46	92,0	43	80,0	32	80,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

5. Ailede Mali Konularla Kimlerin İlgilendiği

Geleneksel ve çekirdek ailelerde mali konuların tekeli de yine erkeklerdedir.

Geleneksel ailede kadınların aktif çalışma yaşamı içerisinde bulunmaması onun bu konuyla ilgilenmesi önünde en büyük engel olarak görünmektedir. Erkekler zaten gücü ve otoriteyi ellerinde tutmak ve bırakmak istememektedirler, çekirdek ailelerde de durum pek farklı görünmemektedir. Kadın ekonomik olarak aktif yaşamın içinde yer almasına rağmen beklendiği gibi mali konularla yine erkek ilgilenmekte ve evde en etkin konumda erkek olmaktadır.

Tablo 47. Ailede Mali Konularla Kimlerin İlgilendiği

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kendisi	0	0	42	84,0	11	18,3	28	70,0
Eşi	42	84,0	2	4,0	36	60,0	4	10,0
Aile Büyükleri	5	10,0	4	8,0	0	0	0	0
Diğer	3	6,0	2	4,0	13	21,7	8	20,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailelerde evde mali konularla ilgilenen kadın bulunmamakta olup, erkeklerde bu oran %84,mali işlerle ilgilenen çekirdek ailedeki erkeklerin %70 gibi yüksek bir orana denk gelmektedir.Çekirdek ailelerde mali konularla ilgilenen kadınların oranı % ,18,3 ‘tür. Bu bulgular bize belli bir değişim olsa bile geleneksel ve çekirdek ailelerde hala mali güç erkeğin tekelindedir. İki aile tipide hala ataerkil ilişki kodlarına göre devam etmektedirler. Özellikle ekonomik alan da devam etmesi ise de ataerkillik konusunda ekonominin belirleyiciliğine işaret etmektedir.

6. Aile Bütçesine Katkınızın Nasıl Olduğu

Geleneksel ailelerde aile bütçesine eşim katkıda bulunur diye belirten kadınların oranı %32’dir. Eşiyle birlikte katkıda bulunanlar %40 ‘tır Çekirdek ailede eşiyle birlikte katkıda bulunan kadınların oranı %81,7 iken erkeklerde bu oran 92, 3 gibi yüksek bir orandır. Bulguları değerlendirecek olursak aile bütçesine katkıda bulunma eşlerin çalışma durumuna göre değiştiği söylenebilir. Geleneksel aile örüntüsü içinde bulunan

kadınların önemli bir kısmının aile bütçesini eşiyle birlikte oluşturduklarını söylemesi kadınlarında resmi anlamda olmasa bile informal işlerde çalıştığının kanıtıdır. Kaldı ki aynı aile içinde erkekler de benzer duruma işaret etmişlerdir. Ancak yine de geleneksel ailede evin geçiminden ağırlıklı olarak erkek sorumlu görülmektedir.

Tablo 48. Aile Bütçesine Katkınızın Nasıl Olduğu

	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile Bütçesine Karışmam	10	20,0	3	6,0	3	5,0	0	0
Eşim Katkıda Bulunur	16	32,0	2	4,0	7	11,7	2	5,1
Eşimle Birlikte Katkıda Bulunuruz	20	40,0	43	86,0	49	81,7	36	92,3
Aile Büyükleri Katkıda Bulunur	4	8,0	2	4,0	1	1,7	1	2,6
TOPLAM	50	100	50	100	60	10	40	100

Geleneksel ailelerde ve çekirdek ailelerde oranlar değişmekle birlikte yeni eğilim eşlerin kazançlarını birleştirmeleri yönündedir. Geleneksel ailelerde kadın kayıtdışı çalışmasını da evi için harcamakta eşiyle kendisinininkini birleştirerek harcama yaptıkları yönündedir. Çekirdek ailelerde kadın ve erkeklerde böyle belirtenlerin oranları geleneksel ailelere göre biraz daha yüksektir. Yine her iki ailede de çocukların çalışmaları da anne ve babanın kazançlarıyla birleştirilmektedir.

7. Ailenizde Gelirlerin Nasıl Toplandığı

Çekirdek ailelerde kadın ve erkeklerde, her iki ailede de çocukların çalışmaları da anne ve babanın kazançlarıyla birleştirilmektedir. Geleneksel ailede kadın resmi olarak çalışmıyor olsa bile tarlaya bahçeye gidip elde ettiği informal gelirleri dahi ortak aile bütçesine kattığını ifade etmektedirler. Çekirdek ailede de bu benzer bir biçimde çalışan kadınlar gelirlerinin ortak olduğunu belirtmişlerdir

Tablo 49. Ailenizde Gelirlerin Nasıl Toplandığı

Gelir	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eşimle Kazançlarımız Ortaktır	23	46,0	26	52,0	48	81,4	32	80,0
Eşimle Kazançlarımız Ayrı Ayrıdır	1	2,0	1	2,0	5	8,5	1	2,5
Çocuklar ve Eşim Benimki Toplanır	3	6,0	3	6,0	2	3,4	3	7,5
Diğer	23	46,0	20	40,0	4	6,8	4	10,0
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Bu çerçevede elde edilen bulgular, geleneksel ailelerde kazancı eşyle ortak olan kadınların oranı, %46 iken, çekirdek ailede %81, 4'tür. Buradaki bulgularda bir üstteki bulgularla uyumludur. Kadınların formal ya da informal olarak iş yaşamına girmeleri aile bütçesini bir havuz gibi düşünme eğilimini güçlendirmektedir.

8. Eşten Habersiz Kredi Çekilmesi

Geleneksel ailelerde kadınların zaten kredi kartı bulunmadığından kredi çekme olanağına sahip değildir. Geleneksel ailede erkek eşinden habersiz kredi çekmektedir. Çekirdek ailede ise eşler birbirinden habersiz kredi çekmemektedirler. Eşten habersiz kredi çekme bariz bir biçimde değişmektedir. Mali konularda erkeklerin hakimiyeti söz konusu olup, çalışma sonuçları da bunu destekler niteliktedir. Ekonomik konularla ilgilenmek kadınlar için hala tabu olarak görülmektedir. Geleneksel ailelerde eşinden habersiz kredi çeken kadın bulunmaz iken, çekirdek ailede kadınların oranı %13,3 erkeklerde bu oran 12,5'tir.

Tablo 50. Eşten Habersiz Kredi Çekilmesi

Kredi	Aile Yapısı							
	Geleneksel				Çekirdek			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	0	0	27	54,0	8	13,3	5	12,5
Hayır	50	100	23	46,0	52	86,7	35	87,5
TOPLAM	50	100	50	100	60	100	40	100

Geleneksel ailedeki kadın maddi güvencesi bulunmadığından eşinden habersiz kredi çekmemektedir. Çekirdek ailelerde eşinden habersiz kredi çeken kadınların oranı, % 13,3 iken, erkeklerin oranı, 12,5'tir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, geleneksel ve çekirdek ailelerdeki mahremiyet ilişkilerindeki farklılaşmaları ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında köy kökenli geleneksel aile ve kent kökenli çekirdek ailelerle yapılan derinlemesine görüşme sonucunda elde edilen bulgulara göre mahremiyet ilişkilerinin bazı noktalarda değiştiği çoğu noktalarda ise hala ataerkil düzenin yani erkek egemenliğinin çok etkin bir şekilde devam ettiği tespit edilmiştir. Geleneksel ailelerdeki ataerkil düzenin etkisinin devam ettiğini görmemiz bizim için sürpriz olmazken, modern kentli çekirdek ailelerde de aynı etkinin devam etmesi, modern toplumda kadınların daha çok çaba göstermeleri gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda bilgi mahremiyeti kapsamında oluşturulan araştırma sonuçlarına göre, geleneksel ailelerde evliliğin hala 20'li yaşların altında yapıldığı, çekirdek ailelerde ise gençlerin eğitiminin uzun sürmesinin evliliğin yaşını biraz olsun yükselttiği gözlemlenmiştir. Bu sonuç oldukça sevindiricidir. Gençlerin evlilik bilincine sahip olması ve kendi ekonomik özgürlüklerini elde ettikten sonra evlenmeleri, hem bireyin kendisi için hem aileler ve ülke için oldukça önemli bir faktördür.

Geleneksel ailelerde evlilik ve eş seçiminde anne baba ve akrabalık ilişkileri geçerli iken, çekirdek ailelerde arkadaş network ağlarının oldukça yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Evlilik birlikteliğinin yapılmasında etkili bireyler, geleneksel ailelerde hala anne, baba ve akrabalar etkili iken çekirdek ailelerde yüksek oranda evlilik kararı artık çocukların kendi tercihlerine bırakılmaktadır. Bilinçli ve toplumsal yaşamın içinde bulunan çekirdek ailelerdeki kız ve erkek çocuklarının evlilik kararları ailelerince olumlu bulunup

desteklendiği gözlemlenmiştir. Ancak gerek eş seçiminde gerekse evlilik kararı ile ilgili mahremiyet ilişkilerindeki dönüşüm açısından hala daha geleneksel ilişkilerin devamlılığının sürdüğü de gözlemlenebilmektedir.

Bu bağlamda, her iki aile tipinde de gayrimenkullerin hala erkek üzerine yapıldığı, bunun nedenin ise mirasın erkek üzerine aktarılması olarak gösterildiğinden, ekonomik görünümde de hala ataerkil düzenin etkisini devam ettirdiğinin göstergesi olarak açıklanabilmektedir.

Yine bilgi mahremiyeti bağlamında değerlendirilen eşlerin evlilik süreleri ile elde edilen bulguların sonuçlarına göre, çekirdek ailelerdeki kadın ve erkek katılımcılar evlilik birlikteliklerinin uzun sürmesinde, eşleri ile aralarındaki mahremiyet ilişkilerinin doyumlu olmasının etkili olduğunu belirtirken, geleneksel ailelerde tam aksine, küçük bir azınlığın eşleriyle doyumlu birliktelik yaşadıklarını büyük çoğunlunun ise maddi imkansızlıklar nedeniyle evliliklerini mutsuz da olsa sürdürmekten başka alternatifleri olmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir ifade ile ataerkil düzen geleneksel ailedeki kadını evliliğini devam ettirmeye zorlamaktadır.

Geleneksel ve çekirdek ailelerde eşlerin birbirlerinden habersiz hem para biriktirdikleri hem de birikim yaptıkları da tespit edilmiştir. Geleneksel ailedeki kadının eviçindeki emeğinin maddi bir değerinin olmaması nedeniyle, eşinden habersiz para biriktirmeye mecbur bırakılması, özellikle geleneksel ailelerde erkeklerin ekonomik gücü elde etmek ve varolan kendi güçlerini korumak için, diğer bir ifade ile eşleri üzerinde otorite kurmak için para biriktirme yoluna gittikleri belirlenmiştir. Elde edilen bu otoritenin eviçinde alınan kararlara katılımı oldukça etkilediği, geleneksel ailedeki evdeki güç ilişkisindeki bu dengesizliğin kadının aleyhine bir durumu gündeme getirdiği

belirlenmiştir. Çekirdek ailelerde ise kararların yüksek oranda kararları eşleri ile birlikte aldıkları tespit edilmiştir.

Bilgi mahremiyeti kapsamında oluşturulan eşlerin birbirlerinin kredi kartı şifresini bilip bilmediği sorusuyla ilgili yapılan çalışma ve derinlemesine görüşmelerde geleneksel ailelerde kredi kartı kullanımının yaygın olmadığı, çekirdek ailelerdeki erkeklerin eşlerinin kredi kartı şifrelerini ve maaş kartlarını alarak gelirleri tekelinde topladığı ve kadını etkisiz hale getirdiği bunun da en büyük mahremiyet ihlali olarak karşımıza çıktığı gözlemlenmiştir. Kadınlar bu durumu en yakınlarına bile itiraf etmekten kaçındıklarından sorun büyük bir kaosa dönüşebilmektedir.

Bu çerçevede geleneksel ve çekirdek ailelerde eve misfir kabulüde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel ailelerde eve habersiz misafir kabulü gayet normal karşılanmakta iken, çekirdek ailelerde yüksek oranda olmasa da çatkapı misafir kabulü devam etmektedir. Bu fark da kentli modern ailede de mahremiyet ilişkilerinde ataerkil düzenin devam ettiği anlamını taşımaktadır.

Geleneksel ailelerde eşler aralarındaki mahrem konulara bireylerin mahrem alanlarının sınırlı olması nedeniyle, dışardan müdahalelerin oldukça fazla olduğu, bunun da evlilik birlikteliği içinde eşlerin birbirlerine olan güveni sarstığı ve huzursuzluğa neden olduğu belirtilmektedir. İlginçtir ki çekirdek ailede de bu durum belli oranlarda da olsa hala devam etmekte olup, geleneksel örüntülerin çekirdek aile içerisinde varlığını devam ettirmesi olarak yorumlanabilmektedir. Bu müdahale geleneksel ailedeki kadınlarda çok bariz olarak kaynana ve kayınpeder tarafından yapılırken, erkeklerde bizzat kendi öz anne ve babaları tarafından yapılmaktadır. Çekirdek ailelerde kadın ve erkeklere müdahale yine kendi anne ve babaları ve çocuklar tarafından yapılmaktadır. Çekirdek ailedeki çocukların

eğitim düzeyinin yüksek olması nedeniyle anne babalar tarafından değerlendirmeye alınmaktadırlar, yine her iki aile tipinde de ataerkil düzen etkisini devam ettirmektedir.

Geleneksel ailelerde eşlerin özel konuları aile büyükleri ile paylaşması çiftlerin birbirlerine olan güveni azalttığı bunun eşler arasındaki mahrem konuları paylaşmayı engellediği ve ilişkiyi tamamen kaosa çevirdiği yüzyüze yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. Çekirdek ailelerde ise eşlerin özel konularını en çok arkadaşlarıyla ve uzmanlarla paylaştığı, bunun da eşler arasındaki sorunları daha da azalttığı gözlemlenmiştir.

Çocukların kararına saygı her iki aile için oldukça önem arzetmektedir. Bu bağlamda aile sosyal yaşam içerisinde çocuğun gelecek vaadetmesi ve ailenin toplumsal statüsünü yükseltmesi beklentisini taşıması nedeniyle, her iki ailede de çok farklı bir konumda değerlendirilmektedir. Bu sonuç, düşüncelerine değer verilen ve önemsenen çocukların mahrem alanı oluşturma kapasitelerinin yüksek olmasına ve bilinçli bir yetişkin olmaları yolunda ailelerce desteklenmelerine sebep olmaktadır.

İletişim mahremiyeti kapsamında değerlendirilen eşlerin birbirlerinin cep telefonlarını kontrol etme durumu, eşler tarafından en doğal bir hak olarak görülmektedir. Geleneksel ailede cep telefonlarını kontrol eden eşlerin sayısı yüksek iken, çekirdek ailede azda olsa kontrol işlemi yapılmaktadır. Bu durum da göstermiştir ki, her iki ailede de eşler birbirlerinin cep telefonlarını kontrol etmekte olup, mahremiyet ihlaline devam etmektedirler. Bu durum, eşler arasındaki güven ortamının temelden sarsılmasına ve onarılmayacak hadiselerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Mail ve mesajların kontrol edilmeside bu bağlamda değerlendirilmektedir. Geleneksel ailede kadınlarda eşlerinin mail ve mesajlarının kontrol etme oranı oldukça düşük olması, kadınların bilişim teknolojilerini erkeklerden daha az kullanmaları gösterilebilmektedir. Tam aksine çekirdek ailelerdeki

kadınlar eşlerinin mail ve mesajlarını kontrol etme oranları oldukça yüksektir. Bu durum eşlerin birbirlerine olan güvensizliklerinin göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir. Sosyal medya dediğimiz Facebook, Twitter, Instagram hesaplarının geleneksel ailelerde kullanımının yok denecek kadar azken, çekirdek ailedeki eşler tarafından çok yüksek oranda kullanıldığı gözlemlenmiştir. Çekirdek ailelerdeki eşler birbirlerinin şifrelerini yüksek oranda bilmekte olup, yine çoğunluğu evlendikten sonra hesaplarını birleştirme yoluna gitmişlerdir.

Beden mahremiyeti kapsamında oluşturulan araştırma soruları ile ilgili bulgulardan en önemlisi, eşlerin cinsel birlikteliklerinde birlikte olmakta zorlanmaları olarak değerlendirilebilir. Geleneksel ailedeki kadınlar eşleriyle birlikteliklerinde yüksek oranda zorlandıklarını bunun nedeni olarak eşlerinin mahrem alanlarına saygı göstermemeleri olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç bize geleneksel ailelerde cinselliğin erkekler için bir hak olarak kabul edildiğini, kadınlar için ise görev kabul edilmesi, geleneksel ailedeki eşler arasında ön koşul olarak kabul edildiğini ortaya koymuştur. Çekirdek ailedeki evliliklerin kişilerin kendi özgür iradeleriyle yapılması eşlerin cinsel birlikteliklerinde zorlanmalarının önüne geçtiği ve eşlerin doyumlu birliktelik yaşadıkları sonucuna ulaşmamıza neden olmuştur. Geleneksel ailede cinselliğin hala tabu olarak devam ettiği bulgular arasındadır.

Beden mahremiyeti kapsamında değerlendirilen bir diğer konu eşlerin cinsel birlikteliği istememeleri durumunda rol yapmayı tercih etmeleri durumu, geleneksel ailelerdeki kadınların eşleriyle cinsel birlikteliği istemeseler bile hayır diyememeleri nedeniyle evet demek zorunda kaldıkları, çekirdek ailedeki kadınların ise eşlerine yine ataerkil düzenin etkin bir şekilde devam ettiği, eşlerine hayır diyemediklerinden çözümü rol yapmada bulduklarını belirtilmektedirler. Bu durumun aile birlikteliğini koruyacağı

düşünüldüğü ve eşlerinin başka kadınlara gitmesini önlediği de tespit edilmiştir. Beden mahremiyetinin değerlendirilmesinde elde edilen bir diğer bulgu, hem geleneksel hem de çekirdek ailede cinselliğin kadınlar için bir görev erkekler içinse bir hak olduğu gerçeğini açıkça ortaya koymaktadır. Beden mahremiyeti kapsamında geleneksel ailedeki eşlerin birbirlerine ebeveynler yanında sarılmaları da hala tabu olarak devam etmektedir. Bu durum çekirdek ailelerdeki eşler arasında da büyük oranda devam etmektedir. Ataerkil düzen, her iki aile tipinde de gizliden gizliye aktivitesini sürdürmeye devam etmektedir.

Mekan mahremiyeti çerçevesinde değerlendirilen bir diğer konu eşlerin kendilerini en rahat hissettikleri mekan sorusuna ilişkin bulgular geleneksel ailede eşler ebevyler yanında kendilerini rahat edemediklerini bu nedenle en rahat mekanın yatak odası olduğunu belirtirlerken, çekirdek ailede de aynı durumun az da olsa etkisini sürdürdüğü belirtilmiştir. Aynı bağlamda değerlendirilen bir diğer soru çocukların banyoda birlikte yıkanmaları, hem geleneksel ailelerde, hem de çekirdek ailelerde gerek müslüman bir toplumda yetişme tarzı, gerekse geleneksel aile yapısının etkisiyle çocuklarını bir arada yıkandırmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Çocukların bir arada yatırılmasında geleneksel ailelerde mekan darlığının sebep olduğu, çekirdek ailelerde ise yüksek oranda kız ve erkek çocukların ayrı ayrı yatırıldığı gözlemlenmiştir.

Tüm bu bulgular çerçevesinde modern, eğitim düzeyi yüksek, meslek sahibi kadınların tüm çabalarına rağmen evlilik birlikteliği içinde hala ataerkil düzeni aşmakta zorlandıkları görülmekle birlikte toplumdaki kadınların çok küçük bir azınlığının tabuları yıkmakta başarılı oldukları ancak bunun toplumun geneline yayılmadığı için çoğunluğu etkilemediği görülmektedir.

Buroucke'un (1995:220) belirttiği mahremiyet kavramının psikolojik yapısına ilişkin dört temel teorik yaklaşımdan biri olan Eşitlik Modelinin bu çalışmamızdaki

çekirdek ailelerdeki bulgularla benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Geleneksel ailedeki bulgularında Buroucke'nin Eşitlik Modeli çalışmasının zıddı olduğu tespit edilmiştir.

Geleneksel ve çekirdek ailelerde eşler arasındaki mahremiyet düzeyi arttıkça ilişkinin ve iletişim düzeyinin de arttığı bununda eşler arasındaki saygıyı artırarak evliliğin kalitesini ve süresini artırdığı tespit edilmiştir.

Geleneksel aile muhafazakar bir yapıya sahip olduğundan, geleneksel kadının ailenin mahremiyeti ile ilgili konuları yabancılarla konuşması da tabu olarak görülmektedir. Bu nedenle özel konuları kendi ailesiyle konuşmak zorunda bulunmaktadır. Bunun da aileler arasında gerilimlere neden olduğu tespit edilmektedir.

Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki kadın ve erkeklerin eşlerinden habersiz ailelerine maddi yardımda bulunduğu da belirlenmiştir. Ekonomik düzeyde mali yükümlülükler hem geleneksel ve hem de çekirdek ailelerde erkeğin tekelinde bulunmaktadır. Günümüz toplumunda kadına şiddetin en üst düzeyde yaşandığı ve gün geçtikçe dozunu artırdığı bilinmekle birlikte, erkeklerin eşlerine uyguladığı bu ekonomik şiddet pek gündeme gelmeyerek gizemini korumaktadır. Ekonomik özgürlüğünü kazanan kadın eşinin bu davranışı karşısında modern köle konumuna gelmektedir.

Geleneksel ve çekirdek ailelerde ataerkil düzeni kaldırmaya yönelik en etkili çözüm, çocuk yetiştirme pratiklerinde ve eğitim kurumlarında çocukların cinsiyetçi kalıp yargılarından arınmış eşitlikçi bir yapının oluşturulması ile mümkün olacağı kanaati yaygın kabuldür. Bu da ancak mahremiyetin korunmasıyla mümkün olacaktır. Toplumda özgüveni yüksek ve sağlıklı bireylerin çoğalması için anne ve babaların çocuklarının mahremiyetine saygı duymaları gerekmektedir. Evlilik birlikteliğinde eşler birbirlerine bağımlı değil, her bir eşin özgür, kişisel mahremiyet sınırlarına saygılı olmaları evlilik birlikteliğinin devamı için en önemli kriterdir. Eşlerin evlilik birlikteliklerinde kendi mahremiyet sınırlarını net

olarak belirlemeleri ortadaki belirsizliği kaldıracağından eşler arasındaki etkileşimin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede sağlam bir evlilik birlikteliğinin oluşması daha da kolaylaşacaktır. Bu bağlamda araştırmanın daha geniş bir perspektifte değerlendirilmesi için, çalışmanın diğer bölgelerde de uygulanması önerilmektedir. Ayrıca Geleneksel ve çekirdek ailelerdeki bu farklılaşmanın anlamlı olup olmadığına dair analiz biçimiyle ilgili çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akça, G., Başer. D. (2011). Karanlığın yok oluşu gelişen teknolojinin gizlilik ve mahremiyet üzerindeki etkileri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 19-42.

Almagor, R. C. (2006). Mahremiyetin sınırları: Yararlı ayrımlar. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Z, Gültekin Akçay, 23, 175-186.

Altay, D. (2004). *Kadın ve erkek yazarda farklı mahremiyet yaşantılarının mekan kullanımı ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkilendirilerek incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Altun, F. (2005). *Modernleşme kuramı: Eleştirel bir giriş*. İstanbul: Küre Yayınları.

Alikoç, F.(2012). Kadının görünmeyen emeği sosyalist Kadının Görünmeyen Emeği Sosyalist Kadın 10 Şubat 2016 tarihinde /www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/313-sayi-245/1094-ev-ici-emek adresinden alınmıştır.

Arat, Ü., Rigel,N. (2006). Mahrem alana itilen kadın. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 9, 67-76.

Armağan, M.Geleneksel Toplum 30 Ekim 2014 tarihinde enfal.de/sosyalbilimler/g/005.htm adresinden alınmıştır.

Bağlı, M. (2011). *Modern bilinç ve mahremiyet*. İstanbul: Yarn Yayıncılık.

Baran,M., (2012) .Osmanlı klasik dönem saray kültüründe mahremiyet ve harem. *Millî Folklor*, 24 (93), 169-183.

Bayar, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (8), 102-110.

Beceni, Y. (2008). Bilgi toplumu çağında mahremiyet. 19 Ekim 2014 tarihinde

[http://bilgicagi.com/Yazilar/1689-1-3 bilgi_toplumu_caginda_mahremiyet.aspx](http://bilgicagi.com/Yazilar/1689-1-3_bilgi_toplumu_caginda_mahremiyet.aspx)

adresinden alınmıştır.

Beden ve Mahremiyet, 28.06.2014 tarihinde <http://ayracdergisi.com/> adresinden alınmıştır.

Bekmezci, H., Özkan, H. (2015). Ebelik uygulamalarında mahremiyetin önemi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2 (1), 113-124.

Berkes, N. (2002). *Türkiye'de çağdaşlaşma* . İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bilgin, N.(2014). *Sosyal Psikoloji*, Ege Üniversitesi İzmir: Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları (VI.Baskı)

Bozkanat, E. (2013). Popüler kültür özneleri ve mahremiyet. 9 Ekim 2014

tarihinde.<http://kirkclareli.edu.tr> adresinden alınmıştır.

Broucke, S.V., Vandereycken, W.,Wertommen, H.,(1995), Marital

Intimacy=Conceptualization and assessment. *Clinical Psychology Review*, 15

(3), 217-233.

Bülbül, A.E. (2014). Nymphomaniac: Dijital çağ'da sinema, sansür ve mahremiyet.

Moment Dergi, 1 (2), 212-240.

Colomina, B., Kılıç, A. U. (2011). *Mahremiyet ve kamusalılık: kitle iletişim aracı olarak*

modern mimari. İstanbul: Metis Yayınları.

Çaha, Ö. (2004). Muhafazakar düşüncede toplum. *Liberal Düşünce, 34, 15-23.*

Çaha, Ö. (2004). Muhafazakar düşüncede toplum. *Uluslararası muhafazakarlık ve*

demokrasi sempozyumu, 66-79.

Çetin,A., Yücedağ, İ.(2010). Modern-geleneksel ayrımının bilgi-iktidar ilişkisi bağlamında

değerlendirilişi. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Mukaddime Dergisi Mukaddime, 1 (1), 85-99.

Dedeoğlu,S.,G.(2014). Özgürlük, mahremiyet, demokrasinin değeri ve bilişim toplumunda

maruz kaldığı tehditler. *Journal of Yasar University, 9(34), 5887- 5897.*

Demir, F.(2015). *Modernizm ve mahremiyet bağlamında kadın.* 5 Mart 2015 tarihinde

[sosyalhizmetuzmani.gov.](http://sosyalhizmetuzmani.gov) adresinden alınmıştır.

Diler, R. (2014). Mahremiyet eğitimi ve önemi. 19 Ekim 2014 tarihinde

<http://earsiv.gop.edu.tr> adresinden alınmıştır.

Doğan, İ.(2002). Korumacılığın Geleneksel kent kültüründen çıkarması gereken dersler.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 35 (1-2), 15-23.

Dolgun, U. (2004). Gözetim toplumunun yükselişi: Enformasyon toplumundan gözetim toplumuna. *Yönetim Bilimleri Dergisi: ÇOMÜ. 2 (1)*, 55-74.

Eralp, Ö. (2007). *KPS (Kimlik Paylaşım Sistemi), AKS (Adres Kayıt Sistemi) uygulamaları ışığında bireysel mahremiyet*. 09 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.ozgureralp.av.tr/makaleler/tckimliktd.htm> adresinden alınmıştır.

Ercan, F. (2009). *Modernizm, kapitalizm ve az gelişmişlik*. İstanbul:Bağlam Yayıncılık.

Erdem, A.R., Sarpkaya,R. (2011). Postmodernizmin eğitim denetimine uygulanabilirliği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4)*, 73-85.

Eşsizoglu, A. (2012). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları 1 (7)

Giddens, A. (2010), *Mahremiyetin Dönüşümü*. (İ.Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Özgün Çalışma,1992).

Gilbert, S.J., (1976), Self disclosure, intimacy and communication in families. *The Family Coordinator, 25 (3)* ,221-231.

Gölbaşı,Ş., (2011). Kronik, mahpus toplum: Panoptikon'dan biyolojik gözetime. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66 (2)*, 235-246.

Göle, N. (2002). *Melez desenler: İslam ve modernlik üzerine*. İstanbul: Metis Yayınları.

Göle, N.(2011). *Modern mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.

Gökalp, Z. (1958). *Turkculugun esaslari*. İstanbul: Varlık Yayınevi.

Gürkan, H (2013). Modernleşme ve postmodernizm içerisinde Gilles Deleuze'ün tarih

anlayışı üzerine bir inceleme. *Electronic Turkish Studies*, 8(11), 131-148.

Güvenç, B.(1974). Sosyal değişme sürecinde aile, akrabalık ve soy ilişkileri: Türkiye'de

toplumsal bilim araştırmalarında yaklaşımlar ve yöntemler. (S. Karabaş ve Y. Yeşilçay), (161-172). Ankara: ODTÜ Türk Halk Bilimleri Topluluğu.

Güvendi, T. (2008). *Geleneksel yapının kırılma sürecinde dindarlık (Oğuzeli örneği)*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

İlgin,C., Hacıhasanoğlu,O.(2006). Göç – aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model: Berlin

/ Kreuzberg örneği. *İtüdergisi*, 5(2), 59-70.

İnceoğlu, S.(2010). ABD anayasa hukuku'nda mahremiyet hakkı, insan hakları yıllığı.

TODAİE, 19-20, 173-186.

İzgi,M. C. (2012). Yaşlı mahremiyeti gözardı edilebilir mi ? Antalya'da huzurevlerinde

yaşayan yaşlılar üzerine bir araştırma. *Turkish Journal of Geriatrics*, 15 (3), 319-326.

Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar, D., Bekman, S. (1988). *Comprehensive preschool education*

project: Final report. International Development Research Centre.

Kagıtçıbası, Ç. (1993). Türkiye’de aile kültürü (Family Culture in Turkey). *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 49-57.

Kandiyoti, D. (1980). Ataerkil örüntüler: Türk toplumunda erkek egemenliğinin çözümlenmesine yönelik notlar. *Kadın Bakış Açısından*, 341-356.

Karasözen (1993). Kültürel değişim süreci içinde türk konutlarının mahremiyet açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu üniversitesi, Eskişehir.

Karaoğlu,G.(2010).*Kamusal ve özel alan ekseninde medya ve mahremiyet. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.*

Kıray, M. B. (1999). *Toplumsal yapı, toplumsal değişme* İstanbul: Baglam.

Kızılçelik, S. (2007). Batı sosyolojisinin inşasındaki gerçek niyetleri ifşa etmek: marx, comte, weber ve durkheim ekseninde bir değerlendirme. *Bilim Sosyolojisi: Sosyoloji Yıllığı*, 16.

Kocacık,F. (1986). Sivasta kentsel aile. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyet Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7-8 (7-62)

Kongar, E. (2007). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Köse, S. (2010). Günümüz Türk aile dokusunda zihniyet değişikliği üzerine gözleme dayalı bir analiz. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 15,151-174.

Könezoğlu, B. (2006). *Aile ve ailenin korunması*. Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

L'Abate,L., Sloan,S.(1984). A workshop format to facilitate intimacy in married couple *Family Relations*, 33 (2), 245-250.

Margulis, S., (2011), Three theories of privacy: An overview içinde Privacy Online, ed.Sabine Trepte ve Leonard Reinecke, Springer, Hamburg.

Marmara MedicalJournal Derleme Çocuk Gelinler, (2013). 09 Şubat 2016 tarihinde www.mmj.dergisi.org/pdf/pdf_MMJ_667.pdf/ adresinden alınmıştır.

Mengüç,H.(2012). proksemik-kisisel-alanlar-teorisi 5 Ekim 2015 tarihinde <http://www.hakanmenguc.org/proksemik-kisisel-alanlar-teorisi/> adresinden alınmıştır.

Meder, M., Çiçek,Z. (2012). Mahremiyet anlayışının yerinden edilmesinin aracı olarak kadın programlarının türsel ve söylemsel analizi: Denizli örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12, 9-28

Moss, B.F., Schwebel, A.I., (1993), Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations*, 42 (1), 31-37.

Orhan, K. (2010). Modern zamanlar" filmi ve dönemsel bir çalışma ilişkileri yorumlaması. *Çalışma ve Toplum*, 1,133-152.

Özen, Y., Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (Sevgiye dair söylenceler). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 135-149.

Sungurtekin Özkan, M. (2013). Erken yaşta evliliklerin önlenmesi konusunda yargının üstlenebileceği rol. The assumed role of the jurisdiction in the prevention of the juvenile marriages. *Journal of Yaşar University*, 8, 2177-2190.

Özkiraz, A. (2005). *Modernleşme teorileri ve postmodern durum*, Konya: Çizgi.

Öztekin, H., Öztekin. A. (2010). Modernleşme-mahremiyet ilişkisi ve siber mekânda mahremiyetin aleniyete dönüşmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 526-540.

<http://pskolojk.blogspot.com.tr/2012/05/maslowun-ihtiyac-piramidi.html> web sitesinden 20

Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.

Şahin, İ.Ş. (2013). Ziya Gökalp'in "Halk" ve "Halkbilimi" Terimlerine Bakış Açısında Geleneğin Millî Folklor, 2013, Yıl 25(99),93

Şener , G. (2012). Sosyal ağlarda mahremiyet ve yeni mahremiyet stratejileri. 15.05.2016 tarihinde academia.edu adresinden alınmıştır.

Taşkın, A.(2012). Modern dünyada bireyin mahremiyeti ve kamusalılık ilişkisi

üzerine:Adolf Loos ve Le Corbusier üzerinden değerlendirme. 23 Aralık 2014

tarihinde <http://mimaritasarimveelestiri.wordpress.com/2012/05/22/modern-dunyada->

[bireyin mahremiyeti/](#) adresinden alınmıştır.

Talu, N. (2010). Modernlik söylemi: Endişeli bakışlarda modern birey. *Orta Doğu Teknik*

Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi, 27(2), 141-171.

Tekin, M., (2004). *Kutsal Kadın ve Kamu*. İstanbul: Açılım Yayınları

Tezel Şahin, F., Cevher, F.N. (2016). Türk toplumunda aile çocuk ilişkilerine genel bir

bakış. 15.05.2016 tarihinde ayk.gov.tr adresinden alınmıştır.

Toprak, A. Binark, M., Yıldırım, A., Aygül, E., Börekçi ve S. Çomu, (2009). *Toplumsal*

paylaşım ağı facebook: "görülüyorum öyleyse varım!". İstanbul: Kalkedon

Yayınları.

Turan, M. (2007). Postmodernizm: Farklılıklar politikası ve küreselleşme. *Sosyoekonomi*

Dergisi, 5 (5), 119-150.

Türel, N. Ş., Davras, G. M., Dolmacı, N. (2015). Privacy of personal information in

tourism sector turizm sektöründe kişisel bilgilerin mahremiyeti. *International*

Journal of Human Sciences, 12 (1), 236-254.

<http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat> web sitesinden 10 şubat 2016 tarihinde

alınmıştır.

Ünal, V. (2013). Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorunu

ve din *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International*

Social Research 6 (26)

Velidedeoğlu, Kavuncu, N.(2011). *Kadın erkek ilişkilerinde sorunlar ve çözümleri*

Hiperlink (Firm) e-Kitap

Yetim, N., Çağlayandereli, M. (2007). Toplumsal algı boyutuyla sokakta çalışan çocuklar:

Mersin örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 3 (14), 35-36.

Özen, Y., Gülaçtı, F.(2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları. *ODÜ*

Sosyal bilimler Dergisi, 1(2)

Yılmaz, Z.(2007). *Hannah Arendt'te özel alan-kamusal alan ayrımı ve modern çağda*

toplumsal alan. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Yılmaz, A.(2012) .Sosyal medya kullanımında güncel tartışmalar: üniversite öğrencileri

örneğinde mahremiyet - kamusal alan ilişkisi. *Global Media Journal: Turkish*

Edition, 3(5), 246-264.

Yörükhan, T. (2008). Bir ilişki düzenleme süreci olarak mahremiyet. *Tisk Akademi*, 3 (6),

126-167.

Yörükhan, T.(2012). *Sosyolojik ve sosyal psikolojik görüş açısıyla şehir, konut ve*

mahremiyet . Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkı ve sosyo-tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF*

Dergisi. 58 (1), 181-213.

Yüksel, M. (2009). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar.

Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64(1) 276-298.

Yükselbaba, Ü. (2011). Kamusal alan modelleri ve bu modellerin bağlamları. *İstanbul*

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 66(2), 227-271.

Zafer, A.B. (2013). Cumhuriyet ile birlikte değişen Türk aile yapısı ve kadının durumu

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 121-134.

Zhumagazyeva, A., Koç, F.(2010). Kültürel etkileşimde kadınların giysi

alışkanlıklarındaki değişimin mahremiyet açısından incelenmesi (Kazakistan ve Türkiye örneği). *E-Journal of New World Sciences Academy, 5 (2), 113-131.*

Zorbaz, S. D., Owen, F. K. (2013). Çocuklar için aile ilişkileri ölçeği'nin

geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(39), 58-67.*

EKLER

MAHREMİYET SORULARI

Sayın Katılımcı,

Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümünü ölçen aşağıda yer alan ifadelerle ilgili görüşlerinizden

“Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın Erkek İlişkileri” başlıklı tez çalışmasında yararlanılacaktır. Araştırma sonuçlarının sağlıklı olması vereceğiniz cevaplara göstereceğiniz titizliğe bağlıdır. Ankete verilen cevaplarda kesinlikle kurum adı ve isimler belirtilmeyecektir. Verilen cevaplar bilimsel amaçlı kullanılacak olup, gizli tutulacaktır.

Katkılarınız için Teşekkür ederiz.

Prof.Dr. Nalan YETİM -MEÜ.Kadın Araştırmaları ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi Yüksel TUZCU

SORULAR

1.Yaşınız ?

a)18-25   b)26-30   c)31-35   d)36-40   e) 41-45   d) 46-+

2. Cinsiyetiniz?

a) Kadın   b) Erkek

3.Medeni haliniz?

a) Bekar   b) Evli   c) Diğer

4. Eğitim düzeyiniz?

a) Okuryazar değil

b) Okuryazar

- c) İlköğretim
- d) Ortaokul&Lise
- e) Yüksekokul/Fakülte
- f) Lisansüstü

5. Çalışıyor musunuz?

- a) Evet   b) Hayır

6.Çalışma Süreniz?

- a) 1-5 yıl   b) 5-10   c) 10+

7)Ailenizin aylık gelir düzeyi nedir ?

- a) Asgari Ücret
- b)1000-2000
- c) 2100-3000
- d)3100-4000
- e) 5000- +

8) Doğup büyüdüğünüz yer?

- a) Kent
- b) İlçe
- c) Köy
- d) Diğer

9) Eşinizin öğrenim durumu?

- a) Okuryazar değil
- b) Okuryazar
- c) İlköğretim
- d) Ortaokul&Lise

e) Yüksekokul/Fakülte

f) Lisansüstü

10) Evlendiğinizde kaç yaşındaydınız?

a) 20'nin altında

b) 21-25

c) 26-30

d) 31-35

e) 36-40

f) 41-45

11) Evlendiğinizde eşiniz kaç yaşındaydı?

a) 20'nin altında

b) 21-25

c) 26-30

d) 31-35

e) 36-40

f) 41-45

12) Eşinizin mesleği?

13) Kaç yıllık evlisiniz?

a) 1 yıldan Az

b) 2-3

c) 4-5

d) 6-10

e) 11+

14) Çocuğunuz var mı?

- a) Yok
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4-+

15-Aynı hanede kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?

- a)Eşim ve Çocuklarımla Birlikte Oturuyoruz
- b) Eşimin Ailesiyle Birlikte Oturuyoruz
- c) Kendi Ailemle birlikte Oturuyoruz
- d) Diğer

16) Eşinizle nasıl tanıştınız?

- a)Görücü usulüyle, akrabalar aracılığıyla
- b) Eşim zaten akrabamdı
- c) Arkadaşlar aracılığıyla
- d)Diğer (Açıklayınız?.....)

17) Evlenme kararınızda neler etkili oldu?

- a) Aile- anne baba baskısı
- b) Eş dost ve çevrenin baskısı
- c) Kendi kararım
- d) Diğer (Belirtiniz?.....)

18) Kendinizle ilgili özel konuları kimlerle paylaşırsınız?

- a) Ailemle, anne babamla
- b) Eşimle
- c) Arkadaşlarımla
- d) Diğer (Belirtiniz?.....)

19) Evinizde önemli kararları kim verir?

- a) Eşim
- b) Ben
- c) Eşim ve ben birlikte
- d) Aile büyükleri

20) Evinizde kendinizi en rahat hissettiğiniz özel alan neresidir ?

- a) Yatak Odası
- b) Oturma Odası
- c) Salon
- d) Diğer (Belirtiniz.....)

21) Aile büyükleri yanında eşinize sarılır mısınız?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Nadiren
- d) Çoğu Zaman

Çocuğu olanların (.....soruları doldurması gerekmektedir.)

22) Kız ve erkek çocuklarınızı aynı odada yatırır mısınız?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Nadiren
- d) Çoğu Zaman

23) Kız ve erkek çocuklarınızı banyoda birlikte yıkar mısınız?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Nadiren
- d) Çoğu Zaman

24) Eşinizle aranızdaki özel konulara müdahale edilir mi?

- a) Evet b)Hayır

25)Eşinizle aranızdaki özel konulara kimler tarafından müdahale edilir?

- a)Kayınvalıdem ve kayınpederim b)görümcem c) Çocuklar d)Diğer

(Belirtiniz?.....)

26) Çocuklarınızın kararlarına saygı duyar mısınız?

- a) Evet b)Hayır c)Nadiren d)Çoğu Zaman

27) Ailenizde çocukların eğitimi ile kim ilgilenir?

- a) Eşim b) Ben c) Aile Büyükleri d) Diğer

(Belirtiniz?.....)

28) Aile bütçesine katkınız nasıldır?

- a) Aile Bütçesine karışmam
b) Eşim Katkıda Bulunur
c) Eşimle birlikte Katkıda Bulunuruz.
d)Aile Büyükleri Katkıda Bulunur

29)Ailenizde gelirleriniz nasıl toplanır?

- a) Eşimle Kazançlarımız Ortaktır
b) Eşimle Kazançlarımız Ayrı Ayrıdır
c) Çocuklar ve Eşim Benimki Toplanır
d)Diğer (Belirtiniz? .....

30)Ailenizde mali konularla kim ilgilenir?

- a)Ben
b)Eşim
c) Aile Büyükleri
d)Diğer (Belirtiniz?.....?)

31) Ailenizle ilgili hangi kararları eşiniz hangi kararları siz verir siz?

Belirtiniz.....
.....
.....

32) Eşiniz cep telefonunuzu kontrol eder mi?

a) Evet b)Hayır c) Ara Sıra d) Sık Sık

33) Eşiniz maillerinize ve mesajlarınıza bakar mı?

a) Evet b)Hayır c) Ara Sıra d) Sık Sık

34) Facebook ve twetter gibi sosyal medya kullanıyorsanız eşiniz hesaplarınızı ve şifrenizi bilir mi?

a) Evet b)Hayır

35)Eşiniz bankamatik veya kredi kartınızın şifresini biliyor mu?

a) Evet b)Hayır

36) Eşinizle aranızdaki özel sorunlarda kime başvurursunuz?

a) Uzmana b)Aile Büyüklerine c)Arkadaşlara d) Diğer

(Belirtiniz?.....?)

37) Ailenizde alınan gayrimenkullerin tapusu kimin üzerine yapılır?

a) Benim b)Eşimin c)Diğer

38) Ailenize ait ortak hesabınız var mıdır?

a)Evet b)Hayır

39) Evde kendinize ait özel bir eşya var mıdır?

a)Evet b)Hayır

40) Eşinizden habersiz para biriktirir misiniz?

a)Evet b)Hayır

41)Eşinizle tanıştırmadığınız arkadaşlarınız var mı?

a)Evet b)Hayır

42)İstemediğiniz halde birlikte olmaya zorlandınız mı?

a)Evet b)Hayır

43) Birlikte olmak istemediğiniz halde rol yaptığınız oldu mu?

a)Evet b)Hayır

44) Evinize haber vermeden çatkapı geliniyor mu?

a)Evet b)Hayır

45)Eşinizden habersiz kredi çeker misiniz?

a)Evet b)Hayır

46) Eşinizden habersiz anne baba ve kardeşlerinize maddi yardımda bulunur musunuz?

a)Evet b)Hayır

47) Eşinizle aranızdaki özel konulardan başkalarına bahseder misiniz?

a)Evet b)Hayır

48) Ailenizde bayramda gidilecek yerlere ve tatilde gidilecek yerlere kim karar verir?

a) Eşim b)Ben c)Çocuklar d)Eşim ve ben

49)Eşiniz ev işlerinde size yardım eder mi?

a)Evet b)Hayır c)Bazen

50) Eşiniz yemek yapmada size yardım eder mi?

a)Evet b)Hayır c) Bazen

51) Eşinizin ve sizin ayrı ayrı kendinize ait zamanlarınız var mı?

a) Evet   b) Hayır

52)Eşiniz kişisel gelişim etkinliklerinizi destekliyor mu?

a) Evet   b)Hayır   c) Bazen

53)Eşiniz aranızdaki özel konulardan ailesine bahsedermi?

a) Evet   b)Hayır   c)Bazen

54)Eşinizin aranızdaki özel konuları ailesine yansıtması sizi rahatsız eder mi?

a) Evet   b)Hayır

55) Eşinizle aranızdaki özel konuları ailenize yansıtır mısınız ?

a) Evet   b)Hayır

56) Eşinizle aranızdaki özel konuları ailenize yansıtmanız eşinizi rahatsız eder mi?

a) Evet   b)Hayır

